

საბჭოეთის საგვარამონიშნო

ს.ს.ს.რ.
იუსტისსახარების
ფრაზიოლოგიური
ფრაზიონი

№ 16

5 აგვისტო
1928

→ შინაგარეობა ←

- კ. ლოლობელი.— გირავნობის უფლების განხორციელება ნების ჩამორთმევის შემთხვევაში.
- კ. მიქელაძე.— მგზობლური ურთიერთობის მოწესრიგების ფუძვლები საბჭოთა სამართლით.
- კ. პლეტნიკოვი.— სამოქ. კოდ. 406 მუხ. რუსურ და უსრენაეს სასამართლოთა და საბჭოთა იურტების განმარტებით.
- კ. დანელია.— ქორწინება საოჯახო სამართლის კოდეპროექტში.
- ე. მირიანაშვილი.— ქორწინების შეკვრის წესები.
- მ. მაჭავარიანი.— პროსტიტუცია, როგორც დანაშაული.
- ვ. კერესელიძე.— სისხლის სამართლის 158 და 174 მუხლშესახებ.

პრაქტიკოსის შენიშვნები

- ვ. გეწაძე.— ოჯახის წევრის მდგომარეობა ბინის ქონობის საკითხში.
- დ. ხიხაძე.— რას გვეუბნება პრაქტიკა?
- ი. კაციტაძე.— პირობითი სასჯელის შეფარდების შეს

თარგმანების მასალებისათვის

- პ. ქავთარაძე.— მასალა და შენიშვნები.

ფოსტა

კანონმდებლობის მიმოხილვა

ოფიციალური ნაწილი

ექვს გარეშეა, რომ გირავნობის უფლება, როგორც უფლება, მესაკუთრის განკარგულების უფლების შემზღუდავი და იმავე დროს კრედიტორის პრეტენზიის უზრუნველყოფელი, ვერ დარჩება ძალაში სახელმწიფოს მიმართ, ვინაიდან ეს ქონება, როგორც მუნიციპალიზაცია ქმნილი, მაშასადამე ბრუნვიდან გამორიცხული, და სახელმწიფოს საკუთრებაში გადარიცხული, გადადის სახელმწიფოს ადგილობრივ ორგანოს გამგებლობაში იმ საფუძველით, რომ ის მის მიერ უნდა იყოს გამოყენებული თანახმად მისი დანიშნულებისა. ასეთ პირობაში რომ დაეშვათ შესაძლებლობა გირავნობის უფლებების ამ ქონებაზე შენარჩუნებისა, შეიქნება სამართლის პრინციპებთან შეუსაბამი მდგომარეობა, რომ სახელმწიფოს უზენაეს ორგანომ მეპატრონისაგან ქონების ჩამორთმევით გააუქმა მასზე კერძო საკუთრება, ხოლო მის მიმართ დატოვა ძალაში ისეთი უფლება, რომლის არსებობა ჩამორთმევას ყოველგვარ მნიშვნელობას უკარგავს, ისეთი უფლება, რომლის ერთი მნიშვნელობა იმაშია, რომ შეზღუდოს ქონების მესაკუთრის უფლება განკარგულების სფეროში, მეორე მნიშვნელობა კი იმაში მდგომარეობს, რომ კრედიტორს გადახდევინების მიქცევა შეეძლოს დაგირავებულ ქონებაზე გადაუხდელი ვალის ასანაზღაურებლად.

ზემოაღნიშნულთან დაკავშირებით უნდა აღვნიშნოთ, რომ ც. ა. კ-ისა და სახკომსაბჭოს 1927 წლის 10 ნოემბრის დადგენილება სამოქ. სამ. კოდ. 69 მუხ. შენიშვნის დანართის ახალი მუხლით დამატების შესახებ დაუშვა ერთი დებულება, რომელიც ერთი შეხედვით თითქოს აბათილებს ზემოდ აღნიშნულ შეხედულების საფუძვლიანობას. ამ დამატების ძალით მუნიციპალიზაციაქმნილ შენობაზე შენობის გირავნობა ძალაში რჩება, უკეთეს ეს ქონება ჩამორთმევამდე იყო დაგირავებული ტფილისის კომუნალურ ბანკში. აზრი ამ დადგენილებისა სრულებით არ მდგომარეობს იმაში, რასაც შემდეგი დებულების სიტყვა-სიტყვით გაგება გამოხატავს: „გირაო ძალაში რჩება“. აქ ის აზრია ჩაქსოვილი, რომ პრეტენზია ბანკისა, გირაოზე აღმოცენებული, უნდა იქნეს დაკმაყოფილებული იმ ორგანოს მიერ, რომლის გამგებლობაში ეს ქონება გადადის. სხვაფორმად ამის გაგება შეუძლებელია, რადგან სიტყვა-სიტყვით გაგება დამატების რედაქციისა იმ დასკვნამდე უნდა მიგვიყვანოს, რომ კომუნალურ ბანკს დაეტოვა უფლება პრეტენზიის დაკმაყოფილებისა ამ ქონებაზე გადახდევინების მიქცევით, უკეთეს ვალი არ იქნება გასტუმრებული აღმასკომის მიერ. პირველ ყოვლისა გირავნობის ხელშეკრულებაში აღმასკომი მხარედ არ ყოფილა, აღმასკომს შენობა არ დაუგირავებია; შემდეგ ამისა აღმასკომი სრულებით არ არის ქონების დაგირავებელის უფლებათა მონაცვლე. ასე რომ რა მხრითაც არ უნდა მიუდგეთ აღმასკომის დამოკიდებულებას ამ ქონებასთან და კომუნალურ ბანკზე განმტკიცებულ უფლებას, ჩვენ ვერ აღმოვაჩენთ გირავნობის უფლების მოქმედების კვალს. საწინააღმდეგო აზრის გამოტანა და დამატების რედაქციის სიტყვა-სიტყვით განმარტება, იქნებოდა იმის ცნობა, რომ კომუნალური ბანკის პრეტენზია არის ისეთი ძალისა და მნიშვნელობის, თითქოს მას შეეძლოს ბრუნვიდან გამორიცხული ნივთი დაბრუნოს ბრუნვაში და ამით ამ ნივთს შეუტყვლოს იურიდიული ბუნება იმ დროს, როცა ასეთი აქტის შესრულება შეუძლია მხოლოდ იმ

ორგანოს, რომლის დადგენილებითაც მას შეეცვალა იურიდიული ბუნება. ვიმეორებთ, აზრი ხსენებული დამატებისა ისაა, რომ კომუნალურ ბანკს ჰქონდეს შესაძლებლობა პრეტენზიის დაკმაყოფილებისა იმ შემოსავლიდან, რომელსაც მისცემს აღმასკომს ქონების ექსპლოატაცია. ამიტომ ჩვენ შეგვიძლია ვთქვათ, რომ კომუნალურ ბანკის უფლებას არა აქვს ბუნებრივი კავშირი გირავნობასთან და ამ უფლების განმტკიცება ხსენებულ ბანკზე იმით არის გამოწვეული, რომ ის ქონების ჩამორთმევით არ იქნეს ჩაყენებული ისეთ მდგომარეობაში, რომ მოკლებულ იქნეს შესაძლებლობას გაინაღდოს ქონების გირაოს ქვეშ გაცემული სესხი.

გირაოს საკითხთან უშუალოდ არის დაკავშირებული ის საკითხი, ვიზე უნდა იქნეს მიმართული გირაოზე აღმოცენებული მოთხოვნა. ეს მოთხოვნა, როგორც ზევით მოყვანილ მოსაზრებებიდან ჩანს, არ შეიძლება მიმართული იქნეს სახელმწიფოსადმი. მეპატრონისაგან ქონების ჩამორთმევა რომ იყოს სასყიდლის მიცემით, მაშინ გირაოთ უზრუნველყოფილი პრეტენზიის დაკმაყოფილების საკითხი ადვილად გადაწყდება. ასეთი პრეტენზია შეიძლება დაკმაყოფილებულ იქნეს იმ თანხიდან, რასაც სახელმწიფო ყოფილ მეპატრონეს მისცემს. მაგრამ პრეტენზიის დაკმაყოფილების აღნიშნული გზა არ არსებობს, როცა ქონების უსასყიდლო ჩამორთმევას აქვს ადგილი. ამ შემთხვევაში იმეგარივე მდგომარეობასთან გვექნება საქმე, როგორც მაშინ, როცა ქონება, რომლის გირაოთ უზრუნველყოფილია კრედიტორის პრეტენზია, მოსპობილია ორივე შემთხვევაში. კრედიტორი არ არის მოკლებული შესაძლებლობას მიიღოს დაკმაყოფილება მოვალის სხვა ქონებიდან.

კ. ლოლობელი.

მეზოგლური ურთიერთობის მოწესრიგების საფუძვლები საბჭოთა სამართლით*)

იმ საკითხის გასაშუქებლად, შესაძლებელია თუ არა დაწესებულ იქნეს სერვიტუტი ისეთ მამულზე, რომელიც შეადგენს სახელმწიფოს საკუთრებას, უნდა შევხებით ზოგადად ასეთი მამულისადმი მიმართების საფუძველს ბურჟუაზიული სამართლის თვალსაზრისით. პირველ ყოვლისა ყურადღება უნდა შევაჩეროთ ეგრედ წოდებულ საჯარო ნივთებზე, ე. ი. იმ ნივთებზე, რომლებსაც აქვთ საჯარო დანიშნულება, დანიშნულება ემსახუროს ყველას.

საჯარო ნივთების სარგებლობა, საზოგადოდ, უნდა იყოს საყოველთაო; ეს კი გულისხმობს, რომ თვითუფლის სარგებლობა უნდა იყოს შეგუებული სხვის სარგებლობასთან და მასთან ეს ხელს არ უშლიდეს სახელმწიფოს მიზნების განხორციელებას; სანამ ამ ნივთებს აქვთ ასეთი დანიშნულება, მათდამი არც სახელმწიფოსა და არც მოსახლეობის მხრივ მიმართებას არ ახასიათებს ის, რაც კერძო საკუთრებისადმი მიმართების დამახასიათებელია. აქედან გასაგები უნდა იყოს ის, რომ ასეთი ნივთები ვერ იფუძვნებენ კერძო სანივთო უფლებრივ მიმართებას.

იურიდიულ ლიტერატურაში გაბატონებულია შეხედულება, რომელიც უარყოფს შესაძლებლობას, რომ სა-

*) იხ. „საბჭოთა სამართლის“ № 13, 15.

ჯარო ნივთებზე არსებობდეს სანივთო უფლებები, რომლების რიგში სდგანან სერვიტუტებიც. პარიზის უნივერსიტეტის პროფესორი **გ. ბერთელემი** სწერს, რომ საჯარო ნივთებზე არ არსებობს საადგილმამულო სამსახური (service foncier), საჯარო ნივთები არ შეიძლება იყოს დატვირთული განსაკუთრებული (exclusifs) უფლებებით საკუთრებისა ან ინდივიდის სასარგებლოდ.*) ასეთივე შეხედულებას გამოთქვამენ წინა წერილში დასახელებულ ნაშრომში პროფესორები **ა. კოლენი და გ. კაპიტანი**, რომლებიც აღნიშნავენ რა ამ საკითხის შესახებ, რომ საჯარო ნივთები არ შეიძლება დატვირთულ იქნენ სერვიტუტებით, განმარტავენ, რომ უძრავი ქონება, სახელმწიფოს განკარგულებაში მყოფი კერძო უფლებრივ საფუძველზე შეიძლება იყოს დატვირთული სერვიტუტებით ისე, როგორც კერძო პირის საკუთრებაო.**) აღნიშნულ დებულებების სისწორე რომ გავსინჯოთ, უნდა განვიხილოთ, რა მიზეზით აიხსნება ის გარემოება, რომ სერვიტუტები არ შეიძლება არსებობდეს საჯარო ნივთებზე.

ჩვენ არ შეეჩერდებით იმ საჯარო ნივთებზე, რომლებიც ბუნებით მიჩენილი არიან ყველას სარგებლობისათვის (ზღვა და მდინარეები). ჩვენი ყურადღების ცენტრს ამ ჟამად წარმოადგენენ მეორე სახის ნივთები, (გზები, მოედნები და სხვა), რომლების დანიშნულება არ იძლევა იმის შესაძლებლობას, რომ ისინი იმავე დროს იყვნენ ცალკე პირების განსაკუთრებულ სარგებლობაში ან მათზე მოქმედობდნენ კერძო პირის კერძო უფლებები. მაგრამ ეს კიდევ არ ნიშნავს, რომ არ შეიძლება ამ ნივთების დანიშნულების შეცვლა ისე, რომ შესაძლებელი გახდეს მათზე სანივთო უფლებების დაწესება. დანიშნულების შეცვლა ამ ნივთებისათვის ადვილათ შესაძლებელია, ბურჟუაზიულ ქვეყნებში. თუ დღეს საჯარო ნივთი საყოველთაო სარგებლობის საგანს შეადგენს, ხვალ მას შეიძლება მიეცეს სულ სხვა დანიშნულება, ის შეიძლება გადავიდეს სახელმწიფოს კერძო საკუთრების საგნების რიგში და კიდევაც გახდეს ცალკე პირის, თუ ორგანიზაციის საკუთრება. ამისათვის კი საჭიროა სახელმწიფოს იმ ორგანოს აქტი, რომელსაც კანონი ასეთ კომპეტენციას ანიჭებს, აღნიშნული ნივთების დანიშნულების ასეთი შეცვლა სავსებით ეგუება ბურჟუაზიულ ქვეყნების სოციალურ სისტემას.

ბურჟუაზიულ სახელმწიფოებში პრინციპიალურად დასაშვებია კერძო საკუთრების რიგში მოქცევა საყოველთაო სარგებლობის ნივთებისა, თუ კი მათი ბუნება და საზოგადოებრივი ცხოვრების განვითარების პირობები იძლევიან ამის შესაძლებლობას. ასეთი მდგომარეობა არ არის და არც შეიძლება იყოს საბჭოთა სახელმწიფოში სადაც საჯარო ნივთებისა და სხვა ნივთების შორის, რაც სახელმწიფოს საკუთრებას შეადგენენ და იმავე დროს არ შეიძლება გახდეს სამოქალაქო ბრუნვის საგანი, ის განსხვავება არ არსებობს, რაც ბურჟუაზიულ ქვეყნებში არის განმტკიცებული. ბურჟუაზიულ სახელმწიფოებში ყველა ნივთი, რა დანიშნულებისაც უნდა იყოს იგი, გარდა, რა

თქმა უნდა, იმ საჯარო ნივთებისა, რომლების საჯარო დანიშნულება განისაზღვრება მათივე ბუნებით, შეიძლება გადირიცხოს იმ ნივთების რიგში, რომლებსაც სახელმწიფო ფლობს და იყენებს, როგორც კერძო მესაკუთრე; საბჭოთა სახელმწიფოში, პირიქით, თუმცა საჯარო ნივთების დანიშნულების შეცვლა შესაძლებელია, უკვე აღნიშნული გამონაკლისით, მაგრამ ისინი არ შეიძლება მოქცეულ იქნენ სახელმწიფოს კერძო საკუთრების საგნების რიგში, რადგან საჯარო ნივთებზე, რომლებიც ბურჟუაზიული სამართლის ტრინომილოგიით უძრავ ნივთებს შეადგენენ, კერძო საკუთრება სამუდამოდ არის გაუქმებული. მაგრამ მიუხედავად ამისა საჯარო ნივთებისადმი მიმართება სახელმწიფოსი იქ და აქაც ერთნაირი ბუნებისა არიან, სანამ ისინი საჯარო დანიშნულებას ემსახურებიან. მათზე არ შეიძლება გავრცელებულ იქნენ კერძო სანივთო უფლებები, ისინი არ შეიძლება გახდნენ საგანი კერძო ინტერესის სასარგებლოდ და სახიეროდ დაწესებული შეზღუდვისა; მათზე მამასადამე არ შეიძლება დაწესებულ იქნენ ის უფლებები, რომლებიც გამოხატავენ კერძო საკუთრების უფლების შეზღუდვას, რადგან შეუძლებელია ერთსა და იმავე ნივთისადმი მხედანსხვა ბუნების მიმართებას ჰქონდეს ადგილი და ეს მიმართებანი წესრიგდებოდნენ საქვეყნო და სამოქალაქო სამართლის ნორმებით. იმ ნივთებზე, რაც გამოირიცხულია ბრუნვიდან და რაც მამასადამე ამა თუ იმ სახით ემსახურება საქვეყნო ინტერესს, არ შეიძლება დაწესდეს ცივილისტური ინსტიტუტი. ამ აზრის სისწორე შეიძლება გავაშუქოთ შემდეგი მაგალითით.

თვითეული ბურჟუაზიული სახელმწიფოს სამართალი ითვალისწინებს უძრავ მამულის ჩამორთმევას კერძო პირთაგან სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი საჭიროებისათვის, მაგ., რკინის გზათა საწარმოსათვის ლიანდაგის გასაყვანად. ეს მამული ჩამორთმევამდე, — რაც ხდება მისი იძულებითი გასხვისების წესით, — შეიძლება დატვირთული იყოს რეალური უფლებებით, რომელთა რიგში სდგას აგრეთვე გირავნობის უფლებაც. მამულზე ასეთი უფლების არსებობა, რა თქმა უნდა, ხელს ვერ შეუშლის იძულებითი წესით მისი გასხვისების გატარებას და გირავნობის უფლება, რომელიც დაკავშირებული იყო ამ ნივთთან, როგორც კერძო ბრუნვის საგანთან, მას თან ვერ გაჰყვება, ის მათე ვერ დარჩება. ამის მიზეზი ისაა, რომ ჩამორთმეული მამული გადადის საქვეყნო ნორმების მოქმედების სფეროში, ამ მამულისადმი მიმართება წესრიგდება საქვეყნო სამართლის ნორმებით. ასე რომ იმ საკითხს, თუ რა ბედი უნდა ეწვიოს გირაოს იმ ნივთზე, რაც გასხვისებულ იქნა იძულებითი წესით, საქვეყნო სამართლებრივი წესით, სწვევტს ამ ნივთის ახალი დანიშნულება, საქვეყნო ინტერესისათვის უშუალოდ სანახური. საქვეყნო მიზნის გასახორციელებლად (რკინის გზის ლიანდაგის ასაგებად, გასაყვანად) ჩამორთმეული მამული საჯარო დანიშნულების ნივთების მდგომარეობას იკავებს, იმ ნივთების მდგომარეობას, რომლებსაც აქვთ საყოველთაო სარგებლობის დანიშნულება. ამ შემთხვევაში გირაოს უფლება, როგორც ასეთი, ისპობა, მაგრამ მისი ის მნიშვნელობა, რაც გამოიხატება გირაოზე აღმოცენებული პრეტენზიის უპირატესობით დაკმაყოფილებაში, ძალაში რჩება. ეს პრეტენზია დაკმაყოფილებას პოულობს იმ თანხიდან,

*) H. Berthélemy. Traite élémentaire de droit administratif, 1926 წ. გამოს., გვ. 489.

**) იხ. გვ. 706.

რაც სახელმწიფომ უნდა მისცეს ჩამორთმეული მამულის ყოფილ მესპატრონეს. ასეთი შედეგი მოჰყვება იმ შემთხვევასაც, როცა სახელმწიფოებრივი საკუთრებისათვის ჩამორთმეული მამული გადადის არა საჯარო ნივთების რიგში, არამედ ის დანიშნება სახელმწიფოს ისეთი სამსახურისათვის, რაც იმას უარყოფს, რომ იგი იქნეს სამოქალაქო ბრუნვის საგანი. სახელმწიფომ შეიძლება ჩამოართვას კერძო მესაკუთრეს მამული იმ მიზნით, რომ გამოიყენოს ის სპეციალური დანიშნულებისათვის, მაგ., ჰაეროდრომის და სამხედრო ნაწილებისათვის სავარჯიშო ადგილის მოსაწყობად. აღნიშნული მდგომარეობა არის, რა თქმა უნდა, მაშინაც, როცა ქონების ჩამორთმევა მესპატრონესაგან ხდება სასყიდლის მიუტკმლად. აქ, როგორც უკვე აღნიშნულ შემთხვევაში, მნიშვნელობა აქვს იმას, ამ ნივთისადმი მიმართება რა ნორმებით წესრიგდება, საქვეყნო თუ სამოქალაქო სამართლის ნორმებით. იურიდიული მდგომარეობა არ იცვლება მაშინაც, თუ ჩამორთმეულ ქონებას არ მიეცემა სპეციალური დანიშნულება, თუ მისი დანიშნულება მხოლოდ იმაში გამოიხატება, რომ ემსახუროს სახელმწიფოს ინტერესს, ხოლო არა კერძო საკუთრების საფუძველზე. ეს გარემოება, ექვს გარეშეა, შეუძლებლად ვერ გახდის ჩამორთმეული ქონების იმ სახით ექსპლოატაციას, რასაც აქვს ადგილი კერძო საკუთრების მიმართ და ეს უკანასკნელი ვერ შეუცვლის ამ ნივთს იურიდიულ ბუნებას. სხვა მდგომარეობაა, როცა სახელმწიფო ფლობს და სარგებლობს უძრავ ქონებით კერძო საკუთრების საფუძველზე, რაც გამტკიცებულია ბურჟუაზიულ ქვეყნებში. ასეთი მამული აქვთ მხედველობაში ზემოდ დასახელებულ ა. კოლენსა და გ. კაპიტანს, როცა ისინი გამოთქვამენ იმ აზრს, რომ სერვიტუტები შეიძლება არსებობდეს კერძო უფლებრივ საფუძველზე სახელმწიფოს მფლობელობაში მყოფ მამულზე. მართლაც ასეთი ნივთის დანიშნულებას არ ეწინააღმდეგება, რომ ის იყოს სხვის განსაკუთრებულ უფლების საგანი, როგორცაა სერვიტუტი.

ბურჟუაზიულ ქვეყნებში ნორმალურ მოვლენად ითვლება, როცა სახელმწიფოს განკარგულებაში მყოფი უძრავი ქონება გაისხვისება მიუხედავად იმისა, რა საფუძველზე ფლობს მას სახელმწიფო, კერძო საკუთრების, თუ საქვეყნო სამართლის საფუძველზე. ეს ნორმალურად უნდა ჩაითვალოს იმიტომ, რომ იქ კერძო საკუთრების ბატონობაზეა აგებული სახელმწიფოს რეჟიმი, რომ იქ კერძო საკუთრების რეჟიმი არის საზოგადოებრივ მიმართებათა საფუძველი. უიმიხოდ, რომ ეს ბატონობა არ იყოს, ბურჟუაზიული სახელმწიფოს სოციალური სისტემა შეუძლებელი იქნება. წინააღმდეგ შემთხვევაში დამყარდება ის სისტემა სოციალური ცხოვრებისა, რომელიც უარყოფს კერძო საკუთრებას იმ ნივთებზე, რომლებიც შრომის ექსპლოატაციის მთავარ საშუალებათ ითვლებიან. ასეთ ნივთების რიგში მთავარი ადგილი უკავია მიწას. ასე რომ მიწისადმი მიმართებას თუ მიუდგებით ბურჟუაზიული სოციალური სისტემის თვალსაზრისით, ადგილი ვასაგები იქნება ის, რომ იქ მიწის ნაკვეთებისადმი მიმართება შეიძლება წესრიგდებოდეს როგორც კერძო, ისე საქვეყნო სამართლის ნორმებით და ეს იმაზე დამოკიდებულებით, თუ რა დანიშნულება აქვს მას მიცემული სახელმწიფოს იმ ორგანოს მიერ, რომელსაც მინიჭებული აქვს უფლება

ასეთი დანიშნულების განსაზღვრისა საზოგადოებრივი ცხოვრების მოთხოვნისათა მიხედვით.

თვითუფლ სახელმწიფოში დასაშვებია მიწისადმი ისეთი მიმართება, ისეთი ფაქტური და იურიდიული დამოკიდებულება, რაც ეგუება მის სოციალურ სისტემას. ამიტომ თუ სოციალური სისტემის თვალსაზრისით განვიხილავთ იმ ნივთებისადმი მიმართებას, რომლებსაც ბურჟუაზიული სამართლის ტერმინოლოგია უწოდებს სახელს „უძრავი ნივთები“, დავინახავთ, რომ ის, რაც შესაძლებელია სოციალურად და მასთანადავად იურიდიულადაც ბურჟუაზიულ ქვეყნებში, ყოვლად შეუძლებელია საბჭოთა სახელმწიფოში, სადაც საწინააღმდეგო სოციალური სისტემაზეა აგებული სამართლის სისტემა.

საბჭოთა სამართალმა არ იცის ნივთების ის დაყოფა (უძრავზე და მოძრავზე), რასაც ადგილი აქვს ბურჟუაზიულ სამართლის სისტემაში. ეს იმით აიხსნება, რომ ის ნივთი—მიწა, რომელიც იძლევა იქ ასეთი დაყოფისათვის საფუძველს, გამოირიცხულია სამოქალაქო ბრუნვიდან. მიწის ბრუნვიდან გამოირიცხვა კი განსაზღვრავს მიწასთან დამოკიდებულების ბუნებას, რაც იძლევა საშუალებას მისი დანაწილება სულ სხვა საფუძველზე ავაგოთ, მით უფრო, რომ საბჭოთა სამართალი უკუაგდებს იმ ნივთის (მიწის, როგორც უძრავის დაყოფას) ბრუნვისა და ბრუნვიდან გამოირიცხულ ნივთებზე.

საბჭოთა სახელმწიფოში მიწის დანაწილებას უდევს საფუძველად ნაციონალიზაციის პრინციპი, რომელიც გამოხატავს არა მარტო მიწის მის დანიშნულებისამებრ გამოყენების უზენაეს უფლებას სახელმწიფოსას, არამედ მიწისადმი მიმართების მოწესრიგებას ერთიანი საადგილმამულო პოლიტიკისა და გეგმის მიხედვით. აქედან აშკარაა, რომ საჯარო ნივთების ცალკე გამოყოფას იმ ნივთების რიცხვიდან, რაც მუშათა და ვლახთა სახელმწიფოს განკარგულებაშია, არ შეიძლება მიეწეროს ბურჟუაზიულ სამართალში გათვალისწინებული მნიშვნელობა. რა დანიშნულებისაც უნდა იყოს მიწა საბჭოთა სახელმწიფოში, მისდამი მიმართება, ვის ხელშიაც ის უნდა იყოს, ემორჩილება იმ ურყევ, სამართალში განმტკიცებულ დებულებას, რომ მიწის უზენაესი განკარგულება სახელმწიფოს ეკუთვნის და რომ ეს განკარგულება გამოხატავს მხოლოდ მიწის მის დანიშნულებისამებრ გამოყენების შესაძლებლობას. ამ პრინციპის მიხედვით არ შეიძლება ვისმეს ჰქონდეს სარგებლობაში მიწა უიმიხოდ, რომ ეს სარგებლობა არ იყოს დაკანონებული სახელმწიფოს საადგილმამულო ორგანოების სათანადო აქტით. ამასთან დაკავშირებულია ის დებულება, რომ ვის ხელშიაც და რა საფუძველზედაც უნდა იყოს მიწა, იგი გამოყენებულ უნდა იქნეს ისე, როგორც ეს ნაკარნახევია საბჭოთა სოციალური პოლიტიკით. საბჭოთა სამართლის სისტემის მიხედვით მიწა, როგორც ნივთი საქვეყნო დანიშნულებისა ამ სიტყვის იმ მნიშვნელობით, რომ მისი გამოყენება უნდა ემსახურებოდეს ქვეყნის საწარმოო ძალთა განვითარებას, დანაწილება იმრიგად, რომ თვითუფლ ნაწილს ის დანიშნულება უნდა ჰქონდეს, რაც შეეფერება საქვეყნო მიზანს. მიწის ერთი ნაწილი, რომელსაც საჯარო დანიშნულება აქვს, ისეთივე მნიშვნელობისაა, როგორც ბურჟუაზიულ სახელმწიფოში. მასთან დამოკიდებულება იქ და აქ მსგავსია, მაგრამ ამავე დროს მათდამი მიმარ-

თებას ამ სახელმწიფოებში ასხვავებს ის, რაც შეეხება მათ გადარიცხვას ამა თუ იმ ნივთების რიგში. თუ საზოგადოებრივი ცხოვრების განვითარება და მოთხოვნილებანი ბურჟუაზიულ სახელმწიფოში იძლევიან იმის შესაძლებლობას, რომ საჯარო ნივთი გადარიცხოს იმ ნივთების რიგში, რასაც სახელმწიფო ფლობს და სარგებლობს, როგორც კერძო მესაკუთრე, ასეთ გადარიცხვას ვერ შეხვდება დაბრკოლება მის სოციალური სისტემის მხრივ. მაგრამ საბჭოთა სახელმწიფოში ასეთი გადარიცხვის შესაძლებლობას წინ ეღობება ისეთი დაბრკოლება რომლის გადალახვას თან სდევს არსებული სოციალური სისტემის საფუძვლების შეცვლა. ასე რომ ის, რაც დასაშვებია ბურჟუაზიული სოციალური სისტემის თვალსაზრისით, ყოვლად შეუძლებელია გაჯარდეს საბჭოთა სახელმწიფოში.

საბჭოთა სახელმწიფოში დაშვებულია მიწის იმ ნაკვეთების დანიშნულების შეცვლა, რომლებიც სამსახურს უწყევნ მოსახლეობას იმ სახით, რა სახითაც შესაძლებელია, რომ ისინი იყვნენ საგანი ყველას სარგებლობისა, ხოლო დანიშნულების შეცვლის შესაძლებლობა დაპირობებულია საქვეყნო ინტერესით, რომელიც მოითხოვს, რომ ესა თუ ის ნაკვეთი მიწისა გამოყენებულ იქნეს საწარმოო ძალთა განვითარების მოთხოვნათა მიხედვით. თუ ამა თუ იმ ნაკვეთის გამოყენება განსაზღვრული დანიშნულებისათვის ქმნის ისეთ მდგომარეობას, რომელიც მიცემულ ალავას და პირობებში იძლევა მეტს შესაძლებლობას საწარმოო ძალთა განვითარებისათვის, მას უნდა შეეცვალოს ეხლანდელი დანიშნულება. ასე რომ თუ ადგილობრივი პირობები, რომელთაც შეიძლება ჰქონდეს სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობა, მოითხოვენ, რომ ქალაქში ან სოფლად მდებარე ადგილს მიეცეს სხვა დანიშნულება, ვიდრე მას ამჟამად აქვს, მაგ., იმის ნაცვლად, რომ ეს ადგილი ემსახუროს ყველას გზისა, თუ მოედნის სახით, ან პირიქით, იმის ნაცვლად, რომ ის ემსახურებოდეს ცალკე პირს თუ ორგანიზაციას განსაზღვრულ მიზნების განსახორციელებლად, დანიშნულების შეცვლა უნდა გატარდეს, რადგან ამ საკითხის მოწესრიგებაში ვადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს იმას, თუ რამდენად ეხლანდელი დანიშნულება ნივთისა ან მისი სხვა დანიშნულებისათვის გამოყენება უფრო შეეფერება სახელმწიფოს მიზანს. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ არც ერთ ბურჟუაზიულ სახელმწიფოში მიწის ნაკვეთების დანიშნულების შეცვლა არ ტარდება ისე ადვილად და სწრაფად, როგორც საბჭოთა სახელმწიფოში მიუხედავად იმისა, ვის ხელშიაც უნდა იყოს იგი, და აგრეთვე მიუხედავად იმისა, რომ აქ სახელმწიფო ან საზოგადო საჭიროებისათვის მიწის ნაკვეთის იძულებითი წესით ჩამორთმევასთან დაკავშირებული ანაზღაურება იმ ქონებისა, რაც ამ მიწაზეა, და აგრეთვე იმისი, რაც შრომის ნაყოფის სახით მიწაში შენატანს წარმოადგენს, ჩვენში მდგომარეობას აადვილებს ორი გარემოება. ერთი ისაა, რომ არ არსებობს მიწაზე კერძო საკუთრება; მეორე კი იმაში მდგომარეობს, რომ არ ეწევა ისეთი ანგარიში კერძო ინტერესს, რასაც ევროპიულ ქვეყნების სახელმწიფოებრივ ცხოვრებაში დიდად მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია.

საბჭოთა სახელმწიფოში კერძო ინტერესს იმდენად ეწევა ანგარიში და მასთან ის იმდენადაა დაცული, რამ-

დენად მისი განხორციელება არ ეწინააღმდეგება საწარმოო ძალთა განვითარების პირობებს. ამ თვალსაზრისით განიხილება საზოგადოდ მიწის ნაკვეთების დანიშნულების შეცვლა. ეს თვალსაზრისი უნდა გამოვიყენოთ იმ საკითხის გადასაწყვეტლად, რამდენად დასაშვებია, რომ საბჭოთა სახელმწიფოში მიწის ნაკვეთები გამოუყენებელ იქნენ ისე, როგორც ამას გულისხმობს ბურჟუაზიულ ქვეყნებში განმტკიცებული ინსტიტუტი—სერვიტუტი. ექვს გარეშეა, რომ საბჭოთა სახელმწიფოში არ შეიძლება ჰქონდეთ ადგილი სერვიტუტებს, რომლების არსებობა როგორც ასეთს უშუალოდ არის დაკავშირებული მიწაზე კერძო საკუთრებასთან, მაგრამ მიუხედავად ამისა საკმაო საფუძველი მაინც არის საადგილმამულო სამსახურის დაწესებისათვის ერთის მამულზე მეორეს მამულის სასარგებლოდ და სახიროდ. თუ ბურჟუაზიულ სახელმწიფოში სერვიტუტების შემოღების საფუძველს და საბაზს წარმოადგენს მიწის ნაკვეთების დაქუცმაცება და ამ უკანასკნელთან დაკავშირებული მცირე ნაკვეთების ბუნებრივი ნაკლი, საბჭოთა სახელმწიფოში შესაძლებლად და მიზანშეწონილად უნდა ჩაითვალოს ის, რომ ერთის მიწის ნაკვეთი ემსახუროს მეორეს ნაკვეთს, თუ ამის სამეურნეო საჭიროება არსებობს. მიუხედავად იმისა, რომ საადგილმამულო ურთიერთობის მოწესრიგება საბჭოთა სახელმწიფოში სწარმოებს სახელმწიფოს სათანადო ორგანიზების მიერ, აქ ნაკვეთების დაქუცმაცებას მაინც აქვს ადგილი და ასეთი დაქუცმაცება იმდენად არის, რამდენად ჩვენ გვაქვს საქმე მიწის კომლობრივ სარგებლობასთან. ერთი მამულის მეორე მამულისადმი სამსახური აუცილებელი ხდება მიწის კომლობრივი სარგებლობის დროს. ამ სამსახურს იწვევს მამულის დაქუცმაცებასთან დაკავშირებული მცირე ნაკვეთების ბუნებრივი ნაკლი და ამ უკანასკნელის შევსების საჭიროება მეორე მიწის ნაკვეთის თვისების გამოყენებით.

(გაგრძელება იქნება)

კ. მიქელაძე.

სამოქალაქო კოდექსის 406 მუხლი რსფსრ და უსსრ უზენაეს სასამართლოთა და საბჭოთა იურიისტების განმარტებით *)

(დასასრული)

რსფსრ-ის სამოქალაქო საკასაციო კოლეგიამ თავის განჩინებაში საქმეზე № 36535--1926 წ. გამოსთქვა შემდეგი: „ამ შემთხვევაში სახელმწიფო დაწესებულებებისადმი სამოქ. სამ. კოდექსის 406 მუხლის შეფარდებას არ შეიძლებოდა ადგილი ჰქონებოდა, რადგანაც კერძო პირის ქონებრივი მდგომარეობის დაპირისპირება სახელმწიფო დაწესებულების ან საწარმოს ქონებრივ მდგომარეობასთან ყოველთვის და ყველა შემთხვევაში უთანასწორო იქნება ერთის მხრით და მეორეს მხრით კი სასამართლოს მხედველობიდან გაჰპარვია ის გარემოება, რომ სამოქ. სამ. კოდექსის 406 მუხლის დანიშნულებაა უზრუნველყოს მშრომელი, როდესაც ეს უზრუნველყოფა მოპასუხის—ფიზიკურის თუ იურიდიკული პირის-ქონებრივ მდგომარეობაზედ არის დამოკიდებული, სახელმწიფო კი

*) დისკუსიის წესით.

მშრომელთ სპეციალ ორგანოების მეშვეობით უზრუნველ-
ჰყოფს, მაშასადამე სამოქ. სამ. კოდექსის 406 მუხლი სა-
ხელმწიფო დაწესებულებათა და საწარმოათათვის არ უნ-
და იქნეს ხოლმე შეფარდებული“ (БФХЗ, № 23-1927 წ.,
გვ. 906). სამოქალაქო კოდექსის კომენტატორი გოიხბარგი
ამტკიცებს, რომ „სახელმწიფოს პასუხისმგებლობის მიმართ
406 მუხლი არ უნდა იქნეს ხოლმე შეფარდებული, რაც
გამომდინარეობს კოდექსის საერთო აზრიდან. ამნაირად
დაზარალებულის საშუალებათა უკმარისობა არ შეიძლება
გამოდგეს საფუძვლად ხელისუფლების ორგანოთა მიერ
მიყენებული ზიანის ანაზღაურებისათვის, თუ არ არის
პირობები 407 მუხლის შესაფარდებლად: წინააღმდეგი
განმარტება გამოიწვევდა სახელმწიფო ბიუჯეტის დან-
გრევას (Обязательственное право, т. 1, გვ. 93).

ფ. ვოლფსონი (Учебник гражданск. права т. 1,
გამოც. 2, გვ. 124-125) სამოქ. სამ. კოდექსის 406 მუხ-
ლის განმარტებაში იმ დასკვნამდე მიდის, რომ ამ მუხლ-
ში საკითხი ზიანის ანაზღაურების შესახებ კლასური პრინ-
ციპის თვალსაზრისით არის ჩამოყალიბებული:

„ჩვენი კანონი, ადგენს რა განსაზღვრულ საფუძვლებს
მიყენებული ზიანის ანაზღაურების მოვალეობისათვის,
იმავდ დროს ითვალისწინებს ზოგიერთ პირობას, რომე-
ლიც ამა თუ იმ პირს ან დაწესებულებას პასუხისმგებლო-
ბისაგან ათავისუფლებს. მაგრამ იმ შემთხვევაში, როდესაც
დაზარალებულია მცირედ უზრუნველყოფილი პირი და
ზიანის მიმყენებელი კი შეძლებული პირია, სასამართლოს
შეუძლია არ მიიღოს მხედველობაში პირობები, რომელიც
პასუხისმგებლობისაგან ათავისუფლებს, და დაავალოს შე-
ძლებულ პირს დაზარალებულისათვის მიყენებული ზიანის
ანაზღაურება“.

საბჭოთა იურისტების შეხედულებათა შეფასებას
რომ მიემართავთ, წინასწარ უთუოდ უნდა აღვნიშნოთ,
რომ საბჭოთა სამართლის ნორმების განმარტებისას ყო-
ველთვის უნდა გვქონდეს მხედველობაში ხელისუფლების
და სასამართლოს კლასური პოლიტიკა და არ შევზღუ-
დოთ საკითხი წმინდა იურიდიკული ინტერპრეტაციით.
თუ კლასურ თვალსაზრისზედ ხელს ავიღებთ, მაშინ შეი-
ძლება სამოქ. სამ. კოდექსის 406 მუხლის მიხედვით დავა-
დგეთ სახელმწიფოს პასუხისმგებლობის გზას იმ მოსაზრე-
ბით, რომ რაკი ამ მუხლის ტექსტში მითითებულია ამავე
კოდექსის 404 მუხლიც, უკანასკნელს კი მხედველობაში
სახელმწიფო საწარმოცა აქვს, მაშასადამე სახელმწიფოს
პასუხისმგებლობაც აშკარაა. ამ ფორმალური საფუძველთა
გარდა შეიძლება მოვიხსენიოთ სხვა წმინდა კლასური ხა-
სიათის მოსაზრებანიც. ასე, მაგალითად, სახელმწიფოს და
მუშის ინტერესების შეჯახებისას პირველი ხშირად მოწა-
დინებულია დაუთმოს მეორეს, ამის მკაფიო ილუსტრაციას
წარმოადგენს სამოქ. სამ. საპრ. კოდექსის 266 მ. და აგ-
რეთვე სასამართლოების პრაქტიკა სახლავებულობათა არა
ფორმალ ვასხვისების საქმეებზედ, სადაც არსებობს მყი-
დველის შრომითი კავშირი შეძენილ ქონებასთან და სა-
დაც მყიდველის მიერ ხორციელდება მომპირნე პატრონის
მოვალეობა, ამას შეიძლება დაეფუძნებოდეს კიდევ რსფსრ
უზენაესი სასამართლოს შეხედულება, გამოთქმული კლი-
მეცის საქმეზედ სახელმწიფო ნაოსნობასთან, სადაც უზენ-
აესმა სასამართლომ უკუაგდა სამოქ. სამ. კოდექსის
406 მუხლის სახელმწიფო დაწესებულებათა და საწარ-

მოთათვის შეუფარდებლობა. მაგრამ მსჯელობას აღძრულ-
საკითხის შესახებ საფუძვლად უნდა იდგას ის უდავო მო-
საზრება, რომ საბჭოთა ხელისუფლების ძირითადი პრინ-
ციპი საერთოდ ეკონომიურად უსუსტესი მხარის ინტერე-
სების დაცვაა. ამას რომ ამბობს, საბჭოთა ხელისუფლე-
ბას მხედველობაში აქვს ამ ინტერესების დაცვა მხოლოდ
იმ შემთხვევაში, როდესაც მათ საშიშროება მოელის ან
როდესაც ისინი დაზარალებულია ეკონომიურად უძლიე-
რესი მხარის მიერ. ამნაირად აქ ლაპარაკია კლასურ ინტე-
რესების შეჯახებაზედ საბჭოთა სახელმწიფოში. უკანას-
კნელი კი, როგორც აქეთი, როგორც პროლეტარიატის
დიქტატურის ორგანო, დარაჯად უდგას პროლეტარიატის
ინტერესებს მის ბრძოლაში კლასურ მტრებთან და უკვე
მარტო ამიტომ აღარ შეიძლება ლაპარაკი სახელმწიფოს
შესახებ და მუშის ინტერესების დაპირისპირებისა და მა-
თი ქონებრივი მდგომარეობის შედარებითი შეფასებისა იმ
შემთხვევაში, რომელიც მხედველობაში აქვს სამოქმ. სამ-
კოდექსის 406 მუხლს. ერთის წუთით რომ წარმოვიდგი-
ნოთ, რომ სამოქ. სამ. კოდექსის 406 მუხლს მხედველო-
ბაში სახელმწიფოს პასუხისმგებლობაცა აქვს, მაშინ კანო-
ნის რედაქცია „სასამართლოს შეუძლია დაავალოს ზიანის
ანაზღაურება დამზარალებელის ქონებრივი მდგომარეო-
ბის და დაზარალებულის ქონებრივი მდგომარეობის მიხე-
დვით“ გაუგებარი იქნებოდა, რადგანაც რსფსრ უზენაესი
სასამართლოს სამოქ. საკას. კოლეგიის სამართლიანი შე-
ხედულების თანახმად, სახელმწიფო ორგანო ყოველთვის
უფრო ძლიერი იქნება ცალკეულ პიროვნებაზედ (საქმე
№ 3324-1925 წ.) ამნაირად 406 მუხლის იურიდიკულმა
განმარტებამაც უნდა მიგვიყვანოს იმ დასკვნამდე, რომ
სახელმწიფოს პასუხისმგებლობა მის მიერ გამოიციხულია
და რომ სამოქ. სამ. კოდექსის 404 მუხლის მითითება ამ
პასუხისმგებლობას სრულიად არ ჰგულისხმობს, რაკი უკა-
ნასკნელი უკუდებულება საბჭოთა სახელმწიფოს თვით
არსებითობით და იმის როლით, როგორც უსუსტესი
კლასის ინტერესების დამცველისა; სახელმწიფო კი გარ-
და ამისა უზრუნველჰყოფს მშრომელთ სპეციალ ორგანო-
თა მეშვეობით, როგორც ეს გამოთქმულია რსფსრ უზენა-
ესი სასამართლოს გადაწყვეტილებაში საქმეზედ № 36536-
1926 წ., და შემდეგ პასუხს აგებს სამოქ. სამ. კოდექსის
407 მუხლის წესით.

გამოთქმულ მოსაზრებათა მიხედვით სამართლიანად
მიგვაჩნია უსსრ სასამართლოთა პრაქტიკის და რსფსრ
განმტკიცებულ პრაქტიკის ნიადაგზედ დადგეთ, მივემხ-
როთ ამხ. ამხ. გოიხბარგის, ვოლფსონის, ფელონოვის და
რივლინის აზრებს და ამხ. ამხ. სვერლოვისა და ზალეში-
ნის მოსაზრებანი კი უკუაგდოთ. კერძოდ უკანასკნელი
იძლევა წინადადებას, რომ სარჩელი უნდა დაკმაყოფილე-
ბულ იქნეს მხოლოდ მოსარჩლის ქონებრივი მდგომარეო-
ბის მიხედვით სახელმწიფოს ეკონომიური ძლიერების მას-
თან შეუდარებლად, მაგრამ ეს აზრი სწორედ იმიტომ
არ არის მისაღები, რომ სამოქ. სამ. კოდექსის 406 მუხლს
ქონებრივი მდგომარეობის შედარებითი შეფასება უდევს
საფუძვლად.

უსაფუძვლოა და ცალმხრივი სვერლოვის აზრიც,
თითქოს სამოქ. სამ. კოდექსის 406 და 411 მ. მხოლოდ
კერძო პირის ქონებრივი მდგომარეობა აქვს მხედველო-
ბაში, როდესაც სახელმწიფო მოპასუხე, ორივე ავტორის

შეცდომა ის არის, რომ საბჭოთა სამართლის ნორმების განმარტებისას ისინი იურიდიულ ვარჯიშობათა საზღვრებში ბრუნდებიან და სახელმწიფოს კლასურ არსებობას და საბჭოთა სამართლის კლასურ მომენტს კი ივიწყებენ. 406 მუხლის კოდექსში შეტანისას კანონმდებელი ითვალისწინებდა მხოლოდ ისეთ შემთხვევას, როდესაც ერთის მხრით არ არსებობს სამოქ. სამ. კოდექსის 403, 404 და აგრეთვე 405 მუხლში აღნიშნული პირობები და მეორეს მხრით კი დაზარალებული მშრომელის მდგომარეობა ძლიერ გაუარესებულია, ხოლო დამზარალებელი შეძლებულია და სრული შესაძლებლობა აქვს ზარალის ანაზღაურებისა. მხოლოდ ამ პირობებში შეიძლება ორივე მხარის ქონებრივი მდგომარეობის შედარებითი შეფასება, მაგრამ იგი აშკარად უნაყოფო იქნება, თუ მოპასუხედ სახელმწიფოს მივიჩნევთ, ვინაიდან უკანასკნელი უთუოდ და ყოველთვის პასუხისმგებელი იქნებოდა.

კ. პლეტნიკოვი.

ქორწინება საოჯახო სამართლის კოდექსის პროექტში*).

1

ოჯახის და საოჯახო სამართლის საფუძველია ქორწინება. ქორწინების ინსტიტუტი თავისი შედგენილობით მრავალფეროვანია, მაგრამ შეიძლება იგი განისაზღვროს ოთხი ძირითადი ელემენტით: 1. ბუნებრივი, რომელიც ჩაქსოვილია ადამიანში და სქესთა სხვადასხვაობას ურთიერთისაკენ იზიდავს, 2. ეთიკური, რომელიც გამოიხატება მეუღლეთა შინაგან, სულიერ მთლიანობაში, 3. ეკონომიური, რომელიც აკავშირებს მეუღლეთა ეკონომიურ ურთიერთობას და 4. იურიდიული, რომლითაც ქორწინება არის წყარო განსაზღვრულ იურიდიულ ურთიერთობისათვის.

ქორწინება იურიდიული კატეგორიაა. იურიდიულის თვალსაზრისით ქორწინება უნდა განსაზღვრულ იქნეს, როგორც სამართლის მიერ ნორმირებული სქესობრივი კავშირი მოწინააღმდეგე სქესთა შორის ქორწინების ოთხივე ელემენტის საფუძველზე: ამ საფუძველზე ერთერთი ელემენტის ჩამოცილება არღვევს ქორწინებას, როგორც იურიდიულ ცნებას.

ქორწინების ინსტიტუტმა ბევრი ცვლილება განიცადა: ზოგი კანონმდებლობანი მას უცქერიან როგორც საიდუმლოებას (მაგ. ესპანია, ლათინური ამერიკა), ზოგიც ქორწინებაში სამოქალაქო გარიგებას ხედავს. გერმანიის კანონმდებლობით ქორწინება არის სამოქალაქო გარიგება, რომელიც ნებისყოფის თავისუფლებისაგან უნდა გამომდინარეობდეს ე. ი. თავისუფალი ნებისყოფის რეზულტატი უნდა იყოს.

საბჭოთა კანონმდებლობას ქორწინების ინსტიტუტისადმი თავისებური მიდგომა აქვს. საქართ. რევკომის დეკრეტი № 28 სრულებით არაფერს ამბობს ქორწინების ცნების შესახებ, არამედ განსაზღვრავს მხოლოდ იმ წესებს, რომელიც უნდა დაცულ იქნეს ქორწინებაში შესვლის დროს. ამ წესების მიხედვით შეიძლება დავასკვნათ, რომ ქორწინება დეკრეტით არის სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის სამოქალაქო გარიგება. უფრო ნათლად სჩანს

ეს პროექტში, რომლის 4 მ. პირდაპირ მიუთითებს ქორწინების სამოქალაქო გარიგების ხასიათს, ხოლო 1 მ. აღნიშნავს მის სახელმწიფოებრივ მნიშვნელობას.

ქორწინების ცნების განსაზღვრაში თავისებური ადგილი უჭირავს პროფ. ზაგოროვსკის. ქორწინებას ის განსაზღვრავს, როგორც სამართლის მიერ ნორმირებულ შეწყვეტელ სქესობრივ კავშირს მამაკაცსა და დედაკაცს შორის. „ქორწინება მისი წარმოშობის მომენტში — ამბობს ზაგოროვსკი — ატარებს გარიგების ხასიათს, მაგრამ თავისი შინაარსით და დასასრულით სრულიად შორდება მას და ლეზულობს სარწმუნოებრივ ხასიათს“. (Загородский, Семейное право, გვ. 45).

უდავოა, რომ ქორწინება სამოქ. გარიგებაა, მაგრამ ის დასკვნა, რომელიც ამ ცნებიდან გამოჰყავსთ პროფ. ზაგოროვსკის და პროექტის ავტორებს არ შეიძლება სწორად ჩაითვალოს.

პროფ. ზაგოროვსკი სამოქ. გარიგებას მხოლოდ ქორწინების წარმოშობის მომენტს უკავშირებს, ქორწინების შინაარსსა და დასასრულში კი სარწმუნოებრივ ხასიათს ხედავს. ეს შეხედულება, როგორც აღნიშნეთ, შემცდარია. გარიგების წარმოშობის მომენტი განსაზღვრავს გარიგების შინაარსს; უფლებრივი რეზულტატი, რომელსაც ქორწინების შინაარსში ვხედავთ, არის შედეგი თავისუფალი ნებისყოფის. რა არის ეს ნებისყოფა? „გარიგებად იწოდება — ამბობს დერნბურგი — ნებისყოფის გამოცხადება, რომელიც მიმართულია გამოცხადებელი პირის იურიდიული ურთიერთობის მოწესრიგებისაკენ“ (Дернбург—Пандекты, т. I, გვ. 248). ქორწინების წარმოშობის მომენტში გვაქვს სწორედ ეს ნებისყოფა, რომელიც გარიგების სახით ქორწინებას განსაზღვრულ შინაარსს აძლევს, რაც შეეხება ქორწინების მოსაზრების თითქო სარწმუნოებრივ ხასიათს, უნდა აღინიშნოს, რომ ქორწინების ფორმის საკითხი დაკავშირებულია თვით სახელმწიფოს სტრუქტურასთან; არც ერთი კანონმდებლობა არც ერთ იურიდიულ ურთიერთობას, რაგინდ კერძო ხასიათის იყოს იგი, სრულიად თავისუფალ ნებისყოფის წყაროდ ვერ გახდის, ის განსაზღვრული ნორმებით ზღუდავს ნებისყოფის სრულ თავისუფლებას. „ნებისყოფის გამოცხადების შედეგი — ამბობს დერნბურგი — რაკი ერთხელ შესრულებულია იურიდიული ურთიერთობა, მხოლოდ ნებისყოფას არ ეყრდნობა, ისინი წესრიგდებიან უფლებრივი გზით, (Пандекты т. I, გვ. 251). ასეც რომ არ იყვეს, ქორწინების მოსაზრების სარწმუნოებრივი ხასიათი (სადაც ასეა — კ. დ.) სრულებით არ აქარწყლებს ქორწინებას, როგორც სამოქ. გარიგებას, რადგან თუ წარმოშობის მომენტის საფუძველი სამოქ. გარიგებაა, ცხადია, ეს გარიგება ითვალისწინებს ყველა იმ შედეგს, რომელიც განსაზღვრულ ფორმით განსაზღვრულ ურთიერთობისთვისაა დაწესებული.

პროექტიც ქორწინებაში სამოქ. გარიგებას ხედავს (მ. 4 პ. „ა“), მაგრამ 1 მ. სპეციალურად აღნიშნულია მისი სახელმწიფოებრივი ხასიათი. პროექტი ამით გარიგების ცნების ირგვლივ ბადებს გაუგებრობას. იურიდიულ ლიტერატურაში, რამდენადაც ვიცით, არსად არ არის აღნიშნული ისეთი გარიგება, რომელიც სახელმწიფოს ინტერესების გარეშე — იღვას. სახელმწიფო იმისათვის ჰქმნის მრავალფეროვან საზოგადოებრივ ურთიერთობისათვის განსაზღვრულ იურიდიულ ნორმებს, რომ ერთის მხრით

*) დისკუსიის წესით.

საზოგადოებრივ ურთიერთობას მისცეს სახელმწიფოსათვის სასურველი გეზი და მეორეს მხრით—მტკიცედ გატარდეს ნებისყოფის იურიდიული შედეგი. ამიტომ უძველესი იურიდიული აქტის სახელმწიფოებრივი ხასიათი უდავოდ ჩაქოვილია მასში იურიდიული ნორმების თვით სახელმწიფოს ინიციატივით შექმნის გამო. საქორწინო გარიგებაც გამონაკლისს არ შეადგენს და ამიტომ ცნების დამახინჯებაა და ფორმალური ნაკლიც გარიგების სახელმწიფოებრივი ხასიათის განსაზღვრულ პუნქტში ჩამოყალიბება.

მიუხედავად ყოველივე ამისა, უდავოა ერთი რამ: ჩვენ მიერ გადმოწერილი განსაზღვრანი აღიარებენ ქორწინებას, როგორც სამოქ. გარიგებას და საქმე ის არის, რამ ამ სამოქ. გარიგებაში დაცულ უნდა იქნეს ის ოთხი ძირითადი ელემენტი, რომელიც ქორწინებას, როგორც იურიდიულ ცნებას, ახასიათებს.

2

ქორწინებაში შესვლისათვის ყოველ კანონმდებლობას სახელმძღვანელოდ მოცემული აქვს განსაზღვრული პირობები. პირობათა თავისებურებას საფუძვლად უდევს კანონმდებლობის ზოგადი პოლიტიკა და ქორწინების ცნების თავისებური გაგება.

დაბრკოლებანი, რომელნიც ხელს უშლიან ქორწინების წარმოშობას ყველა კანონმდებლობაში შეიძლება გავყოთ ორ მთავარ ჯგუფად: აბსოლუტური და რელატიური დაბრკოლებანი იმ ფაქტორის გავლენის მიხედვით, რომელიც ქორწინების კანონიერებაზე გავლენას ახდენს.

უცხოეთის კანონმდებლობანი მტკიცედ იცავენ ამ პირობებს. პროექტის 5 და 6 მ. მ. იუვლისწინებენ ასეთ პირობებს, მაგრამ 8 მუხლით მათ მკარი ხასიათი არა აქვს. პროექტით ფაქტიურ მდგომარეობას უფრო მეტი მნიშვნელობა აქვს, ვიდრე იურიდიული ნორმის დარღვევას.

№ 28 დეკრეტში მოცემულია განსაზღვრული პირობები, რომელთა შეუსრულებლობა წარმოადგენს ქორწინების დამაბრკოლებელ მიზეზს. დეკრეტს პირობათა აღნუსხვით საბჭოთა კანონმდებლობაში დამსახურება აქვს; პირველად მხოლოდ მან სთქვა 69 მუხლით, რომ ქორწინებაში შესასვლელ პირობას წარმოადგენს „ქორწინებაში შემსვლელის სულიერი და ფიზიკური ჯანმრთელობა“.

სტატისტიკური ცნობები გვიჩვენებს, რომ ქორწინებაში შესასვლელ პირობებში ჯანმრთელობის საკითხი მთავარი საქმეა. ინგლისელ ექიმის ეტინგენის ცნობით ლონდონში ბავშვთა სიკვდილი 1 წლამდე 78 პროც. და 5 წლამდე 75 პროც. მშობლების ავთამყოფობის მიზეზი იყო (Гойхбарг—сравн. семейное право, გვ. 41).

რუსეთის კანონმდებლობა უახლოეს დრომდე ამ მხრივ არ იღვა სათანადო სიმაღლეზე. ქორწინებაში შესვლის დამაბრკოლებელ მიზეზად ითვლებოდა მხოლოდ სულიერი ავთამყოფობა და ფიზიკური ჯანმრთელობის მდგომარეობის შემოწმება არ იყო სავალდებულო, 1926 წლის კანონით ეს ნაკლი გამოსწორებულ იქნა (Гойхбарг—იქვე, გვ. 190).

პროექტიც მატერიალურ პირობათა რიგში ითვალისწინებს (4 და 142 მ. მ.) ფიზიკურ ჯანმრთელობას ქორწინებაში. შესვლის გარდუვალ პირობად.

მეორე პირობა, რომელსაც მთავარი ყურადღება უნდა მიეპყრას, არის საქორწინო ჰასაკი, ეს საკითხი პროექტის ავტორებმა სრულიად დაამახინჯეს. პროექტით საქორწინო ჰასაკად დედაკაცისათვის დაწესებულია 16 წელი, მამაკაცისათვის—18 წელი (5 მ.); კიდევ მეტი, მაზრის აღმასკომს შეუძლია ერთი წლით შეამციროს საქორწინო ჰასაკი (იქვე შენიშვნა). რუსეთის საოჯახო სამართლის კოდექსის პროექტიც ასეთსავე ჰასაკს იწვევს. რუსეთის ცაკ-ის სესიაზე ამ საკითხის ირგვლივ გამართულ კამათში, ეწინააღმდეგებოდნენ რა ამ პროექტს, ყურადღებას აქცევდნენ უმთავრესად იმ გარემოებას, რომ ეკონომიურის და კულტურულის თვალსაზრისით ქალეზზედ ასეთი ნაადრევი ქორწინება უადრესად უარყოფითად იმოქმედებსო. ცაკ-ის წევრი საზოგადოების ქალი ამბობდა: „საკითხი ისმის არა მარტო მოუწიფებლობისა თუ მოწიფულობის შესახებ, არამედ ნაადრევი საქორწინო ჰასაკი შესაძლებლობას იძლევა უფლებრივ იძულები-სასა“. როგორც ვხედავთ, უფლებრივი სფერო საქმაოდ გაშუქებული არ იყო სესიის მიერ, მაგრამ მაინც რუსეთის კოდექსმა შეცდომას ჰასაკის საკითხში თავი დააღწია და ორივე სქესისათვის დააწესა 18 წელი.

საქართველოს პროექტი ადგას შემცდარ გზას. რაში მდგომარეობს შეცდომა, როგორ უნდა გადაიჭრას ჰასაკის საკითხი—აი ის კითხვა, რომელიც ჩვენს წინაშე სდგას. არ შევაფასებთ პროექტის შეცდომას ეკონომიურის და კულტურულის თვალსაზრისით, ჩვენ შევცდებით, რამდენადაც შესაძლებელი იქნება, საკითხი გავარკვიოთ იურიდიული თვალსაზრისით.

ქორწინების ერთერთი მიზანია დაკმაყოფილებულ იქნას სქესთა ფიზიოლოგიური მოთხოვნილებანი; აქედან სამართლის მოთხოვნით გამომდინარეობს ის დასკვნა, რომ ქორწინებაში შემავალნი სქესობრივად ვარგისნი უნდა იყვნენ. სქესობრივი ვარგისიანობა კი შეცდომით განისაზღვრება არა ad hominem, არამედ საშუალო ადამიანის მიხედვით; მაგრამ აქვე ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ ჰასაკი მარტო სქესობრივ მოწიფულობას არ გულისხმობს; სქესობრივი უნარი დედაკაცს 12—13 წლიდან უკვე მოწიფებული აქვს (სულით ავთამყოფსაც, რომელსაც კანონით დაქორწინება ეკრძალება—5 დ.), მაგრამ საქმე ის არის, რომ ჰასაკის განსაზღვრისას სქესობრივ მოწიფულობასთან ერთად მხედველობაშია მიღებული იურიდიული მოწიფულობაც, პროექტის 20 მ. ამას გარკვევით ამბობს.

იურიდიული მოწიფულობის ანუ ქმედობა უნარიანობის საფუძველი უნდა ვცდით ადამიანის ფიზიკურ მოწიფებასა და იურიდიულ მოქმედების უნარში. „ქმედობა უნარიანობა ამბობს მარკოვი—არის უნარი პირისა პირადი მოქმედებით შეიძინოს უფლება და შექმნას ვალდებულება. ის განისაზღვრება ისეთი ჰასაკით, როდესაც ადამიანი აღწევს ყოველმხრივ განვითარებას: სახელდ. როდესაც სრულიად თივისუფლად შეუძლია უხელმძღვანელოს თავის მოქმედებას, იცის ეკონომიური და იურიდიული რაობა გარშემო არსებულ სინამდვილის, იცის მნიშვნელობა მის მიერ შესრულებულ მოქმედების და გათვალისწინებული აქვს შედეგი, რომელიც მისგან გამომდინარეობს“ (ხაზი ჩვენია), (Комментарий института совет. права т. I. ст. 7 გვ. 33). სამოქალა-

ქო სამართლით ასეთი უნარიანობა ორივე სქესისათვის მყარდება 18 წლის მიღწევისას (ს.ს. კ. 7 მ.).

პროექტის აზრით ქორწინება სამოქალაქო გარიგებაა. მ. 4 ქორწინებაში შესასვლელ პირობად სცნობს მხოლოდ ორივე მხარის თანხმობას და საქორწინო ჰასაკის მიღწევას, რომელიც 5 მ. ქალებისათვის განსაზღვრულია 16 წლით.

სამოქ. სამართლის კოდექსის 9 მ. კი არა სრულწლოვანის (14—18 წლამდე) გარიგებას, თუ კი ის კანონიერი წარმომადგენლის მიერ დადასტურებული არ არის, იურიდიული ძალა არა აქვს. კიდევ მეტი, ს.ს. კ. 31 მ. არაქმედობა უნარიანი პირის მიერ დადებულ გარიგებას ბათილად სთვლის.

თუ ქორწინება სამოქალაქო გარიგებაა, ცხადია ქორწინებაში შემსვლელის ნებისყოფას გარდამწყვეტ მნიშვნელობა აქვს; ნებისყოფის გამოცხადებისათვის კი საჭიროა ამ ნებისყოფის იურიდიულად ცნობა ე. ი. ისეთი ნებისყოფა, რომელსაც თავისუფლად შეუძლია უხელმძღვანელოს თავის ქმედობას, იცოდეს შესრულებულ ქმედობის მნიშვნელობა და სხ. (იხ. ზემოთ). აქვს თუ არა ყველაფერი ეს 16 წლის ქალს (?), სამოქ. კოდექსის 7 მ. არა და ს.ს. კ. 31 მ. კი მის მიერ დადებული გარიგება ბათილია.

მაშ სად უნდა ვეძიოთ გამოსავალი? საოჯახო ურთიერთობა არ არის რაღაც აბსტრაქტი, ის სამოქალაქო ურთიერთობის სფეროში ხორციელდება, რომელიც არსებულ კანონმდებლობისაგან მიზანშეწონილადაა ცნობილი. კანონმდებლობის ყოველი დარღვა ხელმძღვანელობს იმ ზოგად პრინციპებს, რომლის საფუძველზედაც უნდა აშენდეს ამა თუ იმ ურთიერთობის გამსაზღვრელი ნორმები. სამოქალაქო ურთიერთობის გამოსახვის, კანონმდებლობის ზოგად პრინციპების კონკრეტულობისა და სამოქალაქო დარგში შეიცავს სამოქ. სამართალს; სამოქ. სამართალს კოდექსი არის ის მთავარი საფუძველი, რომელიც აწესრიგებს სამოქალაქო ურთიერთობას და ჩვენის აზრით სრულიად გაუგებარია პროექტი რად ვარდება ასეთს წინააღმდეგობაში ჰასაკის განსაზღვრისას, რადგან საოჯახო ურთიერთობა ერთერთი ნაწილია სამოქალაქო ურთიერთობისა.

საოჯახო სამართლის სფეროში უცხოეთის კანონმდებლობათა დამახასიათებელი ნიშანი ისაა, რომ გათხოვილი ქალი დაუქვემდებაროს მამაკაცს—ქმრის მზრუნველობას; ზოგიერთი საოქალაქო უფლება (მაგ. ბინადრობა და სხვ.) განსაზღვრება ქმრის უფლებებით.

საბჭოთა კანონმდებლობამ ეს უთანასწორო უფლებები მდგომარეობა აღმოფხვრა, მაგრამ პროექტმა უთანასწორობას თვით ქალთა ერთის მხრით და კაცთა და ქალთა შორის მეორეს მხრით დიდი გასაქანი მისცა.

უცხოეთში, სადაც ქალი ყოველ შემთხვევაში მზრუნველობის ქვეშ იმყოფება, საქორწინო და სამოქალაქო ჰასაკის სხვადასხვაობა პრაქტიკულად მაინც შესაძლებელი არის, მაგრამ იქ, სადაც თანასწორობის პრინციპი აღიარებული, ჰასაკის ოდნავი სხვაობა ძირს უთხრის ამ პრინციპს. ასეთ მაგალითს ვხედავთ პროექტშიდაც.

სამოქ. სამ. კოდექსის 9 მ. მიხედვით ორივე სქესის არა სრულწლოვანნი (14—18 წლამდე) იმყოფებიან მზრუნველობის ქვეშ. პროექტიც კი „უკეთუ არა სრულწლოვა-

ნი დაქორწინდება—მისთვის დაწესებული მზრუნველობა მოისპობა“ (მ. 20).

მზრუნველობის მოხსნა გულისხმობს ქმედობა უნარიანობის მოპოებას ე. ი. ყოველივე იმის დამოუკიდებლად შესრულებას, რაც გათვალისწინებულია ს.ს.კ. 5 მ. იბადება კითხვა—თუ კი 15—16 წლის გათხოვილი ქალი მოწიფულია და შეუძლია ყოველგვარ მზრუნველობის გარეშე განახორციელოს თავისი უფლებები, რატომ არ შეუძლია ეს 16—17 წლის გაუთხოვარ ქალს, თუ კი ფიზიოლოგიური აგებულება ქალების ზოგადი განვითარებით ერთი და იგივეა? ნუთუ სქესობრივი ურთიერთობა აქ რამე როლს ასრულებს? ვფიქრობთ, რომ არა.

მეორეს მხრივ პროექტმა დაჰკამო ქალს და კაცს შორის თანასწორობის პრინციპი სამოქალაქო უფლებების მოპოების სფეროში. შეიძლება თუ არა აქ იმ თანასწორობის პრინციპის მონახვა, რომელზედაც საბჭოთა კანონმდებლობა უთითებს? ვფიქრობთ, რომ არა და დროა აქაც რუსეთის მაგალითს მივბაძოთ.

ჩვენ არ შეეჩრდებით ქორწინებაში შესასვლელ სხვა პირობათა განხილვაზედ, ისინი პრინციპიალურად დადებითად არიან გადაჭრილი, განსაკუთრებით მ. 6 პ. „დ“.

3.

ყოველი კანონმდებლობა ქორწინებისათვის ჰქმნის განსაზღვრულ ფორმას. ფორმის გარდუვალობა გამოიწვევს თვით საოჯახო ურთიერთობის სირთულისა და იურიდიული ბუნებისაგან. საოჯახო სამართლის ინსტიტუტი და კერძოდ ქორწინების ინსტიტუტი რთულია; ამ სირთულეს, ურთიერთობის იურიდიულ ბუნებასთან ერთად, კერძოდ დაქორწინებულთათვის ესაჭიროება განსაზღვრული ფორმა, რადგან აუცილებელია სამოქალაქო ურთიერთობაში განსაზღვრული ფორმით მოწესრიგდეს ოჯახის შედგენილობის პირადი და ქონებრივი ურთიერთობა, როგორც შიკნით, ისე მესამე პირებთან.

სამართლის ისტორია გვიჩვენებს, რომ ქორწინების ფორმა არ არის ერთგვარი; იგივე ისტორია გვიჩვენებს, რომ ქორწინების ფორმა ყოველთვის იყო.

საზოგადოებრივი ცხოვრების დასაბამითვე ქორწინების ფორმა სხვადასხვაა; ამას საფუძველად უდევს ნაციონალური და კულტურული სხვაობა.

სარწმუნოების თანდათანობითმა განვითარებამ და თითქმის მსოფლიო ხასიათმა ქორწინებას სარწმუნოებრივი ფორმა მისცა; ეკლესიის თვალსაზრისით ქორწინება საიდუმლოება იყო და ამიტომ შეუძლებელი იყო მას სარწმუნოებრივი სახე არ მისცემოდა.

თანამედროვე კანონმდებლობანი თითქმის ყველგან ქორწინებას სამოქალაქო ხასიათს აკუთვნებენ და ამის მიხედვით ქორწინებას სამოქალაქო ფორმისაა.

სამოქალაქო ქორწინების წარმოშობას და განვითარებას პროფ. ზაგაროვსკი საეკლესიო და სამოქალაქო ხელისუფლების არანორმალური ურთიერთობით ხსნის.

სახელმწიფო ხელისუფლების და ეკლესიის ურთიერთობის ისტორია გვიმტკიცებს, რომ სახელმწიფოებრივ ხელისუფლებას ძლიერ დიდი ბრძოლა დასჭირდა უპირატესობის მოსაპოებლად და უნდა დავეთანხმოთ პროფ. ზაგაროვსკის, რომ სამოქალაქო ქორწინება განვითარდა არა ბუნებრივად, არამედ ეკლესიასთან არანორმალური

მდგომარეობის შექმნის გამო. ადამიანის გონებრივი ჰორიზონტი საფუძვლად უდევს საზოგადოებრივ ურთიერთობის განვითარებას და ის ჰუმანური იდეები, რომელიც განვითარდა ეკლესიის რღვევის პროცესში, დაედო საფუძვლად სამოქალაქო ქორწინების განვითარებას.

ქორწინების ფორმის მიხედვით თანამედროვე კანონმდებლობანი შეიძლება დაეყუთ ორ მთავარ ჯგუფად: 1. საეკლესიო და 2. სამოქალაქო—ქორწინება. ზოგიერთი კანონმდებლობა ღებულობს ორივე ფორმას (ფაქულტატიური ქორწინება) და ზოგი კი—საეკლესიო და სამოქალაქო ფორმას განსაზღვრულ პირთა მიმართ აძლევს **სავალდებულო ან იძულებით** ხასიათს*).

№ 28 დეკრეტი აღიარებს ქორწინების სამოქ. ფორმას და მას სავალდებულო ხასიათს აძლევს. სულ საწინააღმდეგო თვალსაზრისზედ სდგას საქართველოს პროექტი რუსეთის საოჯახო სამართლის კოდექსთან ერთად.

პროექტში ქორწინების ფორმას ეხება 1 და 3 მ.მ. პირველი მუხლის მიხედვით ქორწინება სახელმწიფოებრივი აქტია, რომელიც, როგორც უაღრესად სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის სამოქალაქო ვარიანტია, სათანადო ორგანოში რეგისტრირებული უნდა იქნეს. მესამე მუხლი კი გვერდს უქცევს რეგისტრაციას—იგი შესაძლებლად სთვლის „ფაქტიურ ქორწინებას“, რომლის რეგისტრაცია ფაქტიური დროის აღდგენით ყოველთვის შესაძლებელია.

პროექტი სქესთა თავისუფალ კავშირის გადაჭარბებულ გაგებაში ვერ ასცდა დუალიზმს. იგი ერთის მხრივ (რეგისტრირებული ქორწინებისათვის) აწესებს პირობათა მთელ რიგს ქორწინებაში შესასვლელად და მეორეს მხრივ „ფაქტიური ქორწინების“ შემოღებით სძობს ამ პირობების განხორციელების შესაძლებლობას.

იმდენად, რამდენადაც პროექტი პროგრესიული შეიქნა ქორწინების სქესთა თავისუფალ კავშირად აღიარებით (მ. 4 პ. „ა“ და 26 მ.), „ფაქტიური ქორწინების“ შემოღებით მან საცესებით დაამახინჯა სქესთა თავისუფალი კავშირის ცნება.

რა საფუძველი აქვს „ფაქტიური ქორწინების“ აღიარებას და შეიძლება თუ არა ის ქორწინებად ჩავსთვალოთ?

„ფაქტიური ქორწინების“ შემოღების მომხრენი მის საფუძველს ეძებენ სამოქალაქო ურთიერთობაში. „სტატისტიკა გვეუბნება—**ამბობს ი. ვარძაყელი**—რომ ას მილიონიან მოსახლეობაზე მოდის ასი ათასი რეგისტრაციაში გაუტარებელი ქორწინება ე. წ. ფაქტიური ქორწინება, რომელშიდაც ორივე მხარე სცნობს თავის ქმრად და ცოლად, აქვს საერთო ოჯახი, კონება და ზრუნავს ბავშვებისათვის (გაზ. „კომუნისტი“ № 24 (2067)).

როგორც ვხედავთ, „ფაქტიური ქორწინების“ შემოსაღებად მიზეზი ყოფილა ის „მწარე“ სინამდვილე რომელიც „საზოგადოებრივ ურთიერთობაში არის“.

შეუძლებელია ეს გარემოება არგუმენტად იქნეს გამოყენებული. კანონმდებელი ყოველთვის ხელმძღვანელობს განსაზღვრულ პრინციპებს და სათანადო ნორმების შექ-

მნით სანოქალაქო ურთიერთობას აძლევს სასურველ ვებს ქორწინების ფორმას იმისათვის აქვს სახელმწიფოებრივი აქტის ხასიათი, რომ მისი განსაზღვრული ფორმის დაწესებით სახელმწიფო აზორციელებს განსაზღვრულ პრინციპებს. „ქორწინებას—ამბობს ფ. მახარაძე—უნდა მიეძღვრებოდა არა სქესობრივი დამოკიდებულების თვალსაზრისით, არამედ სახელმწიფოს ინტერესების დაცვის თვალსაზრისით, იგი აუცილებლად უნდა განვიხილოთ, როგორც სახელმწიფოებრივი აქტი“ (გაზ. „კომუნისტი“ № 24 (2067)).

თუ მართლა ქორწინებას, როგორც იურიდიულ ურთიერთობას, მიეუძღვებით სახელმწიფოებრივის თვალსაზრისით, შეუძლებელია ყურადღება მივაქციოთ იმ არანორმალურ სამოქ. ურთიერთობას, რომელიც „ფაქტიურ ქორწინების“ სახით არის შექმნილი. „ფაქტიური ქორწინების“ წარმოშობის ფაქტორს ჩვენ საბჭოთა კანონმდებლობაში ვერ ვხედავთ; პირუტყლმა, კანონმდებლობა ქორწინების მატერიალურ და ფორმალურ მხარეების გამართივებით საწინააღმდეგო თვალსაზრისზე სდგას.

უცხოეთში, სადაც მთელი რიგი ნეგატიური პირობებისა წინ ეღობება ქორწინებას, გასაქანი ეძლევა „ფაქტიური ქორწინების“ არსებობას. ამიტომ „ფაქტიური ქორწინების“ კანონიერება დასაშვებია უნდა იქნეს მაშინ, როდესაც რეგისტრაცია ჰქმნის დაბრკოლებას ქორწინებისათვის, როდესაც ქორწინების ოფიციალურად აღიარება თვითკანონშივე აღნიშნულ პირობათა გამო შეუძლებელი არის.

„ფაქტიური ქორწინება“ მიუღებელია ჩვენთვის ფორმალურადაც, რადგან იგი ჰქმნის ორ სარეგისტრაციო ორგანოს. პროექტის 1 მუხლით ქორწინების რეგისტრაცია ხდება „მამში“; მესამე მუხლის მიხედვით ფაქტიურად შეუძლებელთ, რომელნიც რეგისტრაციაში არ გატარებულან, შეუძლიათ გატარდნ და მათი ქორწინება უდავო დამამტკიცებელ საბუთად ჩაითვალება მხოლოდ ამ მომენტიდან. „ფაქტიური ქორწინების“ დადასტურებას კი 19 მ. თანახმად ახდენს სასამართლო. როგორც ვხედავთ, აქ გვაქვს ორი ორგანო, რომელიც აწარმოებს ქორწინების, როგორც იურიდიული აქტის, დამოწმებას. შეუძლებელია ეს ასე დარჩეს. იუსტიციის ორგანოების ზედმეტად დატვირთვა საქმეთა წარმოების გაჭინაურების აუტანელ მდგომარეობას შექმნის. ის ლოზუნგი, რომელიც რაციონალიზაციის სახით ხორციელდება, სრულებით არ მოითხოვს ერთგვარი ურთიერთობის დასადასტურებლად ორი ორგანოს არსებობას.

პროექტი ქორწინებას ჰხდის ფაქულტეტურ კატეგორიად, რომლითაც ქორწინების მატერიალურ პირობებს ზიანს აყენებს. შეუძლებელია „ფაქტიურ ქორწინების“ დროს მხედველობაში იქნეს მიღებული პროექტის 5 და 6 მ.მ., რომელიც ითვალისწინებს ჰასაკს, ჯანმრთელობას, ნათესაობას და სხვ. პროექტის 8 მ. საცესებით ადასტურებს ამ გარემოებას; შეუძლებელია ქორწინების გაბათილებას თუ კი ქორწინებას მოყვა შვილის გაჩენა, ორსულობა ან ერთერთი მეუღლის დაავადება“. ამრიგად მატერიალური პირობები, რომელნიც ერთის მხრივ გარანტიულად საზოგადოების დაცვის (მაგ. ჯანმრთელობა, მოდგმა) და მეორეს მხრივ ქორწინების, იურიდიული ბუნების, „ფაქტიური ქორწინებით“ ქარწყლდება.

*) პროფ. გ. ი. ხ. ბარგი ქორწინების ფორმას ჰყოფს 5 ჯგუფად. სახელდ.: 1. საეკლესიო, 2. სამოქალაქო, 3. ფაქულტატიური, 4. სავალდებულო და 5. იძულებითი (Голдберг С.р. ძემ. იპ. გვ. 26). ასეთი დაჯგუფება შეცდომაა, არის მხოლოდ ორი ფორმა: სამოქალაქო და საეკლესიო; დანარჩენი სამი სახე ხორციელდება ერთში ან ზეორეში. კ. დ.

„ფაქტიურ ქორწინების“ დამადასტურებელ საშვა-
ლებათა შესახებ პროექტი წინააღმდეგობას შეუცავს.
პროექტის 19 მ. მიხედვით სასამართლო საქორწინო ურ-
თიერთობის საბუთად მიიღებს „ურთიერთობის გამოაშ-
კარავებას მესამე პირთა წინაშე, პირად მიწერ-მოწერას,
სხვა რამ დოკუმენტს“ და სხვ. პროექტის 2 მ. კი იმ
დოკუმენტს და მოწმეთა ჩვენებას, რომლითაც დასტურ-
დება ქორწინება რელიგიური წესით, არავითარი მნიშ-
ვნელობა არა აქვს. პროექტის ეს უკანასკნელი აზრი მიუ-
ღებელია. 19 მუხლით სასამართლო ადასტურებს ფაქტს
იმ საშუალებებით, რომელიც იქვეა აღნიშნული. ქორწი-
ნება რელიგიური წესით ადასტურებს ქორწინებას, რო-
გორც მომხდარ ფაქტს; — იგი ერთის მხრივ მესამე პირ-
თა წინაშე ურთიერთობის გამოაშკარავება და მეორეს
მხრივ ფაქტის დამადასტურებელი დოკუმენტიც.

საბჭოთა კანონმდებლობას ჯერ არსად არ აღუნიშ-
ნავს ის, რომ სასულიერო პირს ფაქტის დადასტურების
უფლება არ ქონდეს. რაც შეეხება დოკუმენტს, არ ვიცით,
როგორ ესმისთ იგი პროექტის ავტორებს, მაგრამ ცხა-
დია, რომ დოკუმენტად იწოდება ყოველივე ის, რითაც
ვადასტურებთ ჩვენს უფლებას.

როგორც ვხედავთ, პროექტში წინააღმდეგობაა და
ეს წინააღმდეგობა 19 მ. სასარგებლოდ უნდა გადაიჭრას,
რაც ჩვენდა სამწუხაროდ ხელს შეუწყობს საეკლესიო ქორ-
წინების გავრცელებას.

„ფაქტიური ქორწინება“ ხელს უწყობს მრავალცო-
ლიანობის განმტკიცებას. „ფაქტიური ქორწინებისათვის“
უფლებრივი და ქონებრივი შედეგებით აღჭურვა — კითხუ-
ლობს ი. ვარძიელი — შეუწყობს თუ არა ხელს მრავალ-
ცოლიანობას? არა — უპასუხებს — რადგანაც ახალი კანონ-
ის ძალით მამაკაცი ვალდებულია უზრუნველყოს არა
მარტო რეგისტრაციაში გატარებულ ქორწინებიდან გან-
ფი მუდღეც (ეურნ. „საბჭ. სამართ.“ № 4. გვ. 78). №
28 დეკრეტის ძალით სარჩოს მოთხოვნის უფლება კი
ჰქონდა მხოლოდ რეგისტრაციაში გატარებულ მუდღეც
(იქვე). ამრიგად — დასკვნის ი. ვარძიელი — გვეძლევა,
ერთგვარი საშვალეობა (კარგი საშვალეობაა?! — კ. დ.) მრავალ-
ცოლიანობის წინააღმდეგ ბრძოლისათვის (იქვე. ხა-
ზი ყველგან ჩვენია — კ. დ.).

ყოველი აზრიდან შეიძლება თავისებური დანასკვ-
ის გამოტანა, მაგრამ საქმე ისაა, რომ აზრსა და დასკვ-
ნას შორის ლოგიკური კავშირი უნდა იყოს; საუბედუ-
როდ სწორედ ეს აკლია ი. ვარძიელის დასკვნას.

როგორც ი. ვარძიელი ამბობს, პროექტი ავალებს
მამაკაცს ორი ქალის მატერიალურ უზრუნველყოფას, რო-
მელსაც დეკრეტი № 28 არ ითვალისწინებდა. 19 მუხ-
ლის თანახმად საქორწინო ურთიერთობის ერთერთი სა-
ბუთთაგანია ურთიერთი მატერიალური დახმარება. რო-
გორი ლოგიკური დასკვნა გამოიმდინარეობს აქედან, — ის,
რომ არის მრავალცოლიანობის მნიშვნელოვანი ფაქტორი.

შეიძლება ი. ვარძიელს ფიქრობს, რომ რადგან მა-
მაკაცს ვვალეობა ორი ქალის უზრუნველყოფა იგი ვაქცე-
ვა მატერიალურ ბეგარას და ამით ისაზიბა მრავალცო-
ლიანობის შესაძლებლობა.

სრულებითაც არა. საქმე ფაქტიურ ქორწინებაშია კი
არ არის, არამედ პრინციპია, საქმე ისაა იძლევა თუ არა

პროექტი პრინციპულად მრავალცოლიანობის შესაძლებ-
ლობას? დიად, იძლევა და ეს ნათლად გამოსკვივის თვით
ი. ვარძიელის წერილის ამონაწერიდან.

დეკრეტი № 28 „ფაქტიურ ქორწინებიდან“ წარმო-
შობილ ურთიერთობას იურიდიულ ხასიათს არ ანიჭებს.
იჩაგრება თუ არა ამით, როგორც ბევრს ჰგონია, ქალი?
რასაკვირველია არა, რადგან მას კანონი უთითებს, რომ
ნუ შევა ქორწინებაში (უკეთ სქესურ ურთიერთობაში)
რეგისტრაციის გარეშე. წინააღმდეგ შემთხვევაში მას და-
ცვის საშვალეობა არ ექნება; თუ მიუხედავად ამისა ქალი
მინც შევა ფაქტიურ ურთიერთობაში, ეს მისი პირადი
საქმეა, რადგან კანონით სქესობრივი აქტას მოწესრიგე-
ბა შეუძლებელი არის.

პროექტის 6 მ. ერთ ქორწინებას სთვლის მეორესა-
თვის დამაბრკოლებელ გარემოებად. 9 მ. ასეთი მეორე
ქორწინება ბათილია, მაგრამ ზოგიერთ შემთხვევაში, მაგ.
თუ ქორწინებას მოჰყვა შვილოსნობა, ქალის დაორსუ-
ლება ან ერთერთი მუდღელის დააუადება (მ. 8), ქორწი-
ნება ვერ გაბათილდება და მამასადამე რჩება მრავალცო-
ლიანობა.

დასასრულ, არის თუ არა ქორწინება იურიდიული
კატეგორია? ქორწინება, როგორც მისი ცნების განსაზ-
ღვრისას ავღნიშნეთ, შეიცავს ოთხ ელემენტს: 1, ბუნებ-
რივს, 2, ეთიკურს, 3, ეკონომიურს და 4. იურიდიულს.
რეგისტრირებული ქორწინება იძლევა ყველა ამ ელემენ-
ტებს. პროექტის 1 მ. ითვალისწინებს ქორწინების იური-
დიულ და ეკონომიურ ელემენტებს: „ქორწინების რეგის-
ტრაცია — გკითხვლობთ 1 მუხლში — შემოიღებულია მუდ-
ღეთა და მათი შვილების პირადი და ქონებრივი ინტე-
რესების დასაცავად“. პროექტის 4 მ. იძლევა ეთიკურ
და ბუნებრივ ელემენტს.

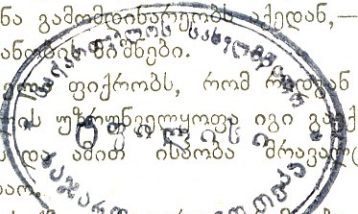
არის თუ არა ყველა ეს „ფაქტიური ქორწინების“
დროს? არა. მას მთავარი, იურიდიული ელემენტიც არ
გააჩნია. ქორწინება არის წყარო გარკვეულ იურიდიულ
ურთიერთობისათვის, რომელიც მასში შემავალთათვის
ჰქმნის პირად და ქონებრივ სფეროში გარკვეულ უფლე-
ბა-მოვლეობას; 3 მ. ეს გარკვეული უფლება-მოვალეობა
„ფაქტიურ ქორწინებას“ არა აქვს; მას ის მოიპოვებს სა-
სამართლოში „ფაქტიურ ქორწინების“ ფაქტის დადას-
ტურების შემდეგ (19 მ.) ამრიგად „ფაქტიური ქორწი-
ნება“, როგორც იურიდიული კატეგორია, თვით პროექ-
ტით არ არსებობს.

როგორც ვხედავთ, „ფაქტიური ქორწინების“ იუ-
რიდიულ ანალიზს მივყევართ მის აუცალეებელ უარყო-
ფამდე.

კონსტ. დანელია.

ქორწინების უმკვრის შესახებ

ადამიანთა საზოგადოებრივ ცხოვრებას უნდა წარ-
მოეშვა განსაკუთრებული წესები ანუ ნორმები, რომელნიც
აწესრიგებენ ურთიერთობებს ადამიანთა შორის. ეს წე-
სები ორგვარია: სამართალი და ადათი. სამართლის ნორ-
მები (კანონის, დეკრეტების და სხ. სახით) წარმოადგენენ
სახელმწიფოებრივ ხელისუფლების ორგანოს პირდაპირს
ბრძანებას, აქვთ იძულებითი ხასიათი, გამოცემულნი არიან
ხელისუფლების მიერ და დაფუძნებულნი მისივე ავტორი-
ტეტზედ.

ამ ნორმების დარღვევას მოსდევს სასჯელი. ადათი ანუ ჩვეულება არის იმისთანავე სავალდებულო ნორმა, როგორც სამართლის ნორმა, მაგრამ დაფუძნებულია არა სახელმწიფოებრივ ხელისუფლების ბრძანებაზე და ავტორიტეტზე, არამედ საზოგადოების ავტორიტეტზე, ხანგრძლივ ჩვეულებაზე და პრაქტიკაზე, წინაპართა ანდერძზე) „მამები და პაპები ასე ცხოვრობდნენ“, „ეს იყო მიღებული“. ამგვარად ხალხის უფლებრივი შეგნება თავის გარეგან გამოხატულებას ადათისა და სამართლის ნორმებში ჰპოვობს. ამათში უძველესია ადათი. ყველა ხალხის უფლებრივი შეგნების განვითარების ისტორია მოწმობს, რომ კაცობრიობის განვითარების პირველ საფეხურებზე ხალხისუფლებრივი შეგნება გამოიხატებდა ადათის ნორმებში ე. ი. ადამიანთა საზოგადოებრივი ცხოვრება, ადამიანთა შორის ურთიერთობანი წესრიგდებოდნენ საადათო ნორმებით. დროთა მსვლელობაში წარმოიშო სახელმწიფო და სახელმწიფოებრივი ხელისუფლება და ადათს დაემატა სამართალი სხვადასხვა სახით. ამასთან ერთად ადათი თანდათანობით ჰკარგავს თავის პირვანდელ მნიშვნელობას და ადამიანთა ურთიერთობათა მოწესრიგების სფეროში ადგილს უთმობს სამართლის ნორმებს.

ადათი ზოგი სულ მთლიანად ისპობა, ზოგი გადადის სამართლის შინაარსში და ზოგიც რჩება ცხოვრებაში, როგორც ნაშთი წარსულისა. ჩვენი განმარტება სამართლისა და ადათისა არის მხოლოდ გარეგნული, ფორმული ხასიათის. ამავე დროს ჩვენ ვიცით, რომ სამართალი და ადათი ყველა ისტორიულ ეპოქაში ერთნაირი არ იყო; ვიცით ისიც, რომ ყველაფერი, როგორც ბუნებაში, ისე საზოგადოებრივ ცხოვრებაში, მამდინარეობს, ყველაფერი იცვლება ე. ი. ყოველი მოვლენა თითოეული ცალკეულ მომენტში აღებული უკვე აღარ არის ის, რაც იყო, ყველაფერი ექვემდებარება წარმოშობისა, განვითარებისა და გაქრობის კანონს.

თუ ეს ასეა, იბადება კითხვა: რა ძალაა ის ძალა რომელიც ჰქნის სამართალს თუ ადათს და აძლევს მათ ამა თუ იმ შინაარს? რა ნიადაგზე ვითარდება, იცვლება და ჰქრება ესა თუ ის სამართალი და ადათი? ამის პასუხს იძლევა კ. მარქსის ისტორიული მატერიალიზმის თეორია. თანახმად ამ მოძღვრებისა საფუძველი და ღერძი საზოგადოებრივ ისტორიული პროცესისა არის ადამიანის არსებობის საშუალებათა წარმოება.

შრომის იარაღები და შრომის საგანი შეადგენენ წარმოების საშუალებებს; წარმოების საშუალებანი და ადამიანთა სამუშაო ენერჯია იწოდებიან საწარმოო ძალებად.

შრომის პროცესში განსაზღვრული ურთიერთობანი მყარდებიან არა მარტო ადამიანისა და ბუნებას შორის, არამედ თვით ადამიანთა შორისაც. ეს საზოგადოებრივი ურთიერთობანი ადამიანთა (მწარმოებელთა) შორის იწოდებიან საწარმოო ურთიერთობებად, რომელთაგან ყველაზე ღიდი მნიშვნელობა აქვთ იმ საწარმო ურთიერთობებს, რომელნიც მყარდებიან საზოგადოების ჯგუფებს ანუ კლასებს შორის ე. ი. კლასურ საწარმოო ურთიერთობებს. ამ საწარმოო ურთიერთობათა კრებულს ეწოდება „ეკონომიკა“ ანუ საზოგადოების ეკონომიური აგებულობა, ეკონომიური სტრუქტურა.

მაგრამ საზოგადოებაში, გარდა ეკონომიური სტრუქტურისა, ჩვენ ვხედავთ სხვა საზოგადოებრივ ურთიერთობებსაც. აქ არის სახელმწიფო, სამართალი (ადათი თუ კანონი), ზნეობა, რელიგია, ოჯახი და ქორწინება, ხელოვნება, მეცნიერება და სხ. იმასაც ვხედავთ და ვიცით, რომ ყველა ეს მოვლენანიც იმყოფებიან წარმოშობის, განვითარების, ცვალებადობის და გაქრობის პროცესში.

ეს სოციალური მოვლენანი და მათ შორის სამართალიც შეადგენენ საზოგადოების ეკონომიურ სტრუქტურის ზედნაშენებს. ზედნაშენები წარმოიშვებიან, ვითარდებიან და იცვლებიან საზოგადოების ეკონომიკის ნიადაგზე. თვითუფლ ისტორიულ ეპოქას, როგორცა ვთქვით, აქვს თავისი ეკონომიური სტრუქტურა, რომელიც ჰქმნის თავის შესაფერის ზედნაშენებს. კერძოდ სამართალი და ადათი მკიდროდ დაკავშირებულია საზოგადოების ეკონომიურ განვითარებასთან. ესენი მხოლოდ გამოხატავენ საზოგადოებაში არსებულ საწარმოო ურთიერთობათა სისტემას, უკანასკნელი აძლევს შინაარს, როგორც სამართლის, ისე ადათის ნორმებს. „საზოგადოება, ამბობს კ. მარქსი, დაფუძნებულია არა კანონზე, პირიქით კანონი უნდა იყოს დაფუძნებული საზოგადოებაზე, კანონი უნდა იყოს გამომხატველი და უზრუნველყოფელი (ცალკე პიროვნებათა თვითნებობის წინააღმდეგ) იმ საზოგადოებრივი ინტერესებისა, რომელნიც გამოდინარეობენ მოცემულ დროის წარმოების მატერიალურ წესებიდან. ნაპალეონის კოდექსს არ წარმოუშვია თანამედროვე ბურჟუაზიული საზოგადოება. ბურჟუაზიულმა საზოგადოებამ, რომელიც წარმოიშო XVIII საუკ. და ვითარდებოდა XIX საუკუნეში, ჰპოვა მასში (ნაპოლეონის კოდექსში) მხოლოდ თავისი იურიდიული გამოხატულობა.

როდესაც ეს კოდექსი აღარ იქნება შესაფერისი საზოგადოებრივ ურთიერთობათათვის, იგი გადაიქცევა მხოლოდ ქალაქის ნაგლეჯად*) ამავე თვალსაზრისზედ სდგას ფრ. ენგელსი**). აქედან სჩანს, რომ სამართალი არის ზედნაშენი საზოგადოების ეკონომიური სტრუქტურისა, ადათი და კანონი მხოლოდ გამოჰხატავენ იმ ეკონომიურ ურთიერთობებს, რომელნიც დამყარდნენ ადამიანთა შორის საწარმოო ძალების უწყებულ მდგომარეობაში. კერძოდ რომ ავიღოთ ერთი დარგი სამართლისა, სახელდობრ ის დარგი, რომელიც შეეხება ქორწინების შეკვრის წესებს, დავინახავთ, რომ ამ სფეროშიც კანონი და ადათი გამოჰხატავენ მხოლოდ იმ ეკონომიურ ურთიერთობებს, რომელნიც დამყარებულნი არიან ამა თუ იმ ისტორიულ ეპოქაში საწარმოო ძალთა მდგომარეობის ნიადაგზე. თვით ქორწინება ჩვენ ვვხვდებით, როგორც კავშირი მამაკაცსა და დედაკაცს შორის, დამყარებული სქესობრივ და ეკონომიურ ნიადაგზე. ქორწინება არის ცოტად თუ ბევრად ხანგრძლივი კავშირი და მისი მიზანია დედაკაცის და მამაკაცის ერთად ცხოვრება, საერთო ზრუნვა შთამომავლობისათვის და საერთო შრომითი ორგანიზაციის შექმნა. ორი სიტყვით რომ ვსთქვათ, ქორწინება არის დედაკაცის და მამაკაცის ერთად დასახლკარება, ოჯახის შექმნა, საერთო კერის და სახლკარის მო-

*) იხ. В. А. Фигнерт „Краткое руководство по истории социализма“, Ленинград, 1924 г., 83. 94—95.
**) Ibid 8. 95.

წყობა (ქორი-სახლი სახლზედ აგებული, ქორედ-ქორედი ქორედი, სახლის ერდოსა ზედა შენებული სახლი*). ამგვარ კავშირის წარმოშობის და მისი სხვადასხვა ფორმების განვითარების პროცესში, როგორც ვსთქვით მოქმედობდა და მოქმედობს ორი ფაქტორი: ფიზიოლოგიური ანუ სქესობრივი და ეკონომიური, მაგრამ ვამბობთ, რომ მთავარი როლი ამ შემთხვევაში ეკუთვნის მეორე ფაქტორს. მართალია, საქორწინო კავშირს მაზნად აქვს ფიზიოლოგიური მომენტიც, მაგრამ ეს ფიზიოლოგიური მომენტი არის მხოლოდ პირობა და არა მიზეზი საქორწინო კავშირის წარმოშობისა მამაკაცსა და დედაკაცს შორის. პირობასა და მიზეზს შორის კი განსხვავება არის. მიზეზს ყოველთვის შედეგი მოსდევს, მაგრამ შეიძლება პირობა არსებობდეს და შედეგი კი არა, ვინაიდან არ არსებობს ამ შედეგის გამომწვევი მიზეზი. რას გვეუბნება ამის შესახებ ისტორია და საზოგადოებათ მეცნიერება. იყო დრო, როდესაც კაცობრიობა არსებობდა, მას ბუნების მიერ სქესობრივი მოთხოვნილება ჰქონდა მინიჭებული, ამიტომ ამავე დროს ჯერ კიდევ არ იყო ქორწინება ანუ კავშირი დედაკაცსა და მამაკაცს შორის იმ აზრით, რა აზრითაც ჩვენ განვმარტებთ ზემოთ.

აღამიანთა საზოგადოებრივ კავშირებს, მათ შორის საქორწინო ანუ ცოლქმრულ კავშირსაც ჰქმნის არა სქესობრივი ინსტინქტი, არამედ ეკონომიკა. შრომის ორგანიზაცია ჰქმნის იმ კავშირებს, რომლებშიც ყალიბდებიან სქესობრივი ურთიერთობანი**). საქორწინო კავშირი და მისი წესები მყარდებიან მხოლოდ ბინადარსა და მიწათმომქმედ ხალხებში ე. ი. მაშინ, როდესაც კაცობრიობა სტოვებს ქონებას, ბინადრდება და გადადის მიწათმომქმედებაზე***) კაცობრიობის განვითარების პირველ ეტაპში, ცივილიზაციის დაბალ საფეხურზე ვერ ვხედავთ იმ დროის აღამიანთა ცხოვრებაში ვერავითარს საქორწინო ორგანიზაციას, არსებობს სრული თავისუფალი სქესობრივი კავშირი მამაკაცთა და დედაკაცთა შორის. შემდეგ კაცობრიობის განვითარებასთან ერთად თავისუფალი სქესობრივი კავშირი იცვლება წესიერ კავშირად (მრავალქმრობა, მრავალცოლობა, ერთ ცოლობა****).

ცხადია, რომ ტენიციის განვითარებამ და საწარმოო ძალების გაფართოებამ გამოიწვია საქორწინო ორგანიზაციის საქირობა.

ქორწინება, როგორც კავშირი მამაკაცსა და დედაკაცს შორის, შეიძლება განვიხილოთ სხვადასხვა მხრივ ანუ სხვადასხვა ნიშნების მიხედვით. ეს ნიშნებია: ა) რაოდენობა პირთა, რომელნიც ქორწინდებიან ანუ კავშირდებიან, ბ) ქორწინების ხანგრძლივობა და შესაძლებლობა განქორწინებისა, გ) ქორწინება შინაარსის მხრივ, დ) საქორწინო კავშირის შეკვრის წესები.

ამ წერილის საგანია ქორწინების განხილვა უკანასკნელი ნიშნის მიხედვით, ე. ი. რა წესები იყო ის წესები, რომელთა მეშვეობით მყარდებოდა ცოლქმრული კავშირი

და რომელნიც თავიანთ გამოხატულობას კპოელობდნენ ადათში და სამართლის ნორმებში.

კაცობრიობის ისტორიის ძველის ძველ ხანაში ქალის ცოლად შერთვა ხდებოდა ორი წესით: წაგვრით მოტაცებით, თავდასხმით, ძალით და ფარულად) და სყიდვით. ამ საკითხის მკვლევართა აზრით საცოლოს მოტაცებით. ამ საკითხის მკვლევართა აზრით საცოლოს მოტაცება და სყიდვა უძველესი წესებია ქორწინების შეკვრისა, ხოლო ერთნი ამტკიცებენ, რომ უძველესი წესი ქორწინების შეკვრისა არის მოტაცება, მეორენი კი, რომელნიც უარყოფენ მატრიარქატის თეორიას, გულისხმობენ, რომ უძველესია საცოლოს სყიდვის წესი, ზოგნიც ამ ორ აზრს შუა დგანან და ამტკიცებენ, რომ მოტაცება სყიდვა საცოლოსი არსებობდა ერთსა და იმავე დროს. მ. კოვალევსკის აზრით თითოეულ ამ წესთაგანს ჰქონდა თავისი განსაზღვრული სფერო ანუ ფარგლები, სადაც იგი ვაგრცელებული იყო: სყიდვას ჰქონდა ადგილი თვით გვაროვნულ კავშირში (გვარის წევრთა შორის). რომელიც, როგორც უძველესი კავშირი მშვიდობიანობისა, ვერ შეურიგდებოდა ქორწინების შეკვრას მოტაცების წესით; მოტაცებას კი ჰქონდა ადგილი მაშინ, როდესაც შეუღლება მამაკაცისა უნდა მომხდარიყო სხვა გვარის ქალთან*).

ასეა თუ ისე, ფაქტი ფაქტად რჩება, რომ ძველის ძველად ქალის ცოლად შერთვა ანუ ქორწინების შეკვლა ხდებოდა მოტაცება-სყიდვის წესით.

არც ქართველები ყოფილან ჩამორჩენილნი კაცობრიობის ცხოვრების ამ საერთო ისტორიულ მსვლელობას და მათშიც ყოფილა ძველის ძველად ვაგრცელებული მოტაცებისა და სყიდვის წესები, როგორც ამას ამტკიცებენ ჩვენში დარჩენილი საქორწინო ზნეჩვეულებანი. ქართული ზნეჩვეულებით ვაჟს მისდევს საცოლოს სახლში, ქორწილის დროს, შეიარაღებული მაცრიონი. დაბრუნებისას ერთი მყართაგანი დაწინაურდება და მივა თუ არა ვაჟის სახლში, გაისვრის დამაზახს ნიშნად სიხარულისა, რომ მოჰყავთ საცოლო მშვიდობით. მახარობელი მიიღებს ვაჟის მშობლებისაგან ან ნათესავებისაგან საჩუქარს ბაღდადს. ეს შეიარაღებული მაცრიონი და დამაზახის სროლა ცხადია, მოწმობს იმ ძველის ძველ ჩვეულებას საცოლოს მოტაცებისას, რომელიც არსებობდა ქართველ ერში მისი განვითარების პირველ საფეხურებზე: საქმრო, მისი მაცრიონი და ნათესავები ვითომც თავს იცავენ საცოლოს ნათესავების მხრივ დევნისაგან. ამასვე ამტკიცებს მაცრიონის სიმღერა: „მოვდივართ, მოგვიხარია მოგვყავს წითელი ხონობი“, რომელიც გამოიხატება სიხარულის ნიშნად და ახალ ჯვარწვრილთა ქება დიდება, კერძოდ საათაბაგოშიც (ძველი მესხეთი) ჰქონია ადგილი მოტაცების წესს. აღბუღას სამართალში მოხსენებულია ნაძალადევი და ნებაყოფლობითი წაგვრა. პირველ წაგვრას აღბუღა უწოდებს ლაშქრობას ეს ხდება „დიაცის უმეცრად და უნდობელად“. ამ ჩვეულებას გვაგონებს აწინდელი ქართული მაცრიონი, რომელიც თოფ-იარაღით ქორწილში მისდევს ვაჟს. ნებაყოფლობითი წაგვრა ისაა, როცა „დიაცი მისით ნებით და წადილითა გაყვეს თანა“. ერთსა და იმავე დროს საათაბაგოში ორივე წაგვრა მოქმედებდა**). წაგვრის წესის ნაშთი მოხანს აგრეთვე მეფე

*) იხ. საბა სულხან ორბელიანი—ქართული ლექსიკონი. დავით ჩუბინიშვილი—ქართულ რუსული ლექსიკონი.

**) იხ. Орест Срахтенберг „беседы с учителем по историческому материализму“ Москва, г. 60—61.

***) იხ. Плеханов „Очерки по истории материализма“, Москва, Петроград, 1923 г., г. 101.

****) იხ. Энциклопед. словарь Брокгауза и Ефрона т. IV, ст. „Брак“, г. 558—559.

*) იხ. М. Ковалевский Первоыбитное право, г. 83—84.

**) იხ. ნ. ურბნელი ათაბაგნი ბექა და აღბუღა და მათი სამართალი, ტფილისი. 1892 წ., გ. 132—134.

გიორგი ბრწყინვალის „ძეგლის-დებაში“, „კაცმან კაცსა თუ ცოლი წაართვას“ (მუხ. 22), „კაცმან თუ გვირგვინ ნაკურთხი ცოლი წაგვაროს“. (მუხ. 23). „კაცმან ჯვარ-გაცვლილი ცოლი წაგვაროს“ (მუხ. 24*) ძეგლის დების წაგვრა, ამბობს ურბნელი, სწორედ ამ მოტაცების ნაშთია, მისი გამეორებაა, თუმცა სჯული მარტო ქმართან ქალის წაგვრას იხსენიებს. რა-კი ერთხელ ჩვეულებამ და-აწესა, მოტაცება საბუთია ცოლის შერთვისა და შერთ-ვას ნიშნავსო, ქმრიან ქალის მოტაცებაც ადგილი შეიქნა და ხშირიც იყო**).

(ვაგრძელება იქნება)

ე. შირიანაშვილი.

პროსტიტუცია, როგორც დანაშაული*)**

სპეციალურ ლიტერატურაში საბოლოოდაა გამო-თქმული აზრი, რომ სქესობრივი შეკავშირების აქტი, უწინარეს ყოვლისა, ემსახურება გამრავლების ინსტიქტს, რომელიც დამახასიათებელია საერთოდ—ცხოველ სამყაროს ყველა სახეობისათვის. ხოლო თვით ამ აქტთან და-დაკავშირებული, ცნობილი სპეციფიკური სიამოვნების განცდა, აგრეთვე იქმნა შემჩნეული ადამიანის მიერ, რო-გორც თავისი ფსიხიური შინაარსით, ზოოლოგიურ კიბუ-რის უმაღლეს საფეხურზე მდგომ ცხოველისაგან. და ეს მეორედი წყობის, სიამოვნების განცდა, იქნა კიდევ გა-მოყენებული ადამიანის მიერ, სრულიად დამოუკიდებელ და თვითმყოფადი მიზნის სახით, სქესობრივ ურთიერთო-ბის დროს. ამრიგად, ჯერ კიდევ ძველადვე კაცობრიობა იცნობს სქესობრივ ინსტიქტს, ამ მეორე ფორმის და-საკმაყოფილებელი, სხვადასხვა საშუალებათ, როგორც ჰეტერიზმი, კონკუბინატი და სხვა. ამასთანავე, ისტო-რიულ ვითარების განსაზღვრულ დროიდან, ქალის სხეუ-ლის სარგებლობამ ეროტიკული მიზნით მიიღო ანგარე-ბითი ხასიათი. ამნაირად ჩამოყალიბდა ის ფორმა, ურთერთობისა სექსუალ დარგში, რომელსაც ეწოდება პროსტიტუცია.

პროსტიტუცია, როგორც სქესობრივი უნის დაკმა-ყოფილების ერთ-ერთი საშუალება, ამრიგად ვადის თა-ვისი ფესვებით კაცობრიობის საკმაოდ შორეულს წარ-სულში. უკვე ძველი რომაელები აღნიშნავდნენ, როგორც პროსტიტუციის არსებობის დამახასიათებელ ნიშანს—სას-ყიდლის აღებას სხეულის დროებითი სარგებლობის მი-ზნით გაცემისათვის. და ასე, პროსტიტუცია, მსოფლიო ისტორიის სივრცეზედ, განიციდა რა ამა თუ იმ ცვლი-ლებას—შეზღუდვა-გაფართოებაში საჯარო ხელისუფლების მხრივ, გადმოვიდა ჩვენს დროში. ამასთანავე, ზოგიერთ მკვლევართა აზრით, თავიდანვე უნდა განვასხვავოთ ორი ფორმა პროსტიტუციისა—ჩვეულებრივი და რელიგიური, მაგ.: ფინიკული ახალგაზრდა ქალწულები სწირავდნენ თა-ვიანთ უმანკოებას ქალღმერთს ასტარტას მის ქურუმებ-თან შეკავშირების სახით; იგივე იყო ბაბილონში და არის

კიდევ ზოგიერთ რელიგიურ სექტებში. მაგრამ, ვფიქ-რობთ, რომ ამ სახის სქესობრივ კავშირს არა უკვს ამა-ტერიალურ-ანგარებითი ხასიათი და ჰეარგავს პროსტი-ტუციის ამ არსებობის დამახასიათებელ ნიშანს და ამი-ტომ არ შეიძლება წოდებულ იქნას პროსტიტუციად. ასე რომ, პროსტიტუცია თავის ხალასი სახით, როგორც ამა-ში თანხმდება თითქმის ყველა ავტორი, წარმოადგენს ეროტიკული მიზნით სხეულის სისტემატიურად გაყიდვას დროებითი სარგებლობისათვის, როგორც ქალების, ისე უკანასკნელ დროიდან, მამაკაცების მხრივ. აღსანიშნავია, რომ მამაკაცების „პროსტიტუტებად“ აღიარება და ამ-რიგად ქალებთან გათანაბრება სოციალ ცხოვრების ამ დარგშიც კანონმდებლობათა მხრივ სულ ახალი მოვლე-ნაა და ეკუთვნის XX საუკუნის დასაწყისს (1905 წ. და-ნიის კანონი).

პროსტიტუცია, როგორც მოუწესრიგებელ ცხოვრე-ბის თანდაყოლილი თვისება, მეტად საინტერესო და ღრმა თემაა მისი სხვადასხვა მხრიდან გაშუქებისათვის. ხოლო ჩვენი ამოცანა შემოიფარგლება ამ საკითხის იუ-რიდიული განხილვით.

პროსტიტუცია, რაც სიტყვა სიტყვით ნიშნავს „ვა-სასყიდათ გამოფენას“, განიციდა სასტიკ დევნას ჯერ კიდევ მოსეს კანონმდებლობით. ძველს რომში სადაც ამ მოვლენამ განსაკუთრებული გავრცელება მიიღო უკვე შე-მოღებულ იქნა მისი ერთგვარი რეგლამენტაცია. ყოველი ამ ხელობის ქალი ტარდებოდა რეგისტრაციისაში და მას ეძლეოდა ე. წ. Licentia stupri, რაც ნიშნავდა ამ პირის სამოქალაქო სიკვდილს და, მასთან დაკავშირებით, სხვა-დასხვა უფლებების დაკარგვას. საყოველთაოდ ცნობილია რომაული ლუპანარები—საპროსტიტუციო სახლები. სა-შუალო საუკუნოები ცნობილია მეძვარის ასეთივე ფარ-თე გავრცელებით, როგორც საერო, ისე სასულიერო წრეების აქტიური მონაწილეობით. ხოლო კანონმდებლო-ბათა მიმართება ამ მოვლენასთან არ ატარებდა მტკიცე ხასიათს. დროისა და ადგილის მიხედვით პროსტიტუცია ან სასტიკად იღვენებოდა, ან ნებადართული იყო განსა-ზღვრული რეგლამენტით. საერთოდ კი, საშუალო საუკუ-ნეთა ეპოქას და მის შემდეგ დროს, მე XIX საუკუნის დასაწყისამდე, ემჩნევა უფრო სასტიკი მოპყრობის ტენ-დენცია. ცნობილია ჰენრიხ III ვალუას ერთ-ერთი მარშ-ლის განკარგულებით მდინარე ლუარაში 800 მეძვე ქალის დახრჩობა.

განსაკუთრებულ გზას პროსტიტუციის მიმართ სხვა ევროპულ სახელმწიფოთა შორის დაადგა ინგლისის სა-მართალი ჯერ კიდევ XVII საუკუნიდან. ეს არის გზა პროსტიტუციის დაუსჯელობისა. თვით სქესობრივ გაბრ-წნილობის და უზნეობის დევნა და დასჯა მიენდო ეკლე-სიას. საერო ხელისუფლება კი სჯის მხოლოდ ისეთს სა-ქციელს მეძვისას, როგორც სხვა მოქალაქისასაც, რომე-ლიც გამოიხატება საჯარო უსირცხვილობასა და საზოგა-დობრივ წესიერების დარღვევაში.

კონტინენტურ ევროპის დიდ ქალაქებში (პარიზი, ბერლინი, ჰამბურგი და სხვ.) შემუშავებულია სპეციალუ-რი რეგლამენტები მეძვეთა შესახებ. სანიმუშოდ შეგვიძ-ლია მოვიყვანოთ პარიზის 1878 წ. რეგლამენტი. ამ რე-გლამენტით აკრძალულია მეძვეთათვის სეირნობა ქუჩებ-ში საღამოს 7 საათამდე და ღამის 12 საათს შემდეგ

*) იხ. „Сборник законов Грузинского царя Вахтанга VI“ изд. Фронкели, под ред. Д. Бакрадзе, Тифлис. 1887 г., გვ. 88—89 აგრეთვე „ძეგლის დება“, მუხ. 22—24.
**) იხ. ურბნელი—ძეგლისდება მეფე გიორგი ბრწყინვალესი. 1890 წ., გვ. 74—75.
***) დისკუსიის წესით.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

თავის ტანსაცმელსა და საქციელში მეძავემ არ უნდა დაუშვას ისეთი რამ, რასაც შეუძლია გამოიწვიოს საყოველთაო ყურადღება და საზოგადოების ზნეობის შეურაცხყოფა; მეძავე არ უნდა გამოესაუბროს არასრულწლოვანთა და ქალებისა და ბავშვების წრეში მყოფ მამაკაცთ; მათ, მეძავეთ, ეკრძალებათ ყოფნა ეკლესიების, სასწავლებლების, რკინის გზის სადგურების და სხვა საზოგადოებრივ თავშეყრის ადგილთა მახლობლად და მრავალი სხვა, რის დარღვევისათვის დამნაშავე მიეცემა სისხლის სამართლის პასუხისგებაში და დაისჯება პატიმრობით ან ჯარიმით. ანალოგიური წესები, ზოგიერთი ვარიაციებით, მოქმედებენ სხვა სახელმწიფოთა და ქალაქებში.

ასეთია, მოკლედ, პროსტიტუციის ე. წ. სარეგლამენტაციო წესი, რომლითაც საბოლოოდ ოფიციალად დაშვებულია საამისოდ მოწყობილ სპეციალი დაწესებულებანი (საროსკიპოები) პოლიციის ზედამხედველობით.

სრულიად სხვა პრინციპულ მოსაზრებებს ხელძღვანელობს შედარებით ახალი მიმდინარეობა ამ საკითხში. ამ მიმდინარეობის საკანონმდებლო აქტების მიხედვით სრულიად უარყოფილია პროსტიტუციის სარეგლამენტაციო წესი; აკრძალულია სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის ქვეშ საპროსტიტუციო სახლების გახსნა და ექსპლოატაცია, პროსტიტუციაში ჩაბმა, მიზიდვა. თვით პროსტიტუცია, როგორც ასეთი, არ ისჯება იქამდე, ვიდრე იგი საზოგადოებრივად სახიფათო არ ვახდება—უპოვარესად ვენერიულ სნეულებათა გადადებ-გავრცელების მხრივ. ვენერიული სნეით დაავადებული მეძავე ქალი ვალდებულია მიმართოს მკურნალობას საამისოდ მოწყობილ საჯარო და უფასო სამკურნალოებში, თუ რაააკვირველია, დაავადებულს არ შეუძლია მკურნალობა საკუთარი საშუალებით. წინააღმდეგ შემთხვევაში, თუ დაავადებული წამლობს კერძო ექიმთან, ეს უკანასკნელი ვალდებულია წარუდგინოს ქალაქის ექიმს ცნობები მასთან სამკურნალოდ მოსიარულე მეძავე პაციენტების შესახებ. ასეთია ე. წ. იძულებითი მკურნალობის სისტემა. ამ სისტემის განხორციელებას საკანონმდებლო წესით ზოგიერთი დეტალების ცვლილებებით ვხვდებით დანიის 1906 წ. და ჩეხო-სლოვაკიის 1922 წ. კანონებში და გერმანიის 1922 წ. პროექტში.

ახალ მიმდინარეობათა შორის ამ დარგში აღსანიშნავია კიდევ ჩრდილო ამერიკის შტატების საკანონმდებლო აქტები. აქ ასეთივე მდგომარეობაა, ე. ი. აკრძალულია საპროსტიტუციო სახლების მოწყობა და იქ ქალების მიზიდვა და სხვა. მაგრამ, შედარებით სხვა ანალოგიურ ნიადაგზედ მდგომ კანონმდებლობებთან, ამერიკის სპეციალ სასამართლოებში სასჯელის დადებას წინ უძღვის დამნაშავეთა სოციალ-ფიზიკურ და გონებრივ მდგომარეობის გაცნობა-შესწავლა. ჩრდილო ამერიკის ისეთს ქალაქებში, როგორცია ნაუ-იორკი, ბოსტონი, ჩიკაგო და ფილადელფია, მოწყობილია სპეციალი სასამართლოები გახრწნილობის ნიადაგზე წარმოშობილ საქმეების გასარჩევად.

სანიმუშოდ შევიჩრდეთ ქალ. ნაუ-იორკის სპეციალ სასამართლოს წყობილებაზე. 1907 წლიდან აქ შემოღებულია სასამართლოს „ღამის“ სხდომები, ცალკე კაცებისათვის და ცალკე ქალებისათვის, რომლებიც დაკავებულ იქნებიან ღამით ხეტიალისა და გამოიმწვევ საქციელისათვის. მოსამართლეს დასამარებლად დანიშნული ჰყავს

რამდენიმე სოციალ მომკვლევნი და ექიმი—ქალაქის მოწყობის სასამართლოს წარმოების შემდეგია: დამნაშაულის გამოაშკარავება-დადგინებას ჯერ არ მოსდევს სასჯელი, დამნაშავე ჯანმთელობის შესამოწმებლად გადაეცემა ექიმ ქალს; უკანასკნელი დამნაშავეს ვენერიული სნეით დაავადების შემთხვევაში ჰგზავნის კლინიკაში. შემდეგ სოცმო-მკვლევნი შეუდგება დამნაშავეს ცხოვრების პირობათა ყოველმხრივ შესწავლას და, აღმოაჩენს რა, რომ დამნაშაული ატარებს შემთხვევითს ხასიათს, შეამდგომლობს მოსამართლეს წინაშე დამნაშავესათვის პირობითი მსჯავრის დადებას. ხოლო, უკეთუ დამნაშავეს ესაჭიროება ხანგრძლივი ზედმოქმედება და თუ ამავე დროს მის გარემო წრეში არ არსებობენ მისი გამოსწორების დამაკმაყოფილებელი პირობები, მაშინ მომკვლევნი ათავსებს მეძავეს შრომით თავშესაფარში და რამდენიმე ხნის შემდეგ აყენებს კიდევ მას შესაფერ სამუშაოზე. პროფესიონალობის შემთხვევებში, უკეთუ მოსამართლის რწმენით დამნაშავეს ესაჭიროება საფუძვლიანი გამოსწორება, იგი ათავსებს დამნაშავეს ქალთა რეფორმატორიუმში ვადით 1—3 წლამდე*).

ასეთია დასავლეთ ევროპის და ამერიკის კანონმდებლობათა შეხედულება პროსტიტუტუციაზედ. ვიდრე შევუდგებოდეთ ამ სისტემათა შეფასებას, საჭიროა შევეხოთ კიდევ მონარქიული რუსეთის და ბოლოს საბჭოთა სასამართლოს პოზიციას ამ საკითხში.

პროსტიტუცია ძველი რუსეთის კანონმდებლობით იმყოფებოდა ორმაგ მდგომარეობაში. ერთის მხრით, დამნაშაულობათა გაფრთხილების და აღმკვეთ წესდების 155 და 148 მუხ. მიხედვით, სრულიად აკრძალული იყო პროსტიტუცია, ხოლო 1853 წ. სახელმწიფო საბჭოს გამოუქვეყნებელი აზრით, საპოლიციო-სამკურნალო ზედამხედველობის ქვეშ მყოფი მეძავეები აღარ უნდა ყოფილიყვნენ დევნილნი, და ეს ორი, ერთი-მეორის გამოპრიცხავი მუხლები, დარჩნენ კანონმდებლობაში თვით რევოლიუციამდე.

რევოლიუციის პირველ ხანებში ადგილობრივ ადმინისტრაციულ ხელისუფლების მოპყრობა პროსტიტუციისადმი განიცდიდა მერყეობას, რასაკვირველია, იმდენად, რამდენადაც ადგილი ჰქონდა პროსტიტუციის შემთხვევებს, თუნდა საორადიული სახით.

შემდგომიანობის დამყარების შემდეგ, ახალ ეკონომიურ პოლიტიკის ნიადაგზე სახალხო მეურნეობისა და მოსახლეობის ქონებრივ კეთილდღეობის მოგვარებას მოჰყვა პროსტიტუციის გამოცოცხლება და ვინაიდგან სწორედ ამ პერიოდში დაიწყო კოდექსების გამოცემა, ამიტომ კერძოდ სისხლის სამართლის კოდექსის შედგენისას უნდა დასმულიყო საკითხი ახალი სამართლის მიმართებისა პროსტიტუციასთან.

1922 წ. გამოცემულ რსფსრ კოდექსის მუხლთა მთელ რიგში (166—171) გათვალისწინებული იყო დამნაშაულობანი სქესობრივ ურთიერთობათა დარგში, მაგრამ პროსტიტუციაზე თავის თავად, როგორც დამნაშაულზე, არაფერი იყო ნათქვამი. იგივე ითქმის 1925 წ. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსზე, და ბოლოს მიმდინაოე წლის 1 მაისიდან შემოღებული კოდექსიც დაადგა ამავე გზას, ე. ი. ამას ამბობს პროსტიტუციის

* სხედებული სისტემები მოყვანილია პროფ. ლიუბლინსკის წიგნიდან „Преступления в области половых отношений“.

დანაშაულობრივ ხასიათზე. ამ რიგად, პროსტიტუცია საბჭოთა სამართლით, იმთავითვე გამორიცხულია დანაშაულთა ნუსხიდან, ხოლო ამის გვერდით, უკვე 1922 წ. კოდექსიდან მოყოლებული, დანაშაულებრივ ქმედობად ითვლება „ანგარებით ან სხვა პირადი მოსაზრებით იძულება პროსტიტუციისათვის ფიზიკური ან ფსიხიური ზეგავლენით, მაჰანკლობა...“, გარყვნილობის ბუდის მოწყობა-შენახვა, აგრეთვე ქალების მოგროვება პროსტიტუციისათვის“... როგორც ეს გამოთქმულია 1928 წ. საქართველოს სსსხლის სამ. კოდ. 172 მუხლში (მოყვანილი ტექსტი ძველი კოდექსებში გაყოფილი იყო ორ მუხლად).

ჩვენი სამართალი ამ საკითხში ნაწილობრივ სდგას იმავე საფუძვლებზედ, როგორც ზემოხსენებული დანიისა და ჩეხოსლოვაკიის კანონები. იმ დროს, როდესაც ეს უკანასკნელი საკანონმდებლო აქტები სწვდებოდა ამ საკირობოროტო პრობლემის სიღრმეს, თუნდა იძულებითი მკურნალობის შემოღებით, რომლის შეუსრულებლობასაც მოსდევს განსაზღვრული სანქცია, ჩვენი სამართალი თითქმის ჩერდება შუა გზაზე. პრინციპულად აღიარებს რა, რომ პროსტიტუციის ფესვები საზრდოობენ თანამედროვე ცხოვრების ჯერ კიდევ მოუწყვსრივებელ პირობებით, და რომ ამდენადვე ამ პირობების ზეგავლენის გამო საკუთარი სხეულის გაყიდვისათვის იძულებული პირი ღირსია საზოგადოებრივი დახმარება-შემწეობისა და არა ამა თუ იმ სახის რეპრესიისა, კანონმდებელი სდუმს შესახებ იმისა, თუ კონკრეტად, რა პრაქტიკული ღონისძიებანია საჭირო, რათმ ეს მოვლენა ცოტადრე მაინც შემცირებულ იქნეს. მართალია, ჩვენში არსებობს ვენერიული დისპანსერები, მაგრამ აქ მკურნალობა ნებაყოფლობითია და არა იძულებითი, როგორც ამას ადგილი აქვს დანიასა და ჩეხოსლოვაკიაში—ეს ერთი, და მეორეც ის, რომ თუნდა იძულებითი მკურნალობა მივიღოთ, ეს მაინც და მაინც საქმეს ვერ ჰშველის, რადგან მეძავეს დაავადების შიში ეკარგება, ვინაიდან თუ ავად გახდა სახაზინო დისპანსერი მისთვის მზადაა. ის აქ განიკურნება, მისთვის პროსტიტუციის გზა ისევ ხსნილია; განმეორებით დაავადება—კვლავ დისპანსერი და ასე დაუსრულებლივ, თვით ხელობა—პროსტიტუცია—ხომ დაუსჯელია! და აქედან გამომდინარეობს დასკვნა, რომ საერთოდ მკურნალობის უზრუნველყოფა და მით უმეტეს-იძულებითი მკურნალობა ასრულებს ერთგვარს პროსტიტუციისთვის წამქეზებელ, ამაგულიანებელ როლს. ასე რომ საბოლოოდ იძულებითი მკურნალობის სისტემა უნდა ჩაითვალოს მიზანშეუწონლად და მიუღებლად. აქვე აღსანიშნავია ამ სისტემის კიდევ ლოგიკური არათანამიმდევრობა. დანაშაულად აღიარებულია ისეთი ქმედობა (მაჰანკლობა, გარყვნილობის ბუდის მოწყობა), რომელიც ხელს უწყობს მთავარ მოქმედებას (სქესობრივი დაახლოება). ამგვარად გამოდის, რომ იღვენება არა წყარო და საფუძველი ყოვლისავე ამისა მთავარი ქმედობა და მისი შემსრულებელი, არამედ რაღაც მეორედი, ხელის შემწყობი ქმედობა. თქმა იმისა, რომ აქტიური და გარდუვალის წევრი ამ კომბინაციისა—მეძავე შედარებით უარეს მდგომარეობაშია, ვიდრე ხელის შემწყობი, მაშვალი, ყოველთვის ვერ გამოდგება, რადგან ხშირია შემთხვევები, როდესაც მეძავეს ზურგი საკმაოდ გამავრებული აქვს და

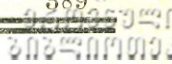
ამიტომ მტკიცება მისი უფრო შევიწროვებული მდგომარეობისა მაშვალთან შედარებით ნაწილობრივ ჰკარგავს ნიადაგს. გარდა ამისა მთავარი აქტის მეორე მონაწილეს—მამაკაცს თავის მხრივ შეაქვს რღვევა ამ სისტემის წყობიერებაში. მამაკაცი ხომ რაღაც სასყიდელს იხდის? აქ ხომ ლაპარაკი მისი მატერიალურად შევიწროვებულ მდგომარეობის შესახებ ზედმეტია! მიუხედავად ამისა ამ სისტემაში მამაკაცი, პროსტიტუციის აქტიური მონაწილე და სულის ჩამდგმელი, რჩება ხელშეუხებელი.

მაშ, რომელი გზა უნდა იქნეს მიჩნეული უფრო მისაღებად და გამოსაყენებლად საერთოდ და ჩვენს პირობებში კერძოდ?

ვფიქრობთ, რომ საკითხის სერიოზულ ნიადაგზე დაყენება, განყენებულ დეკლარაციულ ხასიათს მოკლებული, მოითხოვს სრულიად გარკვეულ პოლიტიკას ამ დარგში. ამა თუ იმ მოვლენის შესწავლის, დამყარებულს საღ მეცნიერულ საფუძველზედ, მომავალში ამ მოვლენის მოსპობის ან თუნდა მხოლოდ შენელების მიზნით, ჩვენ მივეყვართ იმ დასკვნამდე, რომ შეუძლებელია მასთან ბრძოლა ამ მოვლენის კერძო ინდივიდუალ შემთხვევის ყოველ მხრივი ანალიზის გარეშე. იგივე უნდა ითქვას პროსტიტუციისთან ბრძოლის შესახებ. ყოველი სუბიექტი, შემჩნეული სისტემატიურ მეძავეობაში, უნდა წარდგენილ იქნეს განსაკუთრებით საამისოდ დაწესებულ ორგანოში (იქნება ეს სპეციალი სასამართლო თუ სხვა რამ), ამ სუბიექტის მეძავეობისადმი ხელშემწყობ გარემოებათა გასაკრვევად. ამ გარემოებათა მეთოდური გარკვევას ესაჭიროება სპეციალ თანამდებობის პირთა—სოციალ მომკვლევთა ინსტიტუტის შემოღება და შემდეგ რეფორმატორიუმების დაწესება იმ პირთა მოსათავსებლად, რომლებსთვისაც სოციალ მომკვლევთა მიერ შეკრფვილ მასალის მიხედვით საჭიროა ცოტად თუ ბევრად ხანგრძლივი შრომითი-გამასწორებელ კურსის გავლა, დაკავშირებული მედიკურ მკურნალობასთან. ყოველსავე ამას ჩვენ ვხვდებით ჩრდილო ამერიკის ზოგიერთ ქალაქების უკვე ხსენებულ სისტემებში. ვფიქრობთ ამასთანავე, რომ ეს სისტემა ყველაზე უფრო შეეფერება ჩვენი ქვეყნის სოციალ პოლიტიკურ წყობილებას და იღვებს.

სრულიად მოსალოდნელია, რომ ჩვენ მიერ უკეთესად მიჩნეულმა სისტემამ შეიძლება გამოიწვიოს სკეპტიკური მიმართება. ერთის მხრით შეიძლება ითქვას, რომ პროსტიტუცია, როგორც ღრმად ფესვებ გამჯდარი თანამედროვე ცხოვრების სოციალ-ეკონომიურ პირობებში, არ შეიძლება შესუსტებულ იქნეს, ვიდრე არსებობს ხსენებული პირობები, ხოლო მეორეს მხრივ, რომ ამ სისტემის შემოღება მოითხოვს მნიშვნელოვან ხარჯებს, რაც აუტანელი იქნება სახელმწიფოს ბიუჯეტისთვის. მაგრამ იმ გარემოებიდან, რომ, მაგალითად, ქონებრივ დანაშაულობათა ფესვები იმარხებიან საზოგადოებრივ ცხოვრების სიღრმეში, განა გამომდინარეობს ის, რომ ვიდრე არ შეიცვლება ცხოვრება, არ უნდა იყოს მიღებული სრულიად გარკვეული ამ ქმედობათა აღმკვეთ-შემასუსტებელი ზომები? ცხადია, რომ არა.

რაც შეეხება მეორე მოსალოდნელ დაბრკოლებას, ვფიქრობთ, რომ ესეც პრინციპულად, როგორც საწინამდეგო არგუმენტი ვერ გამოდგება. რუსები იტყვიან „лес рубят, щепки летят“. ყოველი საქმე მოითხოვს

განსაზღვრულ ხარჯებს, და მით უმეტეს ისეთი დიდი სოციალ-მნიშვნელობის საქმე, როგორც არის პროსტიტუტუკასთან ბრძოლა. ნათელია, რომ დღეს გაწეულ ხარჯებს ამ მიმართულებით ხვალ მოჰყვება უეტველი ნაყოფიერი ეფექტი. ყოველ შემთხვევაში, ამ თავითვე უნდა იქნეს აღებული პრინციპული ზოგადი შტრიხებით შემოხაზული გეგმა, რომელიც შესაძლებლობათა დაკავშირებით მიიღებს ამა თუ იმ კონკრეტ გამოხატულებას.

მირ. მაჭავარიანი.

სისხლის სამართლის კოდექსის 158 და 174 მუხლების შესახებ.*

აღნიშნულ მუხლების პირველი ნაწილები ერთი მეორეს აბათილებენ და ამიტომ ჩემის აზრით სრულიად მიზანშეწონილი იქნება, თუ ერთ-ერთი მათგანი სრულიად იქნება ამორიცხული სისხლის სამართლის კოდექსიდან, ამბობს მოქ. ხიხაძე თავის სადისკუსიო ხასიათის წერილში, რომელიც მოათავსებულია „საბჭოთა სამართლის“ 12 ნომერში. მე მგონია ამ დასკვნამდე მოქ. ხიხაძე მიიყვანა იმ გაუგებრობამ, რომელზედაც თვითვე თავისავე წერილში იგი მიგვითითებს, - ამბობს რა, რომ აღნიშნულ მუხლების ერთსა და იმავე დროს სისხლის სამართლის კოდექსში არსებობა დანაშაულებრივი ქმედობის კვალიფიკაციისას მრავალ გაუგებრობას იწვევს და ხშირად ერთი და იგივე დანაშაულებრივი ქმედობა კვალიფიცირდება ხან 158 მ. 1 ნაწ. და ხან 174 მუხლის 1 ნაწ. მიხედვითაო.

უკანასკნელ შემთხვევებს რომ ხშირად ადგილი აქვს სასამართლოების პრაქტიკულ მუშაობაში, უარს არ ვჰყოფ, მაგრამ, ჩემის აზრით, ეს მოვლენა არის გამოწვეული არა იმით, რომ აღნიშნული მუხლების პირველი ნაწილები ერთი მეორეს აბათილებენ, არამედ იმ გარემოებით, რომ სასამართლოს ზოგიერთს მოხელეს საკმაოდ ვერ გამოურკვევია ამ მუხლების საზღვარი, ე. ი. ვერ შეუგნია, თუ პიროვნების რომელ შედგენილობის დაცვის მიზნით არის კანონმდებლის მიერ თითოეული მუხლი შეტანილი სისხლის სამართლის კოდექსში.

თუ რომელიმე მუხლი კოდექსისა ამა თუ იმ პირისათვის გაუგებარია, მე მგონია, ამას უნდა გამარტივება — გაგება და გაუგებრობა კი ვერ დაედება ამა თუ იმ მუხლის ამორიცხვას საპატიო საფუძვლად.

ყველასათვის ცხადზედ უცხადესია, რომ ყოველ ადამიანში გარდა მის ფიზიკურ შედგენილობისა მოიპოვება აგრეთვე წარმოდგენა თავის თავის, როგორც ადამიანის, აღკურვილის ერთნაირი ღირსებით, რომლითაც იგი განსხვავდება არა-ადამიანისაგან. მე ვფიქრობ, ადამიანის ფიზიკური შედგენილობა ერთია და მისი ადამია, ნური ღირსება კი სულ სხვაა, და, რა თქმა უნდა, ერთიცა და მეორეც უნდა დაცულ იქნეს კანონმდებლობით. სისხლის სამართლის კოდექსის 6 თავის 2 კარში, როგორც მისი სათაური გვიჩვენებს, ჩამოთვლილია ისეთი დანაშაულებრივი ქმედობანი, რომელნიც მიმართულ არიან ადამიანის ფიზიკურ შედგენილობაზე, რომელთა ობიექტი სუბიექტის ქმედობას გრძნობს თავის ფიზიკურ შედგენილობით, და ამავე თავის 5 კარში კი კანონმდებ-

ბელმა გამოჰყო დანაშაულებათა ჯგუფი, რომელიც შეიცავს დანაშაულებრივ ქმედობათ, მიმართულთ პიროვნების ღირსების წინააღმდეგ. ამრიგად სისხ. სამ. კოდექსის 158 მუხლით კანონმდებელს მიზნად აქვს დასახული პიროვნების ფიზიკურ შედგენილობის დაცვა და იმავე კოდექსის 174 მუხლით კი დაცვა პიროვნების ღირსებისა. აქედან ნათლად სჩანს, რომ პირველ მუხლში აღნიშნულ შემთხვევაში მოქმედება (ცემა, გარტყმა და სხვა ძალადობა) უნდა იყოს მიმართული პიროვნების ფიზიკურ შედგენილობაზედ, მას უნდა მოჰყვეს პიროვნებისათვის ფიზიკური ტკივილის მიყენება, რაიც მომქმედს წინასწარ განზრახული ჰქონდა, და მეორე მუხლში აღნიშნულ შემთხვევაში კი ქმედობა მიმართულია მხოლოდ და მხოლოდ პიროვნების ადამიანურ ღირსების შეზღავანა — შეურაცხყოფაზედ, რაიც აგრეთვე წინასწარ განზრახული ჰქონდა ქმედობის სუბიექტს.

მართალია ცემა, გარტყმა და სხვა ძალადობა, რომლებზედაც მოგვითხრობს სისხ. სამ. კოდექსის 158 მუხლის 1 ნაწილი, შეიცავენ აგრეთვე ამავე კოდექსის 174 მუხლის 1 ნაწილით გათვალისწინებულ ნიშნებს პიროვნების მოქმედებით შეურაცხყოფისას, ვინაიდან ცემა და გარტყმა შეგვიძლია ვიგულისხმოთ, როგორც მოქმედებით შეურაცხყოფა, მაგრამ პირველ მუხლში აღნიშნულ შემთხვევაში უპირატესობა ეძლევა არა შეურაცხყოფას, არამედ მოქმედებით მიყენებულ ფიზიკურ ტკივილს. განზრახი მოქმედებით ფიზიკური ტკივილის მიყენება, როგორც უნდა იყოს, მე მგონია, უფრო მძიმე დანაშაულია ვიდრე მოქმედებით შეურაცხყოფა, და ამნაირად 158 მუხლით გათვალისწინებულ შემთხვევაში შეურაცხყოფის დანაშაულობის შედგენილობა, როგორც უფრო მსუბუქი დანაშაულებრივი ქმედობა ბათილდება უფრო მძიმე დანაშაულებრივი ქმედობით. ბევრი ამისთანა მაგალითის მოყვანა შეიძლება სისხ. სამ. კოდექსიდან, ავიღოთ სისხ. სამ. კოდექსის 170 მუხლის 1 ნაწილი, რომლითაც კანონმდებელი ამბობს: სქესობრივი ძალადობა, ე. ი. სქესობრივი კავშირის დაქვერ ფიზიკური ან ფსახიური ძალმომრეობით ან და დაზარალებულის უმწეო მდგომარეობის გამოყენებით გამოიწვევს... განა ამ მუხლში აღნიშნული დანაშაული არ შეიცავს მოქმედებით პიროვნების შეურაცხყოფის დანაშაულებრივი ქმედობის ნიშნებს?

საკითხს მოქ. ხიხაძის თვ.ლსაზრისით თუ მივუდგებით, ამ შემთხვევაშიც შეგვიძლია ვსთქვათ, რომ 170 და 174 მუხლების პირველი ნაწილები ერთი მეორეს აბათილებენ და ამიტომ... ერთი მათგანი უნდა სრულიად ამორიცხოს სისხ. სამ. კოდექსიდან! მაგრამ შეგვიძლიან ჩვენ ამის თქმა? რა თქმა უნდა, არა და აი რატომ: ჯერ ერთი, ამ მუხლში აღნიშნული დანაშაულებრივი ქმედობით კანონმდებელს მიზნად აქვს დასახული პიროვნების ღირსების დაცვასთან ერთად დაცვა ერთის მხრით მის სქესობრივ შედგენილობის უზღველობისა ისეთი ქმედობისაგან, რომელიც უკარგავს პიროვნებას (ობიექტს) თავის სქესობრივ შედგენილობის თავისებურად მოხმარების უფლებას, და მეორეს მხრით კი უზრუნველყოფა საზოგადოებრივი ზნეობისა სქესობრივ სფეროში; მეორეც ის, რომ 170 მუხლში აღნიშნულ დანაშაულის მომქმედს განზრახული აქვს ძალადობით თავის სქესობრივი ჟინის დაკმაყოფილება და არა შეურაცხყოფის მიყენება. 170

*) დისკუსიის წესით.

მუხლში აღნიშნულ შემთხვევაში თითქმის უფრო დასაშვებია, ვიდრე 158 მუხლში გათვალისწინებულ დანაშაულში, რომ ქმედობის სუბიექტს მიზნად ჰქონდეს დასახული ქმედობის ობიექტის შეურაცხყოფა (გაუპატიურება) მასთან ძალადობით (მოქმედებით) სქესობრივი კავშირის დაქერის სახით, მაგრამ ამ შემთხვევაში შეურაცხყოფა, როგორც ასეთი, შედარებით პიროვნების სქესობრივ უფლების შელახვასთან, ისეთი უმნიშვნელოა, რომ იგი ბათილდება უკანასკნელით. ასეთივე ერთნაირობა და სხვაობა არსებობს სისხ. სამ. კოდექსის 158 და 174 მუხლებს შორის. ჩემის აზრით ყოველი დანაშაულებრივი ქმედობა რამდენისავე გამოჩაქვით, როგორცაა გაუფრთხილებლობით მკვლელობა, სხეულის დაზიანება და ზოგიერთი თანამდებობრივი დანაშაული, შესდგება სამი ნ.წილისაგან: განზრახვისა, თვით ქმედობისა და ქმედობის შედეგისაგან. დანაშაულებრივი ქმედობის წინასწარ საკვალიფიკაციო მომენტებად უფრო ხშირად ითვლება მეორე და მესამე ნაწილი ე. ი. მოქმედება და შედეგი. ეს იმიტომია, რომ განზრახვა არის მოქმედების შინაგანი აზროვნების ნაყოფი და ამის გამოჩვენება შეუძლებელია, თუ იგი არ გამოამჟღავნა რამე გარეგნული მოქმედებით. როდესაც ქმედობა და მისი შედეგი უკვე გამოამჟღავნებულა, მაშინ ჩვენ შეგვიძლიან ვიქონიოთ მსჯელობა განზრახვაზე და ადვილად მივიღოთ დასკვნამდე, თუ რა განზრახვა ჰქონდა სუბიექტს ამა თუ იმ მოქმედების ჩადენის დროს. ამოვიკად სისხ. სამ. კოდექსის 158 მუხლში გათვალისწინებული დანაშაულებრივი ქმედობის შედგენილობისათვის, ე. ი. რომ ქმედობა წინასწარ ჩამოყალიბდეს 158 მუხლის მიხედვით საჭიროა მხოლოდ გამოჩვენება 1) რომ რამე მოქმედებას (გარტყმას ან ძალადობას) ნამდვილად ჰქონდა ადგილი და 2) რომ ამ მოქმედებას ნამდვილად მოჰყვა ფიზიკური ტკივილის მიყენება; 174 მუხლში აღნიშნული დანაშაულის შედგენილობისთვის კი—1) რომ მოქმედებას ჰქონდა ადგილი და 2) რომ ამ მოქმედებას მოჰყვა მხოლოდ და მხოლოდ შეურაცხყოფის მიყენება. განზრახვის საკმაო მტკიცებად საბჭოთა სამართალი სთვლის მოქმედებას და მის შედეგს და თუ ქმედობის ეს ორი ნაწილი საკმაოდ გამოირკვა, სასამართლოს სულ ადვილად შეუძლია მივიღოს დასკვნამდე, თუ რა განზრახვა ჰქონდა მოქმედებს—ფიზიკური ტკივილის მიყენება თუ შეურაცხყოფა: თუ მოქმედებას მოჰყვა ფიზიკური ტკივილი, მაშასადამე მოქმედებს განზრახული ჰქონია ფიზიკური ტკივილის მიყენება და თუ შეურაცხყოფა—შეურაცხყოფის მიყენება.

აღნიშნულ მუხლებში გათვალისწინებული დანაშაულებრივი ქმედობანი განირჩევიან ერთი მეორისაგან არა მარტო განზრახვის სხვა და სხვა მიმართულებით, არამედ ქმედობას ობიექტურ შედგენილობითაც. ორივე ქმედობის ობიექტებად მე აქ ვგულისხმობ, რა თქმა უნდა, ადამიანს, მაგრამ ფიზიკური ტკივილის მიყენება შეუძლია იგრძნოს ყველა ადამიანმა და ამრიგად პიროვნების ფიზიკურ შედგენილობაზედ მიმართულ დანაშაულებრივი ქმედობის ობიექტებად შეიძლება იყოს ყველა ადამიანი მიუხედავად ასაკისა, და ფსიხიურ შედგენილობის ნაკლებობისა. ხოლო შეურაცხყოფის ობიექტებად კი არ შეიძლება ცნობილ იქმნეს არც ბავშვი, არც ტყუა ნაკლი ადამიანი და არც სხვა, ვისაც არ აქვს წარმოდგენა ადამიანის

პიროვნების ღირსებაზედ და არც შეუძლია იქონიოს იგი. 158 მუხლში აღნიშნული მოქმედება, ვისზედაც იქნება მიქცეული, ჩათვლება დანაშაულად და 174 მუხლში აღნიშნული კი არ ჩათვლება დანაშაულად, თუ იგი მართლდაა ისეთ პიროვნებაზედ, ვისაც არა აქვს და არ შეუძლია იქონიოს წარმოდგენა თავის ადამიანურ ღირსებაზედ.

საჭიროდ მიმაჩნია აქვე აღნიშნო, რომ მოქმედებით შეურაცხყოფის ზოგიერთ შემთხვევაში მომქმედი თავის მოქმედების ობიექტებად იღებს რამე ქონებას, თუმცა განზრახული კი აქვს პატრონის შეურაცხყოფა, მაგალითად, ბორჩალოში მცხოვრებ მუსულმანებში გავრცელებულია ასეთი მოქმედებით შეურაცხყოფა: მომქმედი თავის მტრის შეურაცხყოფის მიზნით სჭრის კუდს, ძუას და ფაფარს მის ცხენს. ასეთ მოქმედებას ისინი დიდ შეურაცხყოფად სთვლიან და ხშირად ასეთი შეურაცხყოფა თავდება მკვლელობით, და ეს იმ დროს, როცა ზოგიერთ რაიონებსა და სახელმწიფოებში ფაფარსა და ძუას თვით პატრონები სჭრიან ცხენებს, უკანასკნელი გარემოება გვითითებს ჩვენ იმაზე, რომ მოქმედებით შეურაცხყოფის თუ საერთოდ შეურაცხყოფის დანაშაულის შედგენილობა დამოკიდებულია ადგილობრივ ზნეჩვეულებაზედ და ობიექტის პიროვნებაზედ იმ დროს, როდესაც ფიზიკური ტკივილის მიყენებას არავითარი ასეთი დამოკიდებულება არა აქვს.

ყველაფერი ზემოთ აღნიშნული საკმაოდ ნათელსკოფს, რომ ცემითა და ძალადობით ფიზიკური ტკივილის მიყენება და მოქმედებით შეურაცხყოფის მიყენება სულ სხვადასხვა დანაშაულებრივ ქმედობათა კატეგორიებს ეკუთვნიან. სისხ. სამ კოდექსის ერთისა და იმავე მუხლით მათი შედგენილობა ვერ ამოიწურება, როგორც ვერ გაიზომებიან სოციალ დაცვის ღონისძიების ერთისა და იმავე საზომით, და ამიტომ, ჩემის აზრით, სრულიად მართალი იყო კანონმდებელი, როდესაც მან ეს ორი დანაშაულებრივი ქმედობა განასხვავა და სოციალ დაცვის ღონისძიების საზომიც სულ სხვა და სხვა შეუთარდა.

შემდეგში რომ ადგილი არ ჰქონდეს იმ გაუგებრობას, რომელზედაც მიგვითითებს მოქ. ხიხაძე, საჭიროდ მიმაჩნია აქვე აღვნიშნო კონკრეტად, სახელდობრ თუ რა ძალადობა, გარდა გარტყმისა და ცემისა, უნდა იხმაროს ადამიანმა ფიზიკური ტკივილის მიყენებისათვის, რომ დანაშაული ჩამოყალიბდეს სისხ. სამ. კოდექსის 158 მუხლის 1 ნაწილით, და რა მოქმედება შეადგენს ამავე კოდექსის 174 მუხლის 1 ნაწილით გათვალისწინებულ დანაშაულს. 1-ლი მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულის შედგენილობას შეიცავენ შემდეგი მოქმედებანი, რომელთაც თანსდევს ფიზიკური ტკივილის მიყენება: ყურის აწევა, კბენა, დაწვა, ჩქმეტა, თმის ამოგლეჯა, ხელის კვრა, სილის გარტყმა, პანდურის ამოკვრა და სხვა, თუმცა სილის გარტყმა და პანდურის ამოკვრა უფრო ხშირად შეიცავენ მოქმედებით შეურაცხყოფის ნიშნებს, მაგრამ თუ მათ მოჰყვა საგრძნობელი ფიზიკური ტკივილის მიყენება, ჩემის აზრით, ასეთი მოქმედებანი უნდა ჩამოყალიბდნენ 158 მუხლის 1 ნაწილით, მაგრამ, ყოველ შემთხვევაში, ობიექტზედ ჰქონდა—მაქცევს ყურადღებას ფიზიკურ ტკივილს, თუ ასეთს მოქმედებას იგი უფრო მის ღირსების შემზღალავად მიიჩნევს. მოქმედებით შეუ-

რაცხყოფის დანაშაულის შემადგენელ ქმედობად კი უნდა ჩაითვალოს: ქალის კოცნა, მის უნებურად გადახვევა, კაბის აწევა, შეფურთხება, ასოზედ ან უკანა ტანზედ მითითება, მათი ჩვენება, წყლის ანუ უსუფთაობების გადასხმა პიროვნების კუთვნილ ტანსაცმელის ან რაიმე ქონების უსუფთაობებით გასვრა (მაგალითად ქუდის ან ცხვირსახოცის ლაფში გადადგება), საცხოვრებელ ბინაში ნაგავის შეყრა და სხვა.

ვ. კერესელიძე.

პრაქტიკოსის უანიშნაობი

ოჯახის წევრის მღვთმარობა ბინის ძირავენობის საკითხში

სამოქ. სამ. კოდექსის მესამე თავი ითვალისწინებს წესებს ქონების ქირავნობის შესახებ. ქონების ქირავნობის ხელშეკრულებით ერთი მხარე (გამქირავებელი) კისრულობს მისცეს მეორე მხარეს (დამქირავებელს) ქონება დროებით სარგებლობისათვის განსაზღვრული სასყიდლით. ამ საფუძველზე დაყრდნობით მოქმედობს ადგილობრივ აღმასკომის, დადასტურებული სახკომსაბჭოს მიერ, დადგენილება ბინის ქირის გადახდის და განსაზღვრის შესახებ. ამ დებულებაში აღნიშნულია ყველა ის წესი, რომლის მიხედვით უნდა იხადოს ამა თუ იმ კატეგორიის პირმა ბინის ქირა, რა შეღავათი ვის ენიჭება და სხვა. მაგრამ არც ერთ მუხლში ამ დადგენილებისა კონკრეტად ჩამოთვლილი არ არის, ვინ ითვლება ოჯახის წევრად, ბინის ნორმის სარგებლობით რა ურთიერთობაში არიან დამქირავებლის ოჯახის წევრები გამქირავებელთან, რა შედეგი უნდა მოჰყვეს მათთვის დამქირავებლის გასვლას ოჯახიდან ან მას სიკვდილის შემდეგ ჰკარგავენ თუ არა ოჯახის წევრები ბინაზედ უფლებას, თუ დადებულ არ იქნება ახალი ხელშეკრულება გამქირავებელთან, თუ ავტომატურად უნდა განახლდეს ხელშეკრულება იმავე პირობებით და გადაწყვეტილი ვადით დამოუკიდებლად გამქირავებლის თანხმობისა (სამ. სამ. კოდ. 156 მ.). ჩვენ მიერ ზემოდ დასმული კითხვებს იმდენად, რამდენად დღეს დღეობით ბინის კრიზისით გამოწვეული მღვთმარობა გამქირავებელს და დამქირავებელს შორის ხშირად ჰბადებს უთანხმოებას, რაც შემდეგ სასამართლოს გადასაწყვეტ საკითხად ხდება, ესაჭიროება სწორი ანალიზი და დასკვნის მიცემა. ვინაიდან ის წინააღმდეგობა, რომელიც აღმოცენებულია ამ დავის ნიადაგზედ, გამოუვალ ჩიხში აგდებს სასამართლოს. ეს წინააღმდეგობანი ორი ტენდენციისაა. აქედან ერთი ყოველ მხრივ იცავს მშრომელთა უფლებას საცხოვრებელი ფართობით სარგებლობისა, მეორე კი იცავს და ამაგრებს იმ პირთა ან ორგანიზაციათა უფლებრივ პოზიციას, რომელნიც ამ ფართობს განაგებენ, რომ ამ წესით შექმნას მტკიცე უფლებრივი ბაზა მათი სამეურნეო მოქმედებისა — დასაცავად, აღსადგენად და გასათვრთოვებლად ბინისა. აქვე უნდა აღვნიშნოთ რომ ორსავე ამ ტენდენციას აქვს საეროო სოციალ-პოლიტიკური წყარო, სახელდობრ-ბრძოლა ბინის კრიზისთან მშრომელთა საკეთილდღეოდ და ამისათვის არ შეიძლება ითქვას, რომ კანონმდებლობამ და მასთან სასამართლოს პრაქტიკამ მთლიანად უნდა მიიღოს ან უარყოს ერთი

რომელიმე მათგანი. სასამართლოს ეს მიიმე ამოცანა სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ, როდესაც ეს ორი ზახი ერთი მეორეს უპირდაპირდება, გამოიხსოს ისეთი გამოსავალი და ისეთი გადაწყვეტილება დაადგინოს, რომელიც სოციალურად მიზანშეწონილი და თან სამართლიანი იქნეს, სამოქ. სამ. კოდექსში, რომელშიც აღნიშნულია ქონების ქირავნობის ინსტიტუტის ძირითადი დებულებანი და რომელიც დამყარებულია ჩვენი კანონმდებლობის საერთო პრინციპზე მშრომელთა მოსახლეობის დასაცავად, მოცემულია დამქირავებელ-მშრომელთათვის შეღავათების მთელი რიგი, როგორც ბინის ქირის განსაზღვრის და გადახდის, აგრეთვე ქირავნობის ხელშეკრულების ვადის განგრძობისა იმ საფუძველზე და უვადოთ, როგორცეს გათვალისწინებულია მომქმედი საბინაო დებულებით (სამოქ. სამ. კოდექსის 156 მ.). ხელშეკრულებათა ურთიერთობის ასეთი ცალმხრივი განგრძობა მხოლოდ ერთი კონტრაგენტის სურვილებისამებრ განხილულ უნდა იქნეს, როგორც სრულიად განსაკუთრებული წესი, რომელიც ამყარებს უფლება-მოვალეობას ორმხრივი ხელშეკრულებით. ეს თავის გამართლებას ნაწილობრივ პოულობს იმაშიც, რომ სამოქ. სამ. კოდექსის 130 მუხ. თანახმად „ხელშეკრულება ჩაითვლება დადებულად, როდესაც მხარენი გამოსთქვამენ ერთმანეთში თანხმობას ყველა არსებით პუნქტზე. არსებით პუნქტად, ყოველ შემთხვევაში, ჩაითვლება ხელშეკრულების საგანი, ფასი, ვადა და აგრეთვე ყველა ისეთი პუნქტი, რომლის შესახებაც ერთ-ერთი მხარის წინასწარი განცხადებისამებრ მიღწეულ უნდა იქნეს შეთანხმება“. ზემოდ აღნიშნულ საფუძველზე ჩვენ მიერ დასმულ საკითხის სწორი პასუხის გასაცემად უნდა მივმართოთ მომქმედი საბინაო დებულების 21 მუხ. რომელიც ბინის ქირის განსაზღვრისას მხედველობაში დებულობს ოჯახის იმ წევრებს, რომელთაც მეტი შემოსავალი აქვსთ.

რა არის ოჯახი და ვინ ითვლება ოჯახის წევრად? ოჯახად უნდა ვიგულისხმოთ ნათესაური და შრომითი შენაერთი სხვადასხვა აღმავალ და დაღმავალ შტოთა, რომლებიც ერთად ცხოვრობენ და ერთად მოსაქმეობენ, ან ოჯახის ერთი რომელიმე ოჯახის წევრის რჩენაზედ იმყოფებიან, სახელდობრ, ცოლ-ქმარი, მათი შვილები, დედ მამა, ძმები, დები და მკვიდრი ბიძაშვილები. ყველა ზემოდ აღნიშნული პირები სარგებლობენ ბინის ნორმის უფლებით. ეხლა მეორე საკითხია, თუ რა ურთიერთობაში იმყოფებიან ჩამოთვლილი პირები გამქირავებელთან, ითვლებიან თუ არა ისინი დამქირავებლად, თუ უნდა დასცალონ ბინა ოჯახის მეთაურის ე. ი. დამქირავებლის ბინიდან წასვლის შემდეგ ან რა ურთიერთობაში უნდა დარჩნენ გამქირავებელთან. საერთოდ ბინის დაქირავება ხდება ოჯახის ერთი რომელიმე წევრის მიერ და უფრო ხშირად კი მეთაურის მეშვეობით. ჩვენ ვიცით, რომ თუ ბინას ქირაობს მუშა-მოსამსახურე კავშირის წევრი, მისთვის ქირავნობის ვადა განუსაზღვრელია, ის ბინის ქირაიხდის მისი სოციალური მდგომარეობის მიხედვით (სამოქ. სამ. კოდ. 156—166 მ. მ.), ე. ი. რა გინდრა ხელშეკრულება ჰქონდეს დამქირავებელს გამქირავებელთან, თუ კი საქმე მათი დავის შესახებ სასამართლომდე მიღწევს, ბინის ქირის გადახდის და ვადის განსაზღვრის შესახებ სასამართლო ყოველთვის საკითხს გადასჭრის სამოქ. სამ.

კოდ. 156—166 მ. მ. საფუძველზე და ბინის ქირას განსაზღვრავს საბინაო დებულების 21 მ. მიხედვით. აქედან ცხადია, რომ კანონმდებლობა იცავს სამოქ. სამ. კოდ. 156 მ. ჩამოთვლილ პირთა და ბინის ქირაგნობის ხელშეკრულებას ზღუდავს, თუ ის სახიანო იქნება მშრომელ დამქირავებლისათვის. ესლა ისმება საკითხი—თუ ოჯახის შემადგენელი სხვა წევრები არ ითვლებიან ბინის დამქირავებლად, რა უფლებით და რა საფუძველზე ახდენენ გამქირავებელი ბინის ქირას ოჯახის ისეთ წევრს, რომელიც დამქირავებლის ბინიდან გასვლის შემდეგ არ ითვლება თვით დამქირავებლად და არ სარგებლობს იმავე უფლებით, როგორც წინა დამქირავებელი. ცხადია და უდავოდ უნდა აღვიაროთ, რომ ოჯახის ყველა წევრი ითვლება ბინის დამქირავებლად და ყველას ერთნაირი ხელშეკრულება აქვს დამქირავებელთან. არც სიკვდილი არც ბინიდან გასვლა დამქირავებლისა საშუალებას არ უსპობს ოჯახის სხვა წევრებს, რომ ისინი ჩაითვალონ დამქირავებლად იმავე საფუძველზე, როგორც გასული მობინადრე, — პირუკულმა, თუ მთავარი მობინადრე, რომელსაც დამქირავებელთან უშუალოდ ჰქონდა ხელშეკრულება და რომელიც იყო კერძო პირი და ბინის ქირას იხდიდა კერძო შეთანხმებით, მისი ოჯახიდან გასვლის შემდეგ ოჯახის დარჩენილი წევრები ბინას ქირას იხდიან მათი სოციალური მდგომარეობის მიხედვით და ქირაგნობის ვადა განგრძობილ იქნება განუსაზღვრელი ვადით. ამ რიგად ჩვენ საჭიროდ მიგვაჩნია ეს ნაკლი შეგესებულ იქნეს სათანადო კანონმდებლობის ხაზით, მანამდე კი განმარტებული იქნეს უხ. ნაეს სასამართლოს მიერ.

3 გეწაძე.

რას გვეუბნება პრაქტიკა?

1. იუსტიციის სახ. კომისარიატის სასამართლოს მომწყობი განყოფილება 1928 წ. 16 მარტის ცირკულარით № 4570, ეყრდნობა რა სისხლის სამართლის და სამოქალაქო სამართლის საპროცესო კოდექსების სათანადო მუხლებს, განმარტავს ჯარიმის გადახდევინების წესს სასამართლოში დაბარებულ მოწმისა და ექსპერტის გამოუცხადებლობისათვის, რომ კანონი ამ ცირკულარით მთლიანად არის დაცული, ეს უდავოა, მაგრამ პრაქტიკული თვალსაზრისით, რომ ეს წესი თავის იმ ნაწილში, რომელშიც ეხება ჯარიმს გადახდევინებას სასამართლოს მიერ დაჯარიმებულ მოწმისა და ექსპერტისაგან მათა სასამართლოში გამოუცხადებლობისათვის სამოქალაქო საქმეების გამო, არ არის სრულებით მიზანშეწონილი, ამაზედ კი მინდა ორიოდ სიტყვით შეჩერდე. პრაქტიკა გვიჩვენებს რომ უამრავი მოწმის მიმართ, ამავერი ესთქვათ ექსპერტებზედ, სასამართლოს გამოაქვს დადგენილება მათი დაჯარიმების შესახებ სასამართლოში გამოუცხადებლობის გამო. ეს ჯარიმა განისაზღვრება 3, 5 და 10 მანეთით და იშვიათად აღემატება ათ მანეთს. პრაქტიკა იმასაც გვიჩვენებს, რომ თითოეულ დაჯარიმებულ პირს აუცილებლად შემოაქვს განმარტება შუამდგომლობით ჯარიმის მოხსნის შესახებ. ყველა ეს საკითხი კი ცირკულარის მიხედვით უნდა განხილული იქნეს სასამართლოს სამსჯავრო სხდომაზე. აშკარაა, რომ ეს გარემოება ჰქმნის ისედაც ძალზე დატვირთულ სახალხო სა-

სამართლოსათვის კიდევ მეტს დატვირთვას, საკითხების განხილვის დაგვიანებას, ამით ჯარიმის თავის დროზედ გადაუხდელობას და ხშირად საკითხების განხილვის გაჭიანურების გამო დაინტერესებულ პირთა მხრით უკმაყოფილებას. რომ ყოველივე ეს აცილებული იქნეს ჩემის აზრით, მიზანშეწონილი იქნება, რომ ჯარიმის გადახდევინების საკითხი, როგორც სამოქალაქო, ისე სისხლის სამართლის საქმეების გამო, ისმებოდეს სასამართლოს განმკარგულებელ სხდომაზე. ამით კანონი არსებითად დიდით არ დაირღვევი და საქმე და მისი ინტერესები კი თვალსაჩინოდ მოიგებს.

2. სიღარიბის ფაქტის დადასტურება, როგორც საერთო წესი, სასამართლოს სამსჯავრო სხდომაზე ხდება. არის თუ არა ეს მიზანშეწონილი? ჩემის აზრით არ არის. როგორც პრაქტიკა გვიჩვენებს, სიღარიბის ფაქტის დადასტურება იშვიათ შემთხვევაში ხდება მოწმეთა ჩვენებით, და უამრავ შემთხვევაში კი ამ ფაქტის დადასტურება ეყრდნობა სათანადო საბუთებს, სათანადო ორგანოებისაგან გაცემულს. რაღა უნდა დაუმატოს სასამართლო ასეთს საბუთს სამსჯავრო სხდომაზე გარდა იმისა, რომ ერთნაირი ფორმალბა შეასრულოს? მერმე რისთვისაა ეს ფორმალბა საჭირო, ვანა ამას მოითხოვს საქმის ინტერესები? სრულებითაც არა, პირუკულმა შესაძლებელია ისეთი შემთხვევები, როდესაც სიღარიბის ფაქტის დადასტურება საჭიროა მხოლოდ სასამართლოს ხარჯებისაგან გასათავისუფლებლად და ეს ხარჯები ხშირად იწყება ერთი მანეთიდან და იშვიათად თუ აღემატება ათ მანეთს, როგორც მაგ., ხარჯები სასამართლოსი, წლოვანების ფაქტის დადასტურებლად, ჯარიმის მოხსნისათვის და სხვა და სხვა. ვფიქრობ, რომ შესაძლებელ შემთხვევებში მიზანშეწონილი იქნებოდა, თუ სიღარიბის ფაქტის დადასტურება მოხდებოდა მოსამართლის დადგენილებით სამსჯავრო სხდომის გარეშე.

3. სასამართლოს ხარჯების წარმოებისა და ბაჟების აკრფვის შესახებ ორი აზრი შეუძლებელია. აუცილებლად საჭიროა გამოყოფილი იქნეს აღმასკომის და ფინსახკომის შეთანხმებით ერთი თანამშრომელი, რომელსაც დაეკისრება მარკების გაყიდვა და პასუხისმგებლობა აღნიშნული ორგანოების წინაშე. ეს გარემოება ერთის მხრით განტვირთავს ისედაც დატვირთულ მოსამართლეს და მეორეს მხრით კი, და ესაა უმთავრესი ააპაღლებს მის ავტორიტეტს მოსახლეობის თვალში.

დ. სიხაძე.

პირობითი სასჯელის შემზარდების შესახებ

„საბჭოთა სამართლის“ № 13-ში არისწერილი მის. ხერხეულიძისა, რომელიც ამბობს, რომ როდესაც ბრალდებული თავს არა სცნობს დამნაშავედ, მას არ უნდა შეეფარდოს პირობითი სასჯელი. ჩვენ ვერ დავთანხმებით ამ წერილის ავტორს, რადგანაც ამ საკითხი გადაწყვეტა დამოკიდებულია საქმის სხვა და სხვა გარემოებაზედ.—როგორ შეიძლება სასამართლომ ჯიუტობა გასწიოს და ბრალდებულს მხოლოდ იმიტომ რომ თავი არა სცნობს დამნაშავედ, არ შეუფარდოს პირობითი სასჯელი და ისიც იმ დროს, როდესაც ბრალდებული არის ღარიბი, უგვიცო-

პირველადა პასუხისმგებში მიცემული, წვრილ-შვილის პატრონი, და ოჯახის ერთად ერთი მარჩენალი? თავი რომ არ სცნო დამნაშავედ, ეს ხომ მას ნამდვილად შეუგნებლობით მოუვიდა. ასეთი შეუგნებელის მიმართ სასამართლო უნდა ეცადოს, რომ გამოასწოროს იგი და თუ არ გამოასწორდება, ხომ უარესი მოუვა. რასაკვირველია, სასამართლო ვალდებულია აუხსნას მსჯავრდებულს მნიშვნელობა პირობითი სასჯელისა. პირობითი სასჯელის დედება უძლიერესი საშუალებაა ზოგიერთ შემთხვევაში ბოროტმოქმედის გაწორებისათვის, ასე რომ მიხ. ხერხეულიძის შეხედულება არაა სრულებით სწორი და მისაღები.

ი. კაციტაძე.

ტარმინოლოგიის მასალისათვის

M.

- Магазин—მაღაზია
- Магазинный—სამაღაზიო
- Магометанин—მაჰმადიანი
- Магометанство—მაჰმადიანობა
- Майорат—მაჰორატი
- Майоратное имение—სამაჰორატო მამული
- Маклер—(მაკლერი), დალალი
- Маклерство, маклерствовать—(მაკლერობა), დალალობა
- Маклерская книга—(სამაკლერო) სადალალი დავთარი
- Максимум—მაქსიმუმი
- Максимальный—მაქსიმალური
- Маловажность—კნინობა, შეურაცხობა, სიმცირე
- Маловажный—კნინი, შეურაცხი, მცირე
- Малограмотность—მცირე წიგნარობა, კნინწიგნარობა
- Малограмотный—მცირეწიგნარი, კნინწიგნარი
- Малолетний—მცირეწლოვანი
- Малолетство—მცირეწლოვანება
- Мандат—მანდატი
- Мандатарий—მანდატარი, მანდატოსანი
- Манифест—მანიფესტი
- Манифестация—მანიფესტაცია
- Манифестировать—მანიფესტირება
- Мануфактура—მანუფაქტურა, ფართლეულობა, ფართალი
- Мануфактурный—სამანუფაქტურო, საფართლო, საფართლეულო
- Мануфактурный товар—ფართლეულობა, ფართლეული, ფართალი
- Мануфактурист, мануфактурищик—მანუფაქტურისტი, მეფართლე
- Марать—შებლაღვა
- Марка—მარკა
- Марочный—სამარკო
- Мародерство, мародерствовать—თარეში, თარეშობა, მოთარეშობა, თარეშება
- Мародер—მოთარეშე
- Маршрут—მარშრუტი, სავალგეზი
- Маршрутный—სამარშრუტო, სასავალგეზო, სავალგეზური
- Масса—მასა
- Массовый—მასური (და არა მასიური)
- Мастер—ოსტატი, ხელოსანი

- Мастеровой—ხელოსანი
- Мастерская—სახელოსნო
- Мастерски—ოსტატურად
- Мастерской—ოსტატური
- Мастерство—ოსტატობა; ხელოსნობა
- Масштаб—მასშტაბი, ზომსადარი, ფარდსაზომი
- Материал—მასალა, მატერიალი
- Материальный—სამასალო, სამატერიალო
- Материальное право—მატერიალური სამართალი
- Материализм—მატერიალიზმი
- Материалист—მატერიალისტი
- Материалистический—მატერიალისტური
- Матрос—მატროსი, მეზღვაური
- Машина—მაშინა, მანქანა
- Машинный—მაშინური, მანქანური
- Машивальный—მაშინალი
- Маяк—ზღვის კანდელი
- Мгновение—მეუი
- Мгновенно—მეის, მეყსეულად
- Мгновенность—მეყსეულობა
- Мгновенный—მეისი, მეყსეული
- Медицина—მედიცინა
- Медицинский—სამედიცინო, მედიცინური
- Медик—მედიკოსი
- Медленно—ნელა, ნელიად, მდოვრე
- Медленность—ნელიადობა, სიმდოვრე
- Медленный—ნელი, ნელიადი, მდოვრე
- Межа—მიჯნა
- Международный—საერთაშორისო
- Международное право—საერთაშორისო სამართალი
- Межевание—მიჯვნა
- Межевой—სამიჯნო, სამიჯნავი
- Межевой знак—სამანი
- Межник—მომიჯნე
- Межу поставить—სამანის ჩასმა ან ჩადდება
- Мелиорация—მელიორაცია
- Мелиорационный—მელიორაციული, სამელიორაციო
- Мелкий—წვრილი
- Мелочь—წვრილმანი; წვრილი ფული
- Мелочный—წვრილმანური; საწვრილმანო
- Мена—გაცვლილობა
- Меновой—გაცვლილობითი
- Меновой акт—გაცვლილობის სიგელი, აქტი
- Меньший—უმცირესი
- Меньшой (брат)—უმცროსი (ძმა)
- Меншинство—უმცირესობა
- Меняльная лавка—ზარაფხანა, საკერმე
- Меняла—ზარაფი, მეკერმე
- Мера (размер)—ზომა
- Мера (мера жидкости и сыпучих тел)—საწყაო
- Мерило (мера) საზომი
- Мерить—ზომვა; წყვა
- Меры и весы—საზომ-საწონი
- Мера пресечения—აღკვეთის ან აღმკვეთი ღონისძიება
- Меры пресечения способов уклонения от следствия и суда—გამოძიებისა და სასამართლოსაგან განრიდების საშუალებათა აღმკვეთი ღონისძიება

ფოტო

სიტყვის სიმძიმეს, უხეშობასა და ულაზათობას, მაგრამ უკეთესისათვის ვერ მიგვეგნო. ამას წინად ქართლში ვიყავი და სასამართლოში ადგილობრივმა გლეხმა განაცხადა: მაგ ქალაქი არ წამიკითხავს, რადგანაც უწიგნარი ვარო. სიტყვა მეუცხოვა, ჩავიწერე და ეს ხალხური ტერმინი გავაცანი მთავარ სატერმინოლოგია კომიტეტის მდივნის პატივცემულ ვ. ბერიძეს, რომელმაც ძალიან მოიწონა, და მეც ამიტომ გავბედე და შევიტანე ჩემს „მასალებში“ ტერმინები „უწიგნარობა“ და „უწიგნარი.“

3) როგორ უნდა გამოვსთქვათ ქართულად რუსული სიტყვა **наоборот**: პირიქით თუ პირუკუღმა? მოქალაქეობრივი უფლება თუმცა მოპოებული აქვს პირველ სიტყვას, მაგრამ მე მას მაინცა და მაინც სიტყვა „პირუკუღმა“ ვამჯობინე, ვინაიდან 1) „პირუკუღმა“ მართლა იმასვე ნიშნავს, რასაც **наоборот**, 2) ეს სიტყვა ჩვენს მწერლობაში აქა იქ უკვე შემოღებულია (მ. ჯავახიშვილი) და 3) სიტყვა „პირიქით“ ნიშნავს—გადაღმა მხარეს და „პირაქეთ“ კი—გადმოღმა მხარეს, აქედან—პირიქეთლები—გადაღმელები, პირაქეთლები—გადმოღმელები, პირაქეთი და პირიქითი ხევისურეთი და სხ.

4) რუსულის კონსტრუქციის გავლენით ხშირად ვამბობთ და ვსწერთ: ვსაჭიროებ, საჭიროებ, საჭიროებს პურს ან პურში, რაც ქართული კონსტრუქციის დამახინჯებაა და არაფრით, თუ არ ჩვენი დაუდევრობით და დაუფიქრებლობით, არ აიხსნება და რაც ჯერ კიდევ 1911 წელს აღნიშნა თავის ფრიად საინტერესო წერილებში თ. სახოკიამ „სახალხო გაზეთში“. ქართულად უნდა ვსთქვაო და ვსწეროთ: მესაჭიროება, მეჭირვება ან მჭირდება რამე—პური, წყალი და სხ.

3. ქავთარაძე.

სიღნაღი. მიხ. ნასიძეს. თქვენი წერილი „გლეხი ქალის მღვთმარების შესახებ“—მოთავსებულ იქნება ჩვენს ჟურნალში მის შემდეგ, რაც იქ მოყვანილი ფაქტები დადასტურდება. მიღებულია ზომები უახლოეს მომავალში საქმის გამოსარკვევად.

ხრესილი. ი. ფრუიძეს. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის გამარტივების შესახებ საკმაოდ გამოთქმულ იქნა აზრი. თქვენს წერილში მხოლოდ გამეორებაა. მოგვაწოდეთ წერილები სხვა საკითხებზე.

აქ. ი. კაციტაძეს. თქვენი წერილი „მიწის მოწყობის ახალი ფორმების შესახებ“—ჩვენი ჟურნალისათვის არ არის გამოსადეგი, თუმცა საკითხი თავისთავად საინტერესოა. გამოაქვეყნეთ სოველდლიურ პრესაში.

პროვინციაში მყოფ იუსტიციის მუშაკებს. რედაქცია სთხოვს პროვინციაში მომუშავე ამხანაგებს მოგვაწოდონ მასალები ადგილობრივად იუსტიციის ორგანოებში ჩატარებულ გამოკვლევების შესახებ.

შეცდომის განმარტება.

„საბჭოთა სამართლის“ № 15-ში მოთავსებულ ამხ. ბიქტორ შონიას წერილში „თემალმასკომებზე ქვემდებარე საქმეების შესახებ“ გაპარულია შემდეგი კორექტურული შეცდომა. **სწერია:** „წანახედის სისხ. სამ. წესით გარჩევა, ამნისტიის სწორად შეფარდება და სხვ.“ **უნდა იყოს:** „წანახედის სამოქალაქო საქმეების სისხ. სამ. წესით გარჩევა, ამნისტიის ირა სწორად შეფარდება“ და სხვ.

რედაქციის სკან.

1. რედაქცია სთხოვს ავტორების კვიკუხანონ ხელთნაწერები ან მანქანასე გადაბეჭდილი, ან დაწერილი სუფთა ხელით ფურცელის ერთ კუკრდზე.
2. რედაქცია იტოვებს რედაქციული შესწორებების და შემაჯავბების უფლებას, თუ არ არის ავტორის ჰირდახირი წინახდმდეგობა.
3. დაწუნებულ მასალას რედაქცია უგან არ აბრუნებს.

ქანონებელი კანონების მიმოხილვა

1928 წ. ივლისის 16-დან ივლისის 31-მდე.

ამერ-კავკასიის ს.ფ.ს.რ.-ის კანონმდებლობა

კონტროლი.

Об увязке контрольно-ревизионной работы ведомств и учреждений с народным комиссариатом рабоче-крестьянской инспекции ЗСФСР (ს.კ. ს-ოს 1928 წ. ივლისის 12 დადგ. № 57. — „ზარ. ვოსტ.“ № 172, ივლისის 27).

უწყებათა და დაწესებულებათა საკონტროლო-სამიმოკვლევო მუშაობა გათვალისწინებულ უნდა იქნეს წლიური გეგმებით, ამ გეგმების ამ-კავკ. მუშგლეხინთან შეთანხმებით. ასეთ გეგმაში გათვალისწინებულ უნდა იქნეს მიმოკვლევის ან რევიზიის მიზანი, საზღვრები და ობიექტი, ვადა და სარევიზიო კომისიის და საკონტროლო აპარატის შემადგენლობა.

საკონტროლო-სარევიზიო ფუნქციებით აღჭურვილ უწყებებს და დაწესებულებებს საერთო წესად, წელიწადში ერთ რევიზიისა და მიმოკვლევაზე მეტის მოხდენა არ შეუძლიან, თვით ეს რევიზია ერთ თვეზე მეტს არ უნდა გრძელდებოდეს. ამ წესის გადახვევა შეიძლება მარტოდენ ამ-კავკ. მუშგლეხინის ნებაართვით, ყოველი რევიზია და კონტროლი გეგმის გარეშე შეთანხმებულ უნდა იქნეს ამ-კავკ. მუშგლეხინთან, ხოლო გადაუდებელ შემთხვევაში იგი შეიძლება მოხდეს შეუთანხმებლადაც, მაგრამ ასეთ შემთხვევაში ეს გარემოება უნდა ეცნობოს მუშგლეხინს, რომელსაც პარალელისმის ასაცილებლად შეუძლიან შეაჩეროს ასეთი რევიზია.

სარევიზიო მუშაობის შედეგებს, დასკვნებსა და განკარგულებებთან ერთად, საუწყებო საკონტროლო ორგანო წარუდგენს სათანადო ცენტრალურ დაწესებულებას, ხოლო ასლებს—ამ-კავკ. მუშგლეხინს.

სარევიზიო-საკონტროლო მუშაობის დარგში გამოცდილების ურთიერთ გასაზიარებლად და ამ მუშაობის მოსაწესრიგებლად ეწყობა მუდმივი თათბირი სარევიზიო-საკონტროლო ორგანოების წარმომდგენლებისაგან. რომელიც იკრიბება პერიოდულად მუშგლეხინის კოლეგიის ერთ-ერთი წევრის თავმჯდომარეობით. თათბირის დიდგენილებანი გაეგზავნება დასამტკიცებლად მუშ. და გლ. ინსპექციის კომისარს, ხოლო დანტერესებულ უწყებათ და დაწესებულებათ—სახელმძღვანელოდ.

ამ-კავკ. ს.ფ.ს.რ.-ში შემავალი რესპუბლიკების სახკომ-საბკომბა ამა დადგენილების გამოქვეყნების დღიდან ორი კვირის განმავლობაში უნდა გამოსცენ ანალოგიური დადგენილებანი რესპუბლიკანური ორგანოებისათვის.

კრედიტი.

Об изменении п. 35 нормального устава с-х. кредитного товарищества (ს.კ. ს-ოს 1928 წ. ივლისის 12 დადგ. № 56, — „ზარ. ვოსტ.“ № 171, ივლისის 26).

სათადარიგო კაპიტალი შესდგება წმინდა მოგების ყოველწლიურ ანარიცხებით არა ნაკლებ 20 პროც, რაოდენობით სათანადარიგო კაპიტალის პროცენტებით და ყველა სხვა თანხით, რაც საერთო კრების დადგენილებით ჩაირიცხება სათანადარიგო კაპიტალში უკეთეს სათანადარიგო კაპიტალი მიღწევს ძირითადი კაპიტალის 50%⁰, საერთო კრებას შეუძლიან შესწყვიტოს ანარიცხები სათანადარიგო კაპიტალში.

ამხანაგობა მოვალეა სამი თვის ვადაში მოგების განაწილების შესახებ საერთო კრების დადგენილების დღიდან გადასცეს ანარიცხები სპეციალურ ანაბარად რესპუბლიკის სას.-სამეურნეო ბანკის განსაკუთრებულ ფონდში, საიდგანაც ასეთი ანაბარი გაიცემა სპეციალურ კანონში განსაზღვრული წესით.

ზღოვა.

О компенсации рабочих и служащих от ЗСФСР участвующих на Всесоюзной Олимпиаде (ს.კ. ს-ოს 1928 წ. ივლისის 24-ს დადგ., „ზარ. ვოსტ.“ № 172, ივლისის 27).

სრულიად საკავშირო ოლიმპიადის მონაწილე ყველა მუშა-მოსამსახურეს უნდა შეენარჩინოს სამსახური და საშუალო ხელფასი.

ვაჭრობა და მრეწველობა.

О порядке образования и ликвидации государственных синдикатов и синдикатских соглашений (конвенций) в ЗСФСР

(ც. ა-კ-ისა და ს.კ. ს-ოს 1928 წ. ივლისის 7 დადგ. „ზარ. ვოსტ.“ № 170, ივლისის 25).

დადგენილება გამოცემულია თანახმად ს.ს.რ.კ.ც.ა. კ-ისა და ს.კ. ს-ოს დადგენილების (ს.ს.რ.კ. კან. კრ., 1928 წ. № 16, მუხ. 128, 129 და 130) მე-3 მუხლისა. იგი წარმოადგენს ს.ს.რ.კ.ც.ს. კ-ის და ს.კ. ს-ოს 1928 წ. თებერვლის 29 დადგენილების განვითარებას და განსაზღვრავს საერთო დებულებებს, სინდიკატის დაარსების, მისი წესდების დამტკიცების და შეცვლის, კაპიტალის შექმნის წესს, წევრთა უფლებას და სხვ. და ეხება როგორც ფედერაციული მნიშვნელობის, ცალკე რესპუბლიკანური და ადგილობრივი მნიშვნელობის ტრესტების გაერთიანებას სინდიკატებში და სინდიკატურ შეთანხმებებში (კონვენციაში) ამ-კავკ. ს.ფ.ს.რ. მაშტაბით.

სამართველო ს.ს.რ. კანონმდებლობა

ადმინისტრაციული გადასახდელი.

სამაზრო აღმასრულებელი კომიტეტების და საქალაქო საბჭოების მიერ სავალდებულო დადგენილებათა გამოცემისა და ამ დადგენილებათა დარღვევისათვის ადმინისტრაციული წესით გადასახდელის დადების დებულების შეცვლის შესახებ (ც. ა-კ-ისა და ს.კ. ს-ოს 1928 წ. ივლისის 20 დადგ. № 48 — „კომუნისტი“, № 172, ივლისის 27).

შეცვლილია სულ შვიდი მუხლი: მე-4 მუხლი შეცვლილია იმ მხრივ, რომ სავალდ. დადგ. არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს არა მარტო კანონებს და სახ. კომისარიატების აქტებს, როგორც წინედ იყო, არამედ აგრეთვე ზემდგომ აღმასკომის დადგენილებას. ინსტრუქციას ან სხვა აქტსაც.

მე-17 მუხლში შეცვლილია გადასახდელის რაოდენობა და, გარდა ამისა, გამოყოფილია ცალკე ტფილისი: ტფილისის აღმასკომის ან საბჭოს და მათი პრეზიდიუმების დადგენილებათა დარღვევისათვის დაწესებულია; ქ. ტფილისისათვის—ჯარიმა 100 მანეთამდე, იძულებითი მუშაობა ან დატუსალება ერთ თვემდე; სოფლებისათვის—ხუთ მანეთამდე (წინედ—ათ მანეთამდე) ან იძულებითი მუშაობა ერთ კვირამდე; ყველა სხვა აღმასკომებისა და ქალაქის საბჭოების სავალდ. დადგენილებათა დარღვევისათვის—ჯარიმა 50 მანეთამდე, იძულებითი მუშაობა ან დატუსალება ორ კვირამდე (იყო 100 მან. და—ერთი თვე), ხოლო სოფლებისათვის—ჯარიმა 5 მანეთამდე (იყო—10) ან იძულებითი მუშაობა ერთ კვირამდე.

მე-19 მუხლში ჩამატებულია, რომ სოფლად ჯარიმა 3 მანეთამდე შეიძლება შეიცვალოს იძულებითი მუშაობად ორ დღემდე, ხოლო 3 მანეთიდან 5 მანეთამდე—მუშაობად სამ დღემდე...

მე-22 მუხლში ჩამატებულია, რომ ქვათურის, ხაშურისა, ბორჯომისა და სამტრედიის ქალ. საბჭოების და მათი პრეზიდიუმების მიერ გამოც. სავალდებულო დადგენილებათა დარღვევისათვის ადმინისტრაციულ გადასახდელს გაღასწყვეტს სათანადო საქალაქო საბჭოს პრეზიდიუმში.

მე-27 მუხ. შეცვლილია იმით, რომ ამ მუხლის დასაწყისში იმ პირობა ჩამოთვლის ნაცვლად, ვისაც უნდა წარედგინოს ოქმი, 22 მუხ. ცვლილებასთან შეფარდებით ზოგადად არის აღნიშნული რომ ეს ოქმი წარედგინება, კუთვნილებისამებრ იმ დაწესებულებას ან პირს, რომელსაც 22 მუხ. თანახმად მინიჭებული აქვს ადმინ. გადასახდელის დადების უფლება.

მე-33 მუხ. ცოტაოდნად შეცვლილია განსაჩივრების წესი ქ. ფოთისათვის, „ბ“ ბუნქტში,—განსაჩივრება, ამ შემთხვევაში მოტდება აღმასკომის პრეზიდიუმის ნაცვლად საქალაქო საბჭოს პრეზიდიუმში. გარდა ამისა ცალკე გათვალისწინებულია, რომ ამა მუხლის პირველ ორ ბუნქტში აღნიშნულ დადგენილებათა გარდა ყველა სხვა შემთხვევაში განსაჩივრება მოხდება სამაზრო აღმასკომის პრეზიდიუმში.

მე-40 მუხ. შეცვებულია იმის აღნიშვნით, ჯარიმის იძულებითი გადახდევინების დროს შეფარდებულ უნდა იქნეს „გადასახდელთა გადახდევინების დებულების“ (ს.ს.რ.კ. კან. კრ. 1925 წ. № 70, მუხ. 518) 17, 18 და 21 მუხ. და რომ მუშა-მოსამსახურესზე დადებული ჯარიმის იძულებითი გადახდევინება ვერ მიიქცევა სამუშაო ხელფასზე, რაც მუშა-მოსამსახურეს დამჭირავებლისაგან ერგება.

ამვე დადგენილებით გაუქმებულია აღნიშნული დებულების I-ლი მუხლი, ხოლო აფხაზეთის და აჭარის ც. ა. კ-ებს წინადადება მიეცა შეეთანხმონ თავიანთი დებულებანი სავალდებულო დადგენილებათა გამოცემის შესახებ ს.ს.რ.კ.ც. ა. კ-ისა და ს.კ. ს-ოს ა წ იანერის 4 დადგენილებას „ადმინისტრაციული წესით ჯარიმის დადების შეზღუდვის შესახებ“ („იხვესტია“, 1926 წ. № 13) და ამა დადგენილებას.

სათემო საბჭოების მიერ სავალდებულო დადგენილებათა გამოცემისა და ამ დადგენილებათა დარღვევისათვის ადმინისტრაციული გადასახდელის დადების წესის დებულების მე-5 მუხლის შეცვლისა და ამ დებულებათათვის მე-5 მუხლის დამატების შესახებ (ც. ა. კ-ისა და ს.კ. ს-ოს დადგ. № 49—„კომუნისტი“, № 171, ივლისის 26).

მე-5 მუხ. ახალი რედაქციით თემსაბჭოს სავალდებულო დადგენილების დარღვევისათვის დაწესებულია ორნაირი გადასახდელი —ჯარიმა არა უმეტეს 3 მან. და იძულებითი მუშაობა 5 დღემდე. გადასახდელის სახე უნდა აღინიშნოს თვით სავალდებულო დადგენილებაში.

იძულებითი მუშაობა შესრულებულ უნდა იქნეს იმ პირის მაცხოვრებელ ადგილას, რომელსაც ეს მუშაობა გადაეწყვიტა, ხოლო საპროცესოს მიხედვით სხვაგანაც, მაგრამ არა უშორეს 10 ვერსის მანძილისა აღნიშნულ პირის საცხოვრებელ ადგილიდან. მაზრალმასკომმა უნდა განსაზღვროს დრო, რომლის განმავლობაშიც იძულებითი მუშაობის შეფარდება სოფლად არ შეიძლება და სხვა დროისათვის უნდა იქნეს გადატანილი.

ახალი 5 მუხ. ძალით, უკეთუ დადგენილების დამრღვევს ჯარიმა გადაეწყვიტა, მან საამისო თანხა უნდა შეიტანოს არა უგვიანეს ორი კვირისა დღიდან მისთვის დადგენილების გამოცხადებისა იმ ადგილის მაზრალმასკომის ფინანსოფილების სალაროში, სადაც დარღვევა მოხდა ან სადაც დამრღვევი ცხოვრობს.

ამ ვადის შემდეგ გადახდევინება მიიქცევა დამრღვევის ქონებაზე საერთო იძულებითი წესისამებრ „გადასახადთა გადახდევინების დებულების“ (ს.ს.რ.კ. კან. კრ. 1925 წ. № 70, მუხ. 518) 17, 18 და 21 მუხ. შეფარდებით.

მუშა-მოსამსახურეზე დადებული ჯარიმის იძულებითი გადახდევინება ვერ მიიქცევა სამუშაო ხელფასზე, რაც მუშა მოსამსახურეს დამპირავებლისაგან ერგება.

სისხლის სამართლის კოდექსის თანახმად ადმინისტრაციული წესით სადევნელი ქმედობისათვის გადასახდელის დადების დებულების შეცვლების შესახებ. (ც. ა. კ-ის და ს. კ. ს-ოს 1928 წ. ივნისის 20 დადგ. № 50, „კომუნისტი“ № 169, ივლისის 22).

ზემოაღნიშნულ დებულებას (განოქვ. კან. კრ. 1927 წ. № 3 მუხ. 51) დაემატა ახალი 14¹ მუხ., რომლის ძალითაც, უკეთუ დადგენილების დამრღვევს ადმინისტრაციულ გადასახდელად ჯარიმა გადაეწყვიტა, მან საამისო თანხა უნდა შეიტანოს არა უგვიანეს ორი კვირისა დღიდან მისთვის დადგენილების გამოცხადებისა იმ ადგილის სამაზრო აღმასკომის ფინანსოფილების სალაროში სადაც დარღვევა მოხდა ან სადაც დამრღვევი ცხოვრობს.

ამ ვადის შემდეგ გადახდევინება მიიქცევა დამრღვევის ქონებაზე საერთო იძულებითი წესისამებრ „გადასახადთა გადახდევინების დებულების“ (ს.ს.რ.კ. კან. კრ. 1925 წ.; № 70, (მუხ. 518) 17, 18 და 21 მუხ. შეფარდებით.

მუშა-მოსამსახურეზე დადებული ჯარიმის იძულებითი გადახდევინება ვერ მიიქცევა იმ სამუშაო ხელფასზე, რაც მუშა-მოსამსახურეს დამპირავებლისაგან ერგება.

გადასახლება
საქართველოს ს. ს. რ-ში გადასახლების საქმის მიზნებისა, ორგანიზაციისა, გეგმების შედგენისა და გადასახლების ღონისძიებათა ფინანსურად მოგვარების წესის შესახებ. (ც. ა. კ-ისა და ს.კ. ს-ოს 1928 წ. მაისის 23 დადგ. № 42. „კომუნისტი“ № 168, ივლისის 21)

გამოც. ს. ს. რ. კ. ცაქ-ისა და ს. კ. ს-ოს 1928 წ. იანვრის 18 დადგ. თანახმად (ს. ს. რ. კ. კან. კრ. 1928 წ. № 8, მუხ. 63).

გადასახლების საქმისათვის რესპუბლიკანური გეგმის შედგენის და განხორციელების დროს მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული საქართველოში ზედმეტ მოსახლეობიანი რაიონების განტვირთვის

მელიორაციისა, და მიწათ მოწყობის განხორციელებით და ტყეების გაწმენდით მიღებულ მიწის ფონდზე ღონიერი მეურნეობათა დამკვიდრებისა და საქართველოს ფარგლებ გარედ ქარბი მოსახლეობის გადასახლების და სამისო ღონისძიებათა გადასახლების საერთოსაკავშირო გეგმასთან დაკავშირების საჭიროებანი.

მიწათ-მოქმედების სახ. კომისარიატმა მთავარი მიზნად ამ ს-ქმეში უნდა დაისახოს ზედმეტ მოსახლეობიან ადგილების განტვირთვა იმ ქარბი მოსახლეობისაგან, რომელიც სოფლის მეურნეობას ეწევა, მოაწყოს ეს ქარბი მოსახლეობა მელიორაციით მიღებულ ახალ გამოსადგე მიწებზე ალაზნის ზღვაში, ელდარის და შირაქის ველზე და სხვ., ტყეების გაწმენდით ქიათურის რაიონში, აფხაზეთში და აჭარაში მიღებულ მიწებზე და იმ ზედმეტ მიწებზე, რაც აღმოჩნდება მიწათ-მოწყობის წესით, გაითვალისწინოს შესაძლებლობა გადასახლებულთა განსაზღვრული ნაწილი საქართველოს გარედ წარზარებისა, კერძოდ შავი ზღვის ოლქში და სხვ. მასთანავე მიწათმოქმედების და შინ. საქმ. სახ. კომისარიატებმა უნდა მიიღონ მტკიცე ღონისძიებანი გადასახლების მეშვეობით მიწების თვითნებისად ხელში ჩაგდების წინააღმდეგ.

ს. ს. რ. კ. გადასახლების კომიტეტის წინაშე უნდა აღიძრას შუამდგომლობა, რათა საქირო კრედიტებით უზრუნველყოფილ იქნეს სათანადო რესპუბლიკანური გეგმით განზრახული მორწყვა და-შრობის სამუშაოები.

საქართველოს ფარგლებ გარედ გადასახლების გეგმა შეთანხმებულ უნდა იქნეს ს. ს. რ. კ. გადასახლების კომიტეტთან.

ტყეების გაწმენდით და მიწათმოწყობის წესით მიღებულ მიწის ფონდებზე გადასახლებისათვის საჭირო ღონისძიებანი ფინანსურად მოგვარებულ უნდა იქნეს რესპუბლიკანური სახსარით, ამავე სახსარს უნდა მიეკუთვნოს ის ხარჯიც, რაც დაკავშირებულ იქნება საქართველოს გარედ დასახლებულთა კონტინგენტის შერჩევასთან.

უნდა აღიძრას შუამდგომლობა იმის შესახებ, რომ ყველა ის ხარჯი, რაც დაკავშირებულ იქნება საქართველოდან გადასახლებულთა ჩრდილო-კავკასიაში და კერძოდ, შავი ზღვის ოლქში, გადასახლებასთან, მიეკუთვნოს საერთო საკავშირო ბიუჯეტს. ს. ს. რ. კავშირის გადასახლების კომიტეტის ხარჯთ-აღრიცხვით.

სასოფლო-სამ. კრედიტის ხაზით ღარიბ და შუათანა მეურნეობათ უნდა მიეცეს სესხი გადასახლებულთა მიერ გასაცემი ქონების შესაძენად.

გადასახლებულთ უფლება აქვთ გამოეცნოს ადგილას მიწები იჯარით ვაცენ ვადით სამ წლამდე—ის ნაკეთები, რომლებზედაც მრავალწლიანი კულტურაა, და ვადით ერთ წლამდე—ყველა სხვა ნაკვეთი, ხოლო იმას ვინც გაუწმენდავ ტყის ნაკვეთზე ან, საერთოდ, გამოსაყენებლად მოუშალა დებულ მიწაზე გადასახლებულთა, უფლება აქვს ყველა სახის მიწა იჯარით ვაცეს ვადით სამ წლამდე. ზემოაღნიშნულთან დაკავშირებით მიწის კოდექსის 170 მუხ. უნდა დაემატოს სათანადო შენიშვნა.

შემუშავებულ უნდა იქნეს ახლად დასახლებულ რაიონების გზატკეცილები და შარაზების გეგმებ მიწათ-მოქმედების სახ. კომ. თან შეთანხმებით, აგრეთვე იმ ღონისძიებათა გეგმები, რაც უზრუნველყოფს გადასახლებულთა აგრონომიულ, ვეტერინარულ და სამკურნალო-სასანიტარო დახმარებას, მათთვის ინვენტარის მიწოდებას და სხვ. ამისათვის საჭირო სახსარი გათვალისწინებულ უნდა იქნეს სათანადო საუწყებო ხარჯთ-აღრიცხვებითა და საწარმოო საფინანსო გეგმებით

მიწათ-მოქმედების კომისარიატმა უნდა შეადგინოს სამი თვის განმავლობაში გადასახლების გეგმა 10—15 წლისათვის.

სოფლის მეურნეობა შეღავათები.

ყოფილი წითელი პარტიზანებისა და წითელი გვარდიელებისა და აგრეთვე მათ შემდეგ დარჩენილი ოჯახების მეურნეობათათვის ხარისხოვანი სათესლე მასალის შეღავათიან პირობებში მიწოდების შესახებ. (ს. კ. ს-ოს 1928 წ. ივნისის 19 დადგ.—„კომუნისტი“—№ 175, ივლისის 31).

სათაურში აღნიშნულ პირებისათვის მისაცემი სათესლე მასალის საგასაცემო ფასი შემცირებულ უნდა იქნეს 10%—ით ამა თუ იმ რაიონში ერთ ფუთ გასაცემ სათესლე მასალაზე არსებულ ფასებთან შედარებით. ამ მასალის შეღავათიან პირობებში მიეცემა სწარმოებს იმ სიღებში მიხედვით, რასაც ადგილობრივ შემუშავებენ სპეციალური კომისიები (საკრ. აზნან. და თემალმასკომების წარმომადგენლებისაგან შემდგარი), სათანადო ორგანოების მიერ გაცემული მოწოდებით.

ამ დადგენილების აღსრულებისათვის თვალყურის დევნება დაკისრებული აქვს სამაზრო აღმასკომს.

ქვიზიალური ნაწილი

შინაარსი: იუსტიციის სახალხო კომისარიატის განმარტება. — იუსტიციის სახალხო კომისარიატის საკანონმდებლო განყოფილების დასკვნ. — ცირკულარი № 22. — შრომის სახალხო კომისარიატის განმარტება.

იუსტიციის სახალხო კომისარიატის განმარტება

ჯანმრთელობის სახალხო კომისარიატის გ/წ. აგვისტოს 9-ის № 06725 შეკითხვაზე.

ს. ს. რ. სახალხო კომისართა საბჭოს ა-წ იენისის 15-ის დადგენილება „სოფლის სამკურნალო დახმარებით უზრუნველყოფისა და სასოფლო-სამედიცინო პერსონალის ნივთიერი მდგომარეობის და ყოფა-ცხოვრების გაუმჯობესების შესახებ“, როგორც ამა დადგენილების პირველი მუხლიდან სჩანს, შეეხება „სასოფლო-კვალიფიციურ სამედიცინო პერსონალს“. საკითხია, თუ ვის ეწოდება „სასოფლო-კვალიფიციური სამედიცინო პერსონალი“ ანუ გარკვეულ პასუხს იძლევა დადგენილების მე-2, 4 და 5 მუხლები; მეორე მუხლის თანახმად „სასოფლო სამედიცინო პერსონალი იქნება ის, რომელიც მუშაობისათვის „სოფლად“ არის „მიწვეული“; მეორე მუხლის თანახმად ის, რომელიც „სოფლად მუშაობს“, და მესამე მუხლის თანახმად — ის, რომელიც მუშაობისათვის — „სოფლად“ არის „წასული“. ამრიგად ზემოაღნიშნული დადგენილება შეიძლება იქნეს გავრცელებული მხოლოდ იმ სამედიცინო პერსონალზე, რომელიც მუშაობისათვის „მიწვეულია“ სოფლად, და „სოფლად“ მუშაობს.

რამდენადაც სამაზრო ქალაქები და ქალაქის ტიპის დასახლებული ადგილები. რომელიც სათანადო წესით ცნობილი არიან ასეთებით არ წარმოადგენენ სოფლებს, ასეთ ადგილებში მუშაობისათვის მიწვეული სამედიცინო პერსონალი არ იქნება ამ დადგენილების თვალსაზრისით „სასოფლო“ სამედიცინო პერსონალი, თუნდაც იგი აწვდიდეს სამედიცინო დახმარებას ამ ადგილების გარშემო მდებარე სოფლის მოსახლეობას. დადგენილების აზრი სწორედ იმაში მდგომარეობს. რომ განსაკუთრებული შეღავათების დაწესებით მიიზიდოს სოფლად სამედიცინო პერსონალი, რომელსაც სოფლის ძველ პირობებში უხდებოდა ცხოვრება და ელმოება, და იმ პერსონალსაც რომელსაც უხდებოდა ცხოვრება და ელმოება სამაზრო ქალაქებისა და ქალაქის ტიპის დასახლებულ ადგილების შედარებით უკეთეს პირობებში.

იუსტიციის სახალხო კომისარი: **ი. ვარძიელი**
საკანონმდებლო განყ. გამგე: **როინაშვილი**

დასკვნა

იუსტიციის სახალხო კომისარიატის საკანონმდებლო განყოფილებისა

საქართველოს ს. ს. რ. სახალხო კომისართა საბჭოს 1927 წ. იენისის 15 დადგენილების მე-8 მუხლის გამო.

ჯანმრთელობის დაცვის სახალხო კომისარიატი თავისი № 06714 მიმართვით თხოულობს იმის განმარტებას, ეკუთვნის თუ არა სახკომსაბჭოს 1927 წ. იენისის 15 დადგენილების მე-8 მუხლში აღნიშნულ სამედიცინო დარგის მომუშავეთა რიცხვს: 1) ფარმაცევტები, 2) საზოგადოდ ყველა აფთიაქში მომუშავე და 3) საშუალო სამედიცინო პერსონალი.

იუსტიციის სახალხო კომისარიატმა განიხილა მიმოწერა ჯანმრთელობის დაცვის და განათლების სახალხო კომისარიატების წარმომადგენელთა მონაწილეობით და სცნო შემდეგი:

სახკომსაბჭოს 1927 წ. იენისის 15-ის დადგენილებით „სოფლის სამკურნალო დახმარებით უზრუნველყოფისა და სასოფლო-სამედიცინო პერსონალის ნივთიერი მდგომარეობისა და ყოფა-ცხოვრების გაუმჯობესების შესახებ“ (კან. კრ. 1927 წ. № 6, მუხ. 95) — სამედიცინო პერსონალს მინიჭებული აქვს სხვადასხვა შეღავათი და უფლება, სხვათა შორის, მე-8 მუხლით მათი შვილების სწავლის შეღავათიანი პირობებისა, სახელდობრ **სამკურნალო დარგში მომუშავეთა** შვილებს, რომელ მომუშავეთაც სოფლად საბჭოთა ხელისუფლების დროს უმუშავნიათ არა ნაკლებ სამის წლისა

მინიჭებული აქვთ შეღავათიანი პირობები უმაღლეს სასწავლებელში ტენიკუმში და II საფეხურის სკოლებში შესვლისათვის, და აგრეთვე უსასყიდლო სწავლება სასწავლებელში და, შეძლებისდაგვარად უზრუნველყოფა სტიპენდიებით.

ჯანმრთელობის დაცვის სახალხო კომისარიატის მიერ დასმულ საკითხის გადასაწყვეტად უნდა გამოარკვეულ იქნეს, რა აზრითაა კანონში ნახმარევი ტერმინი „**სამედიცინო დარგის მომუშავე**“ ამ კითხვაზე პასუხს იძლევა საქართველოს ც. ა. კ-ისა სახკომსაბჭოს 1927 წ. მაისის 20 დადგენილება № 50 (კან. კრ. № 5 1927 წ. მუხ. 79) „**სამედიცინო დარგის მომუშავეთა**“ პროფესიონალურ მუშაობისა და უფლება მოვალეობათა შესახებ. ამა დადგენილების 1 მუხლი შეიცავს სამედიცინო დარგის მომუშავეთა ამოწურავ სიას; ასეთ მომუშავეებათ ჩაითვლებიან შემდეგი წოდების პირნი: 1) ექიმი, 2) კბილის ექიმი, 3) ექიმის თანაშემწე, 4) ბებია-ქალი, 5) ფარმაცევტი და 6) სამედიცინო და

ზემოაღნიშნულის მიხედვით უნდა ესცნოთ, რომ ც. ა. კ-ისა და სახკომსაბჭოს 1927 წ. იენისის 15 დადგენილების მე-8 მუხლის ძალით უსასყიდლო სწავლებისა და ამ მუხლში გათვალისწინებულ სხვა შეღავათების მიღების უფლება აქვთ მარტოდენ ზემოაღნიშნულ სამედიცინო პერსონალის შვილებს. ამიტომ, უნდა ესცნოთ რომ ჯანმრთელობის დაცვის სახ. კომისარიატის შეკითხვაში სახსენებ პირთაგან აღნიშნული უფლება ენიჭებათ მარტოდენ **ფარმაცევტების** შვილებს, საშუალო სამედიცინო პერსონალიდან **ექიმის თანაშემწეების, ბებია-ქალებისა და სამედიცინო დების** შვილებს, უკეთუ მედიცინის დარგის აღნიშნულ მომუშავეთ საბჭოთა ხელისუფლების დროს უმუშავნიათ სოფლად არა ნაკლებ 3 წ. და უკეთუ მათი წოდება შეეფერება ც. ა. კ-ისა და სახკომსაბჭოს № 50 დადგენილებაში თვითთელი მათგანისათვის განსაზღვრულ პირობას (24, 25, 32 და 35 მუხ.) და უკეთუ რასაკვირველია, ისინი თავის სპეციალობაში მუშაობენ.

იუსტიციის სახალხო კომისარი **ვარძიელი**
საკანონმდებლო განყოფილების გამგე **როინაშვილი**
წვერი კონსულტანტი **ალხოვი**
1927 წ. იენისის 3

ცირკულარი № 22.

სამაზრო და სახალხო სასამართლოებს და გამოძიებლებს.

ასლი უზენაეს სასამართლოს, პროკურორებს და აჭარის, აფხაზეთის და სამხრეთ-ოსეთის იუსტიციის სახალხო კომისარიატებს.

შრომის კანონთა კოდექსის 78 მუხ. თანახმად მუშა-მოსამსახურეს, რომელიც გაწვეულ იქნება სასამართლოში ექსპერტად, შეინახება საშუალო სამუშაო ხელფასი მის მიერ სასამართლო ხელისუფლების დავალებათა შესრულების მივლი დროის განმავლობაში.

აღნიშნულის მიხედვით, იუსტიციის სახალხო კომისარიატი, შესაცვლელად 1923 წ. დეკემბრის 23 ცირკულარის („მოამბე“, 1923 წ. № 1, გვ. 3) მე-5 მუხლისა სისხლის სამართლის საქმეზე გაწვეული ექსპერტის გასამრჯელოს შესახებ, წინადადებას აძლევს სასამართლოებს არ აძლიონ სამოქალაქო თუ სისხლის სამართლის საქმეზე ექსპერტად გაწვეულ მუშა-მოსამსახურეებს, რომელიც შრომის კანონთა კოდექსის 78 მუხ. ძალით ენახებათ საშუალო ხელფასი მუშაობის ან სამსახურის ადგილას, გასამრჯელო ამ მუშაობისათვის, რასაც ისინი გასწევენ შრომის სახალხო კომისარიატის მიერ განსაზღვრულ სამსახურის სამუშაო საათებში.

იუსტიციის სახალხო კომისარი **შ. მათიკაშვილი**.
სასამართლო მმართველობის განყოფილების გამგე **ი. სიჭინავა**.

1928 წ. აგვისტოს 10.

ყველა მაზრის და სახალხო მოსამართლეს. ასლი: უზენაეს სასამართლოს და აფხაზეთის, აჭარისტანის და სამხრეთ-ოსეთის იუსტსახკომებს.

ამასთანავე გეგზავნებთ შრომის სახკომატის ა. წ. 11 აპრილის № 4386 ცირკულარული განმარტება თუ რა პირობების დაცვით შეუძლიათ იმსახურონ სოციალურ კმაყოფაზე მყოფ პირთ-სახელმძღვანელოდ.

სასამართლო მმართველობის განყ. გამგე სიჭინავა.

1928 წ. აგვისტოს 2.

შრომის სახალხო კომისარიატის განმარტებება

ყველა დამზღვევ სალაროს.

ს. ს. რ. კავშირის შრომის სახალხო კომისარიატის სოციალური დაზღვევის განყოფილების 1925 წ. აპრილის 4-ს № 114/906 დადგენილების („იმ პირის ქონებრივი მდგომარეობის გამორკვევის შესახებ, რომელსაც უფლება აქვს უზრუნველყოფილ იქნეს სოციალური დაზღვევის წესით“) მე-4 მუხ. შეფარდების დროს სრულიად საქართველოს სოციალური დაზღვევის კომიტეტი წინადადებას იძლევა სახელმძღვანელოთ მიღებულ იქნეს შემდეგი:

პენსია და საშოვარი ერთად არ უნდა აღემატებოდეს საშოვარის იმ თანხას, რის მიხედვითაც გამოანგარიშებულია პენსია. საშო-

ვარი და პენსია ერთად, ყოველშემთხვევაში, არ უნდა აღემატებოდეს საშოვარის იმ მაქსიმუმს, რომლის მიხედვითაც გამოანგარიშებული უნდა იქნეს პენსია (I, II და III ზოლისათვის—225 მან. IV, V და VI ზოლისათვის—180 მან.).

მაგალითები:

1. მე-III-მე ჯგუფის ინვალიდი პენსიას იღებს იმ რაიონის სალაროში, რომელიც შედის პირველ სამზოლში, 100-მან. საშოვარის ანგარიშით, 33 მან, 32 კაპ. აღნიშნულ ინვალიდს პენსია ამ რაოდენობით შერჩება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ იგი პენსიის გარეშე შოულობს არა უმეტეს 66 მან. 67 კაპ. მაგრამ თუ იგი 66 მან. 67 კაპ. მეტს იღებს მაგ. 80 მან., მას პენსია შეუმცირდება იმ თანხით, რითაც 80 მან. აღემატება 66 მან. 67 კაპ.

2. ინვალიდი პენსიონერად ჩარიცხვამდე იღებდა 250 მან. სეთ ადგილას, რომელიც შედის პირველ 3 ზოლში, მე-III ჯგუფის პირს, ასეთ შემთხვევაში, პენსია მიეცემა 75 მან. რაოდენობით (225 მან. მაქსიმუმის ანგარიშით) ასეთი პენსიონერი პენსიის გარეშე უნდა შოულობდეს მხოლოდ 150 მან. იმისათვის, რომ მას შეენარჩუნოს პენსია აღნიშნულ რაოდენობით. (მომქმედი შრომის კანონები, მუხ. 949. გამ. ა-კ. შრომის სახალხო კომისარიატისა, 1926 წ.).

საქართველოს შრომის სახალხო კომისარის მოადგილე და სრულიად საქართველოს სოციალური დაზღვევის კომიტეტის თავმჯდომარე ჭელიძე.

„11“ აპრილი 1928 წ. № 4386.

გამომცემელი:

**საქ. ს. ს. რ. იუსტიციის
სახალხო კომისარიატი.**

პასუხისმგებელი რედაქტორი: **შ. მათიკაშვილი.**
სარედაქციო კოლეგია: **ა. კაჭარავა, პროფ. შ. ნუცუბიძე, ი. როინაშვილი, კ. მიქელაძე, ს. ჯაფარიძე, პ. ქავთარაძე.**

ИЗДАТЕЛЬСТВО НКЮ ССР ГРУЗИИ

ВЫШЛО ИЗ ПЕЧАТИ И ПРОДАЕТСЯ

РУКОВОДСТВО для работников Суда, Финорганов,
а также для плательщиков

„ДЕЙСТВУЮЩЕЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО о порядке
перехода и обложения налогом имущества, переходящих
по наследованию и дарению“

ЦЕНА 70 КОП.

составлено сотрудником НКФ ССРГ И. ПАИЧАДЗЕ.

СКЛАД ИЗДАНИЯ: Трибунальная, 32. Издательство НКЮ. В розницу продается
в магазинах госиздата РСФСР и Заккниги.

საქართველოს ს. ს. რ. იუსტისსისტემის გამომცემლობა

ი უ ი ლ ე ბ ა

საქართველოს ს. ს. რ. სამოქალაქო სამართლის კო-

დექსებს 180-205¹⁻⁸ მუხლების კომენტარი

„ს ა ს უ ი ლ ე ბ ა“

ფასი 70 კპპ.

—კომენტარი იუსტისსისტემის საკანონმდებლო განყოფილების
წევრ-კონსულტანტის —

ა. ალხოვისა.

სახალხო სასამართლოების და სახალხო გამოამიებლების საყურადღებოდ

„საბჭოთა სამართლის“ რედაქცია სთხოვს სახალხო სასამართლოებს და სახ.
გამომცემლებს, რომლებმაც მიიღეს ჩვენი ჟურნალის კომპლექტები ფანდებდებით
და გამოეიდეს—ამის შესახებ სასწრაფოდ გვაცნობონ, რათა საშუალება მოგვეცეს
თავის დროზე ჟურნალების გადაგზავნისა.

მიიღება ხელისმოწერა მთლიან ნაშთარქივსათვის

ჟურნალ **„საბჭოთა სამართალ“** -ზე

1928 წ. 1 ივლისიდან 1929 წ. 1 იანვრამდე

ხელისმოწერის ფასი: 6 თვით—5 მან. 50 კ. 3 თვით—3 მან.

სამ თვეზე ნაკლები ხელისმოწერა არ მიიღება.

**რელაქსიური შეიკლება აგრეთვე შეიძენა ა. წ. 1 იანვრიდან უპულა
გამოსული ნომრებისა.**

რედაქცია დაბეჯითებით სთხოვს იმ სამაზრო სასამართლოებს, რომელთაც მოე-
ზოვებათ **პირველი ნომარი** გაუვიდგელნი სასწრაფოდ
გადმოგზავნონ უკან.

რედაქციის მისამართი: ტფილისი, ტრიბუნალის ქ., № 32 „საბჭოთა სამართ-
ლის“ რედაქციას. ტელეფონი № 10-51.

საქ. ს. ს. რ. იუსტსახკომის გამოცემები

თანხმად საქ. ს. ს. რ. სახალხო კომისართა საბჭოს 1927 წ. დეკემბრის 14 დადგენილებისა „საქ. მ. გ. კანონთა და განკარგულებათა კრებულის სავალდებულო გამოწერის შესახებ“ აცხადებს

სახელმწიფო, კოოპერატიულ დაწესებულებათა და საწარმოთა და აგრეთვე კერძო დაწესებულებათა და პირთა საყურადღებოდ, რომ

იღებს ხელისმომწერას

საქართ. მუშ. და გლეხ. მთავრობის კანონთა და განკარგულებათა კრებულზე 1928 წლისათვის

საქ. ს. ს. რ. იუსტ. სახ. კომისარიატის გამოცემებს საყურადღებოდ აქვს:

1. საქ. ს. ს. რ. კონსტიტუცია საუკეთესო ქალაქულ ენაზე — 40 კ.	16. იგივე რუსულ ენაზე — 70 კ.
2. საქ. ს. ს. რ. კონსტიტუცია საუკეთესო ქალაქულ ენაზე, რუსულ ენაზე — 40 კ.	17. საქართველოს ს. ს. რ. კონსტიტუცია (ბროშურად) გაყიდულია.
3. საქ. ს. ს. რ. მუშ. და გლეხ. მთავრობის კანონთა და განკარგულებათა კრებული 1923 წ. ქართულ ენაზე, კომპლექტი . 1 მ. 20 კ.	18. „ტყის წესების დარღვევა—წანახედი“ სახელმძღვანელო თემალმასკომებისათვის (გაყიდულია).
4. საქ. ს. ს. რ. მუშ. და გლეხ. მთავრობის კანონთა და განკ. კრებ. 1924 წ. ქართულ და რუსულ ენაზე 2 მ. —	19. ბროშურა „კომლის გაყრა“—მ. ქორკაშვილი — 20 კ.
5. საქ. ს. ს. რ. მუშ. და გლეხ. მთ. კან. და განკარგულებათა კრებული 1925 წ. ქართულ და რუსულ ენაზე 1 მ. 50 კ.	20. „საქართველოს უზენაესი სასამართლოს პლენუმის ახსნა განმარტებანი მიწის კოდექსის ზოგიერთი მუხლებისა“—(გაყიდულია).
6. საქ. ს. ს. რ. მუშ. და გლეხ. მთ. კან. და განკარგულებათა კრებული 1926 წ. ქართულ და რუსულ ენაზე 3 მ. 10 კ.	21. „იუსტსახკომის მომქმედი 1925 წ. ინსტრუქციებისა და ცირკულარების კრებული“ 1 მ. —
7. საქ. ს. ს. რ. მუშ. და გლეხ. მთ. კან. და განკარგულებათა კრებული 1927 წ. ქარ. ენაზე 3 მ. —	22. ბროშურა „მიწის შრომითი იჯარა“— 15 კ. ა. ალხოვი.
8. საქ. ს. ს. რ. მუშ. და გლეხ. მთ. კან. და განკარგულებათა კრებული 1927 წ. რუს. ენაზე 3 მ. —	23. „მსჯავრდებულთა ცნობარი“ 1924 და 25 წ.წ. 3 მ. —
9. საქ. ს. ს. რ. სისხლის სამართლის კოდექსი.	24. „იუსტსახკომის მომქმედი—1926 წ ინსტრუქციებისა და ცირკულარების კრებული“ (იბეჭდება).
10. სამოქალაქო პროცესი. სახელმძღვან. ს. ჯაფარიძისა.—ქართულ ენაზე . . 1 მ. 65 კ.	25. „საქართველოს ს. ს. რ. შრომა გასწორების კოდექსი“ —50 კ.
11. საქ. ს. ს. რ. სამოქალაქო კოდექსი, ქართულ ენაზე 1927 წ. გამოცემა — 75 კ.	26. „შრომითი მიწის მოსარგებლე და მისი უფლება მოვალეობანი —კ. მიქელაძე. (პრაქტიკული წიგნაკი) —50 კ.
12. იგივე რუსულ ენაზე — 75 კ.	27. „სახალხო მსაჯულის უფლება—მოვალეობანი სასაართლოში“ — 25 კ.
13. საქ. ს. ს. რ. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი ქართულ ენაზე — 45 კ.	28. „ნასყიდობა“—ა. ალხოვისა — 70 კ.
14. საქ. ს. ს. რ. სასამართლოს წყობილების დებულება, ქართულ ენაზე — 25 კ.	29. „Действующее законодательство о порядке перехода и обложения налогом имущества, переходящих по наследованию и дарению“ Н. Паичадзе —ц. 70 კ.
15. საქ. ს. ს. რ. სისხლის სამ. საპრ. კოდ. 1927 წ. გამოცემა — 70 კ.	30. საქ. ს. ს. რ. სისხლის სამართლის კოდექსი ქართულ და რუსულ ენაზე — 65 კ.

ამის გარდა გამომცემლობას შეუძლიან მიაწოდოს მსურველთ რ. ს. ფ. ს. რ. და უკრ. რესპ. იურიდიული ლიტერატურის ყველა ახალი გამოცემა.

ყველა მოთხოვნას კანონთა კრებულის, კოდექსების და იურიდიული ლიტერატურის გავზავნის შესახებ გამომცემლობა ასრულებს დაუყოვნებლივ ფოსტით ფულის მიღების უმაღლეს ან და ფასდადებით გავზავნის შესახებ მოთხოვნის მიღებისთანავე.

შეკვეთით უნდა მიმართონ: ტფილისი, ტრიბუნალის ქ. № 32, იუსტ. სახ. კომის. გამომცემლობას. ტელეფონი—1—68.